

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Pavλίna Dvořáková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

DĚJINY ZDISLAVIC DO ROKU 1918

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavína Dvořáková

obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2021

UNIVERSITY OF WEST BOHEMIA IN PILSEN

FACULTY OF EDUCATION
DEPARTMENT OF HISTORY

HISTORY OF ZDISLAVICE BEFORE 1918

BACHELOR THESIS

Pavína Dvořáková

Branch of History With a Focus on Education

Supervisor: doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Pilsen 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 17. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a za veškeré vstřícné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Jindřišce Rybové, která nás nečekaně a navždy opustila. Poděkovat za její péči a lásku, díky níž bylo zachováno mnoho cenných materiálů a fotografií uchovávaných v paměti na historii Zdislavic. Mé velké díky patří též panu Jiřímu Šrankotovi za jeho laskavost a ochotu při poskytování a sdílení svých poznatků z bádání o zdislavické tvrzi a historii obce jako takové. Závěrem děkuji všem, kteří mi byli při psaní bakalářské práce oporou, zvláště mé rodině a příteli za neuhasínající naději a víru v její dokončení.

OBSAH

ANOTACE	3
ABSTRACT	4
ÚVOD	5
1. ZALOŽENÍ ZDISLAVIC	6
2. ZDISLAVICE MEZI LETY 1355–1787	14
2.1 ZDISLAVICE ZA DOBY BENEŠE A HEŘMANA (1355–1363)	14
2.2 ZDISLAVICE ZA DOBY SPRÁVY VLAŠIMSKÉ VRCHNOSTI (1413–1546)	15
2.3 ZDISLAVICE ZA DOBY PETRA Z ÚJEZDA (1547–1550)	16
2.4 ZDISLAVICE ZA DOBY ČEJKŮ Z OLBRAMOVIC (1550–1623)	16
2.4.1 Jan Čejka z Olbramovic	16
2.4.2 Václav Čejka z Olbramovic	17
2.4.2.1 První listina (městské artikule a privilegie)	17
2.4.2.2 Druhá listina	20
2.4.3 Karel starší Čejka z Olbramovic	20
2.4.4 Erb Čejků z Olbramovic a zrození znaku obce Zdislavice	21
2.5 ZDISLAVICE ZA DOBY JANA VERDY Z VERDENBERKA (1623–1626)	22
2.6 ZDISLAVICE ZA DOBY JANA OKTAVIÁNA VCHYNSKÉHO Z VCHYNIC (1626–1627) ..	22
2.7 ZDISLAVICE ZA DOBY DRUHÉ SPRÁVY VLAŠIMSKÉ VRCHNOSTI (1627–1787)	23
3. ZDISLAVICE MEZI LETY 1787–1918	29
3.1 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1787	29
3.2 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1888	31
3.3 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1914	35
4. SVĚTSKÉ STAVBY VE ZDISLAVICÍCH	44
4.1 ŠKOLA	44
4.2 RADNICE	50
4.3 KUDRNŮV PARNÍ MLÝN	51
4.4 MLÝN PEKLOV (PEKLO)	53
5. SAKRÁLNÍ STAVBY VE ZDISLAVICÍCH	55
5.1 KOSTEL	55
5.2 ZDISLAVICKÁ KOSTNICE	61
5.3 FARA	63

5.4 KAPLIČKA „BOŽÍ MUKA“	63
5.5 SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO	63
6. OSOBNOST SPISOVATELE JANA OSTENA	65
7. K VYBRANÉ PROBLEMATICE Z DĚJIN ZDISLAVIC	68
ZÁVĚR	78
RESUMÉ	80
SUMMARY	81
RÉSUMÉ	83
SEZNAM LITERATURY	84
SEZNAM OBRÁZKŮ	89
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	91
PŘÍLOHY	92

ANOTACE

Cílem této práce je představit dějiny Zdislavice a osud jejích obyvatel od prvních zmínek o osídlení zdislavické tvrze až po komplexní historický vývoj Zdislavice do roku 1918. Práce je dále zaměřena na představení světských a sakrálních staveb. Nedílnou součástí práce je kapitola věnovaná spisovateli a místnímu rodákovi, Janu Ostenovi. Práce rovněž uvádí čtenáře do smýšlení obyvatel v tehdejší době. Proto byly vytvořeny výzkumné sondy, na jejichž základech bylo stanoveno sedm otázek. Odpovědi na stanovené otázky za vybraná desetiletí přinesly práci ucelenější podobu a představily problematiku obyvatel v tehdejší době z bližší perspektivy.

Klíčová slova: dějiny; Kouřimsko; Zdislavice; zdislavická tvrz; světská stavení; sakrální stavení; pověst; Jan Osten; výzkumné sondy.

ABSTRACT

This bachelor thesis aims to introduce the history of Zdislavice and the fate of its dwellers from the first-mentioned notations of the settlement of Zdislavice fortress to the complex historical development of the village Zdislavice until 1918. The bachelor thesis further focuses on the presentment of the history of secular and sacral buildings. An integral part of the bachelor thesis is a chapter dedicated to the writer and local native, Jan Osten. The bachelor thesis also introduces the reader to the thinking of the inhabitants at that time. Therefore, research probes were created, on whose basis seven questions are determined. The answers to the set questions, for selected decades, brought the bachelor thesis a more comprehensive form and presented the issues of the inhabitants at that time from a closer perspective.

Keywords: history; Kouřimsko region; Zdislavice; Zdislavice fortress; secular buildings; sacral buildings; rumour; Jan Osten; research probes.

ÚVOD

Každé bádání nad rodným místem se stává pro svého badatele velmi sentimentálním a mnohdy náročným posláním. Snaha o zaznamenání veškerých historických událostí se někdy setkává s neúspěchem. Badatel by měl být schopen hodnotit získaná data a také správně s nimi zacházet, přece jen se může v některých případech jednat o stále citlivé záznamy.

Pro některé obyvatele se rodné městečko Zdislavice stává, jako každé jiné, jen místem, v kterém nezastavitelně plyne čas. Místa, jež byla tehdy proslulá svou nekončící rušností, zejí prázdnotou. Osobním cílem se pro tuto práci stává snaha předat alespoň první část z bohaté historie Zdislavic, která je dle zmiňovaných záznamů psána již přes tisíc let.

V prvních pěti kapitolách jsou získaná fakta dle dostupných pramenů zpracována v rámci časové posloupnosti, tedy od prvních zmínek založení Zdislavic po popis jednotlivých historických etap až po rok 1918, kterým je bádání o Zdislavicích zakončeno.

Čtvrtá a pátá kapitola pojednává o světských a sakrálních stavbách, které jsou se Zdislavicemi do roku 1918 spojovány. Z pohledu autorky stojí především za bližší přiblížení zmínit kostnici a kostel sv. Petra a Pavla.

Šestá kapitola popisuje osobnost „nejtlustšího českého spisovatele“ Jana Ostena, který se ve Zdislavicích narodil. Také nabízí čtenářům výsledky z dotazníkového šetření z roku 2017, které je součástí středoškolské odborné práce, jež je monografií autorky této bakalářské práce.

Sedmá kapitola představuje výsledky výzkumných sond provedených v desetiletích mezi roky 1840 až 1918. Získaná data jsou výsledkem bádání v archiváliích propůjčených ze Státního okresního archivu v Benešově a ze Státního oblastního archivu v Praze. Cílem těchto sond je zodpovědět stanovené otázky a detailněji přiblížit život obyvatel v tehdejší době.

Dějiny některých měst a vesnic v sobě skrývají lidové poklady v podobě místních pověstí. K dějinám Zdislavic jsou připomínány dvě pověsti. První z nich líčí paranormální jev, jenž může být propojen s negativní energií historie zdislavické kostnice (viz kapitola 5.2). Druhá místní pověst vypráví o bájném založení této vesnice. Dle báje v době, kdy Švédové po třicetileté válce opouštěli českou zemi, se ze zpustošeného stavení z jedné ze zbořených zdí ozýval zpěv slavíků. V té samé chvíli, kdy slavíci zpívají, přichází vladyka se srdcem zapáleným pro věc. Na zbořeníšti díky své pili a nadšenosti staví novou ves, které dá jméno po zdi a slavících – Zdislavice. Sám vladyka se od té doby nechává oslovovat jménem Zdislav ze Zdislavic (Svoboda a Štětínová, 1970, s. 147).

1. ZALOŽENÍ ZDISLAVIC

Nejstarší zmínka o založení Zdislavice pochází nejspíše již z počátku 9. století. Na úbočí mezi vrchem a údolím stávalo stavení, které pravděpodobně sloužilo pro nocleh a transport soli. Lze se domnívat, že okolo stavení vedla tzv. solná stezka, přes kterou byla dopravována sůl na cestě ze Salzburku do Prahy (ze soukromého archivu J. Rybové).

První písemná zmínka o Zdislavicích a zároveň první podložená informace o tvrzi pochází z poloviny 14. století. Dle zápisů ze zdislavické kroniky se jako předpokládaný rok založení Zdislavice uvádí rok 1352. O tomto roku se zmiňuje Josef Borek, ředitel kůru a zdislavický učitel, který byl usnesením obecního zastupitelstva ve Zdislavicích v roce 1921 ustanoven prvním kronikářem zdejší obce. K roku 1352 je znám od Josefa Borka zápis o zdislavickém kostele, ve kterém píše tato slova: „*Kostel, stojící uprostřed městečka, připomíná se již r. 1352.*“¹ Pokud by pátrání o první zmínce o Zdislavicích nezůstalo pouze ve slovech Josefa Borka ve zmíněném roce 1921, museli bychom se vrátit o 47 let dříve, tedy do roku 1874. V tomto roce je vydaná kniha pátera Antonína Norberta Vlasáka, regionálního historika, topografa a faráře na Hrádku, který ve své knize uvádí: „*farní chrám s. Petra a Pavla, který již roku 1350 farním býval.*“² Z těchto dvou datací lze tudíž usoudit, že první zmínky o Zdislavicích se pohybují mezi léty 1350 a 1352. Tento úsudek potvrzují také slova českého geologa a paleontologa Aloise Příbyla: „*Ves Zdislavice byla patrně založena ve 14. století, ač nelze vyloučit její starší původ.*“³ Vesnice nesoucí název Zdislavice je tedy dle doby založení vrcholně středověkého stáří.

Samotné zrození názvu Zdislavice lze nalézt v knize A. N. Vlasáka z roku 1874. V úvodní pasáži je zmiňován zakladatel Zdislav, od kterého je pravděpodobně odvozen i název pro budoucí sídelní jednotku. V této knize je psáno: „*Ve jméně místa toho dochovalo se nám i jméno zakladatele, Zdislava totiž, a potomkové jeho přijali dle sídla svého příjmi ,ze Zdislavice.*“⁴ Zdislavovi první potomci, o kterých se A. N. Vlasák zmiňuje, by dle jeho slov měli být bratři Beneš a Heřman. Tuto skutečnost podkládají též slova známého českého historika Augusta Sedláčka v knize *Hrady, zámky a tvrze království Českého* z roku 1927.

¹ *Obecní knihovna Zdislavice*, Kronika obce Zdislavice, Popis obce: Historické zvláštnosti, spis Josefa Borka (1921), s. 2.

² VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 61.

³ PŘIBYL, Alois a Karel LIŠKA. *Znaky a pečete středočeských měst* [online]. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1976, s. 159. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b99eaf20-5561-11e3-ae93-001018b5eb5c>.

⁴ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 58.

Zdislavická tvrz

O tvrzi nacházející se ve Zdislavicích nelze dohledat příliš mnoho podložených informací. Zdislavická tvrz je zmiňována v písemném podání historiků A. Sedláčka (1927), F. A. Borovského (1892) a A. N. Vlasáka (1874). První dva zmiňovaní historici o tvrzi píší jen okrajově, poukazují pouze na její existenci a zánik v 15. století, ale již neuvádějí podrobnější údaje; A. N. Vlasák přikládá údaje týkající se zmapování tvrže. Jedinečné zápisy o existenci tvrže lze nalézt v dědictví obce Zdislavice v kronice psané od roku 1921 Josefem Borkem, ke kterému zjevně A. N. Vlasák ve své knize inklinoval.

Unikátní písemné záznamy o tvrzi mohly být ukryty v první kronice Zdislavice, ta byla však zřejmě při požáru místního kostela zničena. O přepis této kroniky nebo alespoň důležitých mezníků v ní zaznamenaných se nikdo nepokusil. Úplný zápis o zdislavické tvrzi, ve kterém by byl uveden způsob života na tvrzi a seznam majitelů na ní žijících, nebyl tedy doposud nalezen, ale ani vytvořen. Nicméně, jak již bylo zmíněno, existence tvrže potvrzena byla. Lze tudíž v následujících řádcích nesměle spekulovat o osudu této tvrže a přilehlého okolí, ze kterého se později zrodí městys nesoucí název Zdislavice.

Hlavním představitelem výzkumu o zdislavické tvrzi je pan Jiří Šrankota, potomek jednoho z nejvýraznějších rodů v dějinách Zdislavice, rodu Šrankotů. Tento rod žije ve Zdislavicích již přes 350 let. Díky jeho několikaletému výzkumu získaly Zdislavice ucelenější a zároveň jedinečnou podobu raného stádia vývoje obce. Tvrz dle jeho předpokladů byla ozdobou zdislavické krajiny spadající nyní pod Benešovsko přibližně od roku 900 až do jejího zániku v roce 1418. Nicméně, první podložené datace uvádí existenci tvrže ve Zdislavicích až s příchodem bratrů Beneše a Heřmana v roce 1355.

Vznik stavení, kterému pan Šrankota svůj výzkum zasvěcuje, spadá do doby hradištní (625–1200 n. l.), přesněji řečeno do střední doby hradištní, kdy se též vytvářela Velkomoravská říše. *„Kopcovité a lesnaté Benešovsko s převážně méně úrodnou půdou dlouho nelákalo slovanské osadníky, kteří snad v 8. století založili první osady v severní a západní okrajové části dnešního okresu a během dalšího století vytvořili menší ostrůvky osídlení – sídelní komory v dosud neobydlené krajině.“*⁵ Přesné datum vzniku stavení a jejího zakladatele není známo. Na základě některých pozůstatků se lze alespoň domnívat, že stavení, o jehož existenci pan Šrankota ve svém výzkumu pojednává, spadalo do doby vlády knížete

⁵ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 70.

Rastislava (846–871 n. l.). Je nutné podotknout, že užití pojmu tvrz se váže až ke 14. století, kdy jsou prvně doloženi její majitelé.

Jako první z pozůstatků připomíná pan Šrankota tzv. dvojramenný kříž (též byzantský či cyrilometodějský). Tento kříž byl zřejmě dominantou původního kostelíku, který se v prostoru tvrze nacházel. Kříž stejného vzezření je možné nyní ve Zdislavicích spatřit na vrcholu střechy zvonice kostela zasvěcenému sv. Petru a Pavlu (viz příloha č. 1). Je nutné zmínit, že tento dvojramenný kříž je oním atributem, který je v mnoha ikonografiích zobrazován společně s věrozvěsty sv. Cyrilem a Metodějem (viz příloha č. 2). Není tedy vyloučené, že solušní bratři vzpomínaný dvojramenný kříž přinesli během své cyrilometodějské mise i do Zdislavic. Tato myšlenka může být podporována slovy profesora a katecheta Josefa Kašpara: „*Dědina za dědinou, kraj za krajem přijímal od nich víru Kristovu.*“⁶

Zda sv. Cyril a Metoděj navštívili kraj zdislavický a zda je vůbec tato shoda klíčem k přibližnému určení datace stavení nelze dostupnými informacemi zcela potvrdit. Avšak pokud by tomu tak bylo, byli bychom svědky historicky unikátního momentu. Uvědomění, že sv. Cyril s Metodějem prošli v dávných dobách Zdislavicemi a do života původních obyvatel zažehli první plamínek víry, může být pro některé jednotlivce velmi silným zážitkem.

Druhou verzí přinesení dvojramenného kříže do původního zdislavického kostelíku by mohla být událost vypravující o vyhnání žáků sv. Cyrila a Metoděje z Velké Moravy. Jak uvádí v knize *Svatí Cyril a Metoděj* Bohumil Zlámal (1985, s. 122), mnoho vyhnaných žáků odešlo směrem na Balkán. Avšak kraj, ve kterém se údajná zdislavická tvrz nacházela, mohl být dle vyobrazení panství Slavníkovců z *Kosmovy kroniky* (viz příloha č. 3) ještě součástí onoho panství, tedy Velké Moravy, či být alespoň na jeho hranici. Možnost, že se někteří žáci uchýlili tímto směrem, mohla být přinejmenším pravděpodobná.

Jedinými písemně doloženými držiteli tvrze byli bratři „erbu divoké svině“ Beneš a Heřman, kteří na tvrzi vládli mezi lety 1355 až 1362 (Sedláček, 1927, s. 195). „*Na severozápadní straně městečka stála do XV. století tvrz pánů zdejších, odtud ze Zdislavic nazvaných.*“⁷ O pánech tvrze píše takto nejen F. A. Borovský, ale velice obdobně i A. N. Vlasák (1874). Jejich jména nezmiňují, pouze udávají jejich přídomek „ze Zdislavic“.

⁶ KAŠPAR, Josef. Víra naše: sbírka duchovních promluv na neděle a svátky pro dobu vánoční, postní a velikonoční. sv. 2, s. 53 [online]. Praha: J. Kašpar, 1933 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:67cbc31b-09d9-412d-8385-822cb0bcc17d>.

⁷ BOROVSKÝ, F. A. a kol. *Čechy: Díl VIII. Tábořsko* [online]. Praha: J. Otto, 1892 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:bef549d0-9445-11e7-ac0d-5ef3fc9ae867>.

Popis komplexu zdislavické tvrze

Areál tvrze se pravděpodobně rozléhal na severozápadní straně. Byl vystavěn na skalním ostrohu, který může být očima současného pozorovatele patrný dodnes. Jedná se totiž o jedno z nejnvýše postavených míst historické části Zdislavice. Tvrz dle kronikáře Josefa Borka zaujímal prostor pěti domů. „*Na tvrzišti (u č. p. 51) nalézá se nyní 5 domků, v jejichž okolí vykopáno bylo mnoho lidských kostí, pocházejících patrně z dob poboření tvrze.*“⁸ Pan Šrankota jeho informaci doplňuje o bližší specifikaci zmiňovaných domů, díky čemuž tato informace získává na své celistvosti. Komplex tvrze je tudíž zobrazován dle polohy domů s nynějším číslem popisným 28, 51, 71, 74 a 88.

Dominantou areálu tvrze se stal dřevěný kostel, který si lze dnes při procházce Zdislavice představit namísto domu s číslem popisným 84. Součástí celého areálu bylo hospodářské stavení tvrze. Jednalo se o jednu či více budov, přesný počet se však jen stěží odhaduje. K úvahu se jeví místo s nynějším číslem popisným 102 (pozemek pana Ladislava Kadlece). Jako pravděpodobnější možnost vzhledem ke svému umístění připadá pozemek s číslem popisným 104. Názorné zobrazení komplexu tvrze na současné mapě Zdislavice si je možné prohlédnout v příloze č. 4 a č. 5.

Komplex, ve kterém se zdislavická tvrz nacházela, jak je patrné z jedinečného nákresu pana Jiřího Šrankoty (viz obr. č. 1 a č. 2), představoval kruhovou stavbu. S pomocí nástroje Měření vzdálenosti a plochy internetového mapového portálu Mapy.cz a údajem o výšce zmíněných číslech popisných lze vytvořit přibližnou rozlohu areálu tvrze. Výsledná hodnota ukazuje, že prostor tvrze vykazoval rozlohu okolo 0,4 až 0,5 ha s výškovým profilem 445 až 451 m. n. m. Díky iniciativě pana Šrankoty dostala bližší zpodobnění také sama tvrz. O unikátní malbu tvrze (viz obr. č. 3) se zasloužil pan Bedřich Švejda ze sousední obce Řimovice. Tvrz i její fortifikace představovala dřevěnou konstrukci opracovaných klád dřeva. Hradba odpovídala typu palisádového opevnění doplněného o příkop a val. Vchod do tvrze byl, dle slov pana Jiřího Šrankoty, zpřístupněn pomocí padacího mostu.

Pokud by představivost meze nekladla, lze se domnívat o existenci dalších možných stavení, která se v prostoru zdislavické tvrze nacházela. Jak bylo zmíněno na začátku kapitoly, tvrz se mohla nacházet na jednom z proudů obchodních cest, který se postupně v českých zemích rozvětvoval. Tvrz tudíž mohla sloužit pro nocleh a transport soli či jiného obchodního zboží. Na mapě zemských stezek v Království českém od J. K. Hrašeho (viz příloha č. 8) lze

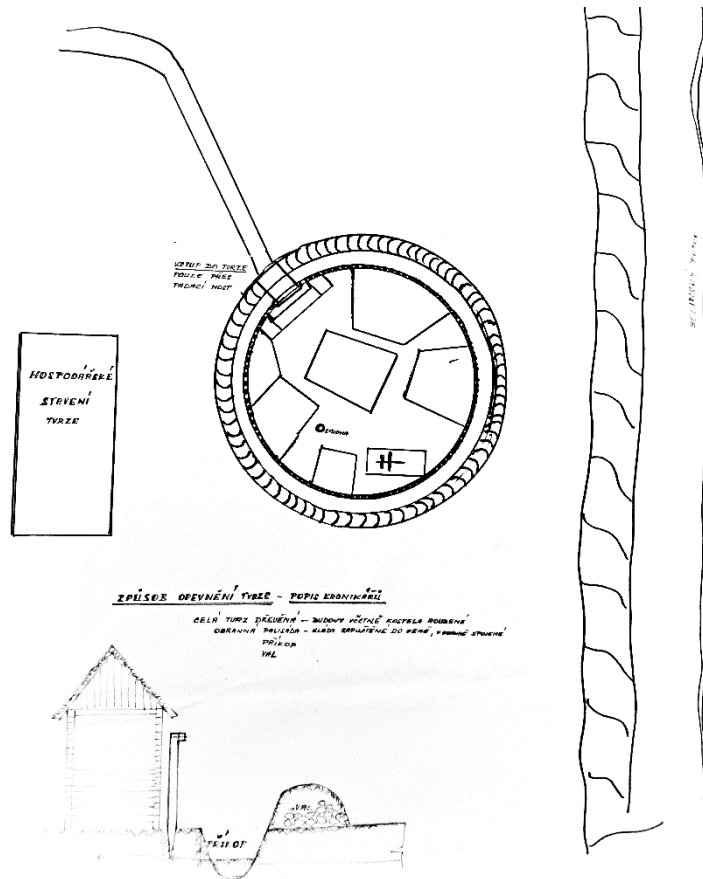
⁸ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Popis obce: Historické zvláštnosti, spis Josefa Borka (1921), s. 3.*

vidět, že jeden z proudů obchodních stezek vedl i přes město Vlašim, které je od Zdislavice vzdušnou čarou vzdáleno asi jen 6 km. Není tedy zcela vyloučené, že pocestní a obchodníci zavítali do krčmy, která se pravděpodobně v komplexu tvrze nacházela. Pan Jiří Šrankota se o možném účelu tvrze ve Zdislavicích vyjadřuje takto: *„Vzhledem k tomu, že v pozdější době to byla ochranná tvrz na solné stezce do Prahy, musel být v prostoru tvrze zájezdní hostinec pro ubytování doprovodu, prostor pro uložení nádob se solí a odpočinek alespoň na jednu noc. Mezci nebo koně byli asi ustájeni v hospodářských budovách.“* Zdali tomu tak bylo, se již dnes nejspíše nedozvíme.

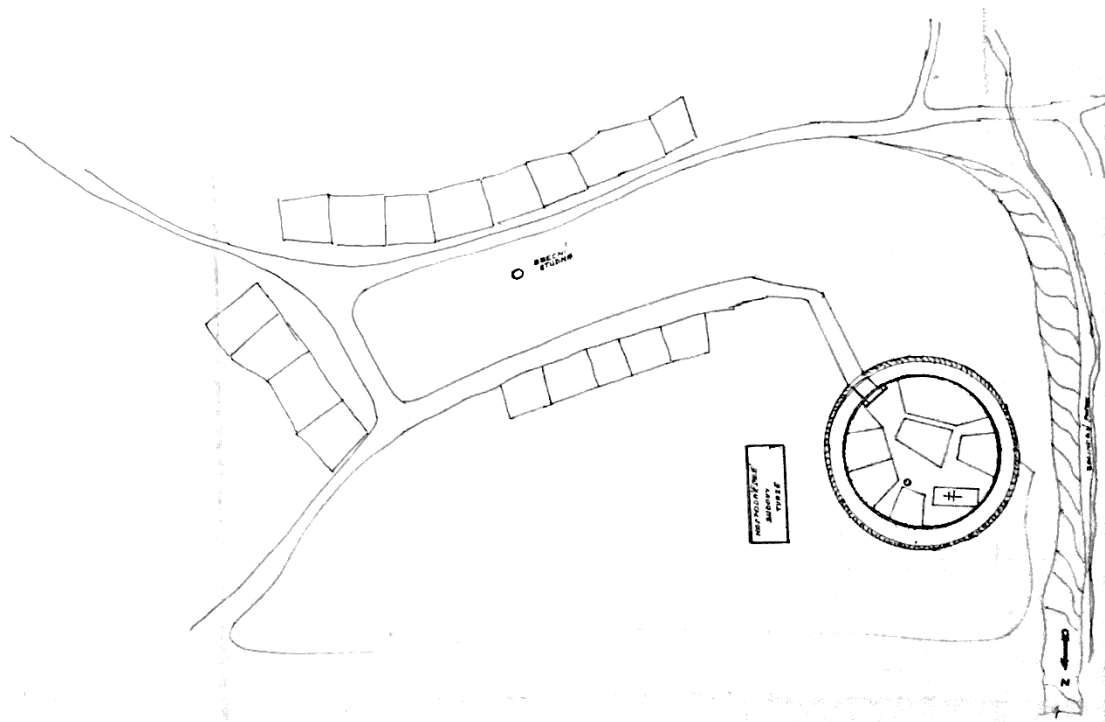
Alfou a omegou fungování tvrze se bezesporu stala důležitost přístupu ke zdroji vody, jako tomu bylo i na hradech a zámcích. Studna, která byla stěžejním bodem pro život na tvrzi, se dle nákresu (viz obr. č. 1) nacházela západním směrem od původního kostelíku. Podle tohoto zobrazení se jedná o studnu hlubokou 20 sáhů (tj. asi 36 m) na nynějším pozemku s číslem popisným 51, který byl v kronice Zdislavice psané Josefem Borkem uváděn jako pozemek původní zdislavické fary (Borek, 1921, s. 9). Pan Jiří Šrankota dále ze svých zkušeností a nasbíraných informací dedukoval a po výsledném bádání přirovnal systém činnosti studně zdislavické tvrze k hradní studni dnes státního hradu Karlštejn. Jak sám uvádí: *„Svoji hloubkou dosahuje úrovně bolinského potoka a dovolím si tvrdit, že byla napouštěna vodou z tohoto potoka tak, jako na hradě Karlštejnu.“* O důležitosti této studny, respektive její historické hodnoty, přesvědčuje svými slovy i Josef Borek, který v kronice Zdislavice poznamenává: *„R. 1880 byla studna tato na úřední nařízení vyčištěna a nalezeno v ní mnoho předmětů, pocházejících z krádeží.“*⁹ Seznam předmětů nalezených ve studni se zajistit pro oči nadšenců nepodařilo. Dle předložených faktů a logického úsudku je tedy alespoň možné spekulovat, že tato studna na pozemku s číslem popisným 51 byla právě onou studnou, která zajišťovala zdislavické tvrzi přístup k pitné vodě, a která byla napájena zmiňovaným Bolinským potokem (v příloze č. 4 zobrazován jako Štěpánovský potok).

V souvislosti s tvrzí je nutné se pozastavit také nad tématem podzemních chodeb. Přínosným aspektem jsou dochovaná vyprávění pamětníků, se kterými měl možnost hovořit pan Šrankota. Touto formou předávání informací se podařilo získat jedinečnou odpověď na otázku, zda také Zdislavice měly své podzemní kouzlo. Slovy pana Jiřího Šrankoty: *„pamatuji z mnohých vyprávění starých pamětníků, že byly dvě,“* se naskýtá zcela nový pohled na podobu Zdislavice. Avšak vstupní místa do podzemních chodeb jsou nejspíše již navždy veřejnosti skryta.

⁹ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Popis obce: Historické zvláštnosti, spis Josefa Borka (1921), s. 3.*

Obr. č. 1: Nákres zdislavické tvrže.

Obr. č. 2: Nákres Zdislavic 900–1352.

Zánik zdislavické tvrze

Jak již bylo zmiňováno, zánik tvrze ve Zdislavicích připomínají historici August Sedláček (1927), František Adolf Borovský (1892) a také kronikář místní obce Josef Borek (1921). Nejzákladnější informaci o zániku zdislavické tvrze podává ve své knize *Čechy F. A. Borovský*, který čtenáře utvrzuje pouze v přibližném časovém určení, tj. do 15. století, nespecifikuje však blíže příčinu zániku tvrze. 35 let poté vydává svůj 15. svazek knihy *Hrady, zámky a tvrze Království českého* August Sedláček, který původní sdělení Borovského význačně doplňuje o přesný rok zániku tvrze. „*Již l. 1418 patřily Zdislavice ke Vlašimi a tvrz zdejší zpustla a zanikla.*“¹⁰ Tvrzení o tom, že Zdislavice náležely v tomto čase Vlašimi dokládá regionální historik A. N. Vlasák (1874). Ten se však tématem zdislavické tvrze nezaobírá, nicméně slovy „*rod jeho však záhy vyhynul, a již na začátku 15. století příslušely Zdislavice s podacím kostelním vrchnosti Vlašimské*“¹¹ naznačuje, že po odchodu posledních držitelů je osud zdislavické tvrze u svého konce.

Nejcennější zápis zanechává po sobě budoucím generacím Josef Borek, který do hluboké paměti a historie městyse zapisuje jako jediný z představených spisovatelů možnou příčinu zániku tvrze. „*Byla asi pravděpodobně zničena za bouří husitských.*“¹² Tento výrok opodstatňuje slovy: „*Až do r. 1862 bylo lze na pozemcích ležících při cestě do Řimovic spatřiti zbytky jakéhosi vojenského tábora, sestávající z příkopů a násypů. Na témže místě nalezeno bylo mnoho starých zbraní a ostruh.*“¹³ Nabízí se tedy myšlenka, která by Zdislavice spojovala opět s velkou historickou etapou. Etapou vyprávějí o husitských válkách, která by vytvořila další nezapomenutelný zásah do dějin Zdislavice a jejích obyvatel.

¹⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého: Díl patnáctý. Kouřimsko, Vltavsko a J.-Z. Boleslavsko* [online]. Praha: Šolc a Šimáček, 1927, s. 195 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:372fe040-7b64-11e7-8b50-001018b5eb5c>.

¹¹ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 59.

¹² *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Popis obce: Historické zvláštnosti*, spis Josefa Borka (1921), s. 2.

¹³ Tamtéž, s. 2–3.

Obr. č. 3: Malba zdislavické tvrze.

2. ZDISLAVICE MEZI LETY 1355–1787

Přehledný seznam osadníků a držitelů Zdislavic mezi lety 1355–1787:

(dle dochované Pamětní knihy 1606/1779¹⁴ a historiků Antonína Norberta Vlasáka¹⁵ a Augusta Sedláčka¹⁶)

- **1355–1363** Beneš a Heřman, bratři „erbu divoké svině“
- **1418–1546** Zdislavice pod správou vlašimské vrchnosti
- **1547–1550** Petr z Újezda
- **1550–1623** Čejkové z Olbramovic
- **1623–1626** Jan Verda z Verdenberka (též Werde z Werdenbergu)
- **1626–1627** Jan Oktavián Vchinský z Vchynic a z Tetova (též Octavian Kinský)
- **1627–1787** Zdislavice pod správou vlašimské vrchnosti a farnosti

2.1 ZDISLAVICE ZA DOBY **BENEŠE A HEŘMANA** (1355–1363)

O bratrech Benešovi a Heřmanovi, též Herešovi, bratrů „erbu divoké svině“, je známo pouze z několika dochovaných pramenů. August Sedláček se o Zdislavicích zmiňuje jen několika větami. Přesto přináší mnoho důležitých informací nejen o osudu těchto bratrů, ale také o zcela původním vzhledu sídelní jednotky. „*V městečku Zdislavicích byla tvrz na severozápadním konci a byla sídlem držitelů do konce 14. století. Na tvrzišti, jehož příkopy jsou již zaházeny, stojí pět chalup. Na této tvrzi seděli Beneš a Heřman bratři erbu divoké svině v l. 1355–1362 společně podávající sem faráře.*“¹⁷ První z bratrů, Beneš, byl za svého života také purkrabím na Lipnici (nyní Lipnice nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod). Tímto titulem se Beneš pyšnil v roce 1358. Druhý z bratrů, Heřman, měl v državě Všebořice (nyní městská čtvrť v Ústí nad Labem), kde v roce 1360 zřídil krčmu. Roku 1362 společně bratři prodali ve Zdislavicích dva lány polí rychtáři Mikulášovi (Sedláček, 1927, s. 195). „*Jak se*

¹⁴ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

¹⁵ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 58–63.

¹⁶ SEDLÁČEK, August a BUBENÍČEK, Jindřich. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, 15: Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko. Praha: Argo, 1998. sv. 15 s. [195]. ISBN 80-7203-115-5. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:061708b0-00f1-11e6-a8c0-5ef3fc9bb22f>.

¹⁷ Tamtéž, s. 195.

zda Beneš v l. 1362–1363 bud' zemřel aneb odstoupil a Hereš seděl tu l. 1363 sám.“¹⁸ Ve Zdislavicích v této době pečoval o duchovní správu borovnický farář Rupert, který byl do své funkce bratry Benešem a Heřmanem dosazen po smrti předchozího kněze Vlčka, a to v červnu roku 1355. Rod Heřmana záhy vyhynul (Vlasák, 1874, s. 59). Nicméně historik August Sedláček se o pokračování rodu, tedy potomcích bratrů Beneše a Heřmana, ve své knize zmiňuje. „Potomci těchto bratrů seděli potom na Kuněmili.“¹⁹

2.2 ZDISLAVICE ZA DOBY SPRÁVY VLAŠIMSKÉ VRCHNOSTI (1413–1546)

Poté, co oba bratři „rodu divoké svině“, Beneš i Heřman, odešli, nárokovala si vlašimská vrchnost dohled nad celou vesnicí, včetně duchovní správy. Vlašimskou vrchnost měli pod svou ochranou rytíři z Chotěmic na Vlašimi. „R. 1413 byl na Vlašimi a spojených statcích, Načeradci a Zdislavicích zase jiný pán: Janek z Chotěmic neb Chotěnic, královský rada, někdy hejtman Vratislavský a Svidnický ve Slezku; měl syny Jiříka a Tomáše, a psali se pak, z Chotěmic odjinud z Vlašimě.“²⁰ Lze se tudíž domnívat, že Zdislavice patřily k vlašimskému panství již od roku 1413; i přesto, že historik August Sedláček připomíná až rok 1418 a s ním související i tragický osud tvrze, kdy „tvrz zdejší zpustla a zanikla“.²¹

Historik A. N. Vlasák přikládá zprávu z prvního roku správy vlašimské vrchnosti, kdy „roku 1418 volil nového faráře osadě zdejší Jan z Chotěmic a na Vlašimi, farář Štěpánovský byl mu úvodcem“.²² Další zprávu přináší historik, archeolog a pedagog František Augustin Slavík, který upozorňuje na změnu ve vlastnictví vlašimské vrchnosti, jež se ujal rod pánů Trčů z Lípy. „Brzy potom synové Tomáše z Chotěmic, Jan a Mikuláš, prodali dědictví otcovské r. 1442. rytíři Mikulášovi Trčkovi z Lípy, a to: „Vlašim hrad, městečka obě pod Vlašimem, městečko Načeradec se vším kostelním podáním i kaplanstvím, Zdislavice ves (...)“ Do desk zemských bylo to vtěleno 12. prosince 1443.“²³ Jak dále uvádí F. A. Slavík (1889,

¹⁸ SEDLÁČEK, Augustin. *Hrady, zámky a tvrze království Českého: Díl patnáctý: Kouřimsko, Vltavsko a J.-Z. Boleslavsko* [online]. Praha: Šolc a Šimáček, 1927, s. 195 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:372fe040-7b64-11e7-8b50-001018b5eb5c>.

¹⁹ Tamtéž, s. 195.

²⁰ SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny města Vlašimě a jeho statku* [online]. Tábor: Čtenář. spolku ve Vlašimě, 1889, s. 20 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:42c05c10-68a7-11e8-943b-5ef3fc9ae867>.

²¹ SEDLÁČEK, Augustin. *Hrady, zámky a tvrze království Českého: Díl patnáctý: Kouřimsko, Vltavsko a J.-Z. Boleslavsko* [online]. Praha: Šolc a Šimáček, 1927, s. 195 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:372fe040-7b64-11e7-8b50-001018b5eb5c>.

²² VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 59.

²³ SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny města Vlašimě a jeho statku* [online]. Tábor: Čtenář. spolku ve Vlašimě, 1889, s. 22 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:433c1bc0-68a7-11e8-943b-5ef3fc9ae867>.

s. 47), Zdislavice byli tímto rodem, konkrétně bratry Burianem a Ferdinandem Trčků z Lípy, prodány společně s dalšími zděděnými statky; ves Zdislavice za 1 000 kop, Chlum a Javorník za 800 kop gr. (grošů) odkoupil Petr z Újezda.

2.3 ZDISLAVICE ZA DOBY **PETRA Z ÚJEZDA** (1547–1550)

Do historie městyse byl na nedlouhou dobu zaznamenán také Petr z Újezda, který odkoupil Zdislavice od vlašimského panství nejspíše roku 1546 (Sedláček, s. 195). Nicméně i zde lze narazit na časovou nerovnost v porovnání s jinými historickými záznamy. „*S panstvím Vlašimským zůstaly Zdislavice spojeny až do roku 1547; toho totiž roku (1547) od Buriana a Ferdinanda Trčkův z Lípy, jmenem také nedospělých bratří Jaroslava, Zdeňka a Mikuláše odkoupil od panství Vlašimského Zdislavice s podacím kostelním rytíř Petr z Újezda.*“²⁴ Těmito slovy připomíná historik A. N. Vlasák osobnost rytíře Petra z Újezda až o rok později. Tento rok zmiňované podrobnosti uvádí ve spojitosti s odprodejem Zdislavic i zmiňovaný F. A. Slavík (1889). Na tomto základě lze postavit určení přesného roku, kdy se Zdislavice dostaly do rukou nového držitele, tedy rok 1547.

Petr z Újezda si ve Zdislavicích postavil své nové sídlo, ve kterém pobýval několik let. Dle Augusta Sedláčka (1927, s. 195) se jednalo o dům s nynějším číslem popisným 102. Regionální historik A. N. Vlasák o tomto sídle píše jako o „*zámku od Petra z Újezda vystaveného*“.²⁵ O tři roky později Zdislavice odprodal Janu Čejkovi z Olbramovic, potomkovi starého českého rytířského rodu.

2.4 ZDISLAVICE ZA DOBY **ČEJKŮ Z OLBRAMOVIC** (1550–1623)

2.4.1 JAN ČEJKA Z OLBRAMOVIC

V souvislosti s Janem Čejkou z Olbramovic lze uvést dvě datace, tedy rok 1550 a rok 1555. Rok 1550, kdy jsou Zdislavice spolu s Ratajemi, Chlumem a Javorníkem prodány Petrem z Újezda do rukou Jana Čejky z Olbramovic (Sedláček, 1927, s. 195). A druhá z datací, tedy rok 1555, kdy též dle slov historika Augusta Sedláčka byly Janem Čejkou z Olbramovic Zdislavice drženy nejprve k Souticům a od roku 1555 ke Kácovu.

²⁴ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 59.

²⁵ Tamtéž, s. 62.

2.4.2 VÁCLAV ČEJKA Z OLBRAMOVIC

Dalším držitelem se stal ze starého českého rytířského rodu Čejků z Olbramovic Václav Čejka z Olbramovic, kterému Zdislavice náležely koupí k panství Kácovskému (Vlasák, 1874, s. 59). Za doby Václava Čejky z Olbramovic Zdislavice získaly mnohá privilegia a nařízení.

„Václav Čejka pro poddané své městečko sedmero ročních trhů na vlnu krámské zboží a dobytek hovězí a koňský vyjednal a vyzdvihl.“²⁶ Dle zápisu z Pamětní knihy 1606/1779 byly přijaty a potvrzeny „(...) zvláštním listem daným na Kácově v den sv. Jiří léta páně 1601^{24/IV}“²⁷ artikule, které měly nastavit pořádek a křesťanský řád v obci. Artikule byly pravděpodobně součástí tzv. první listiny, ne-li jejím binárním názvem.

Druhou listinu Václav Čejka z Olbramovic vydal krátce nato. „Lze soudit že poddaní Zdislavičtí zachovávali vydané artikule čímž zalíbili se svému pánu rytíři Václavovi Čejkovi z Olbramovic neboť nedlouho poté vydal jim druhou listinu pro obec jejich neméně důležitou.“²⁸ Obsahovala pokyny pro správný chod řeznického řemesla ve Zdislavicích.

2.4.2.1 PRVNÍ LISTINA (MĚSTSKÉ ARTIKULE A PRIVILEGIE)

Artikulům je v Pamětní knize 1606/1779 věnováno několik stran. Je to dáno možná tím, že se na artikule chtěl dát velký zřetel a důraz. V rámci širší historie je tudíž vhodné artikulům věnovat několik slov také v této práci. Artikule či artikuly byly zajištěny pod záštitou zdislavických konšelů, rychtáře, a především lidmi opěvovaného rytíře Václava Čejky z Olbramovic. Podepsány byly poté v roce 1601. Jejich účelem bylo především ustanovit dobré sousedské vztahy, které by podléhaly pevnému křesťanskému řádu. Dle Pamětní knihy 1606/1779 bylo sepsáno celkem sedm artikulů, později byly dopsány dodatky. Pro úplnost a celistvost pochopení, dle slov již zmíněného Václava Karáska (*časopis Pod Blaníkem*, roč. VI., 1926–27), byl vydavatel artikulů a privilegií rytíř Václav Čejka z Olbramovic stoupencem učení Husova a přívržencem strany podobojí.

Doslovné znění potvrzení artikulů: „*Poněvadž Pán Bůh náš Stvořitel všech věcí s synem svým milým i štědrým dárcem mocným ochráncem Duchem svatým od nás chce to míti aby chom ve (věcech) všech příčinách jméno Jeho svaté ctili velebili a potom což by pro čest a slávu jména Jeho svaté vykonáno býti mohlo se všelikou snažností k tomu se přičinovali*

²⁶ KARÁSEK, Václav. *Časopis Pod Blaníkem: vlastivědný sborník školního okresu benešovského*. Výpis z Pamětní knihy městyse Zdislavice, ročník VI, 1926-1927.

²⁷ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

²⁸ Tamtéž.

*což my konšelé a rychtáři městyse Zdislavice s pomocí Pána Boha a z jistého snesení směnovního a statečného rytíře pana Václava Čejky z Olbramovic a na Kácově nad Sázavou pána našeho milostivého to jsme před sebe vzali aby v obci naši mezi spolusousedy našimi dobří pořádkové a řád křesťanský držán a zachován byl!*²⁹

Artikul první. Obsahem prvního artikulu je výzva k následování kroků Pána Boha. Lid by měl pilně a pečlivě naslouchat Božímu slovu a řídit se jím. Pokud by však člověk zhřešil a kroky Pána Boha nenásledoval, měl by být potrestán tak, aby už se takovému provinění proti Pánu Bohu nedopustil. „*Těž konšel a rychtář a žádný přísežný člověk nemá býti křivým přísežníkem: to jest aby z oumysla nepřisahal beze vsí potřeby a bez přinucení což ta věc jednomu každému duši jeho velice škodí.*“³⁰ První artikul nabádá také k tomu, aby se člověk nestal úmyslně klamačem a lhářem. Člověk by měl mít na paměti to, jak s druhým mluví a své sliby umět patřičně dodržet. V posledních větách prvního artikulu je dán důraz na umění se „neožrat“, tedy pít s mírou, důraz na nepodléhání se nočnímu sedání (zřejmě po hospodách) a hraní hazardu. Lidé by si měli jít navzájem příkladem.

Artikul druhý. Hlavní myšlenou druhého artikulu je především dodržování povinnosti a dohledu konšela nad věcmi zádušními a obecními. Součástí této povinnosti konšelské má být držení ochranné ruky nad pokutami. Pokud by se však někdo dopustil nepatřičných věcí, konšel má „*ochranu v právech městských pod literou A 42*“.³¹

Artikul třetí. Artikul psaný jako třetí v pořadí udává povinnosti církevním správcům. Kněží by se jako hlavní následovníci Pána Boha neměli posmívat druhým a pomlouvat je. Jak samotný Syn boží ráčí: „*Kdo vám zlořečí, mně zlořečí.*“³²

Artikul čtvrtý. Tato část je věnována vrchnosti, která je nabádána k modlení se k Pánu Bohu. Právě díky síle modliteb může dát Pán Bůh panovníkovi dlouhé a šťastné panování. Vrchnost jakožto vrchnost křesťanská je též artikulem svázána k poslušnosti a dobrotivosti. Nicméně poslušnost vůči vrchnosti má mít na paměti samotný lid, zejména konšelé a rychtáři.

Artikul pátý. V pátém artikulu je zdůrazňována povinnost lidu přijímat a dodržovat nařízení konšelů a rychtáře v plném rozsahu. Jedná se o „*nařízení v dobrých věcech předně*

²⁹ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

Pánu Bohu příjemných a libých, též co by z rozkazu Pána Boha“.³³ Není zde opomenuto ani varování lidu před jejich porušením. Pokud by lidé jednali proti těmto nařízením, například vysmíváním se či manipulací ostatního lidu v nesouladu s hlavními body onoho nařízení, mohli by konšelé uložit danému jedinci odpovídající trest ve formě pokuty.

Artikl šestý. Představuje detailní příklad zachování uctivosti nejen před sebou samým, ale také před lidmi, a to zejména v momentech přednesení stížnosti a zpětného názoru na ni. Uctivost spočívá v klidné, bez emoční komunikaci, kterou doprovází správné etické chování, tj. smeknutí klobouku (pro pány); představení se; popřípadě omluvení se. Poslední slova artikulu jsou opět varovného charakteru, upozorňují před nerespektováním uctivosti, a to ve znění: „*Ten kdo by se jináč zachoval než tuto oznámeno jest, aby ihned do vězení dán a trestán byl jinému ku příkladu.*“³⁴

Artikl sedmý. Poslední ze sedmi artikulů vyzdvihuje myšlenku většího úsilí o dodržování všech zmíněných nařízeních a požadavků. Zavazuje tak občany k řádnému plnění artikulů s připomínkou uložení pokuty v případě jejich porušení.

Součástí artikulů je tzv. **přísaha konšelská**, kde samotný konšel přísahá Pánu Bohu, čímž stvrzuje celé znění artikule a její patřičné plnění, v opačném případě trestání.

V říjnu roku 1601 a v květnu roku 1606 byly do Pamětní knihy 1606/1779 k artikulům dopsány ještě tzv. **dodatky pozdější** (artikul osmý a artikul devátý), které ucelovaly dosavadní nařízení. Dle pana učitele Václava Karáska (*časopis Pod Blaníkem*, ročník VI., 1926–27) jsou artikule městské zajisté výmluvným dokladem své doby jak „pokoj a právo“ bylo lidu vštěpováno.

Artikul osmý. „*Z poručení Jeho Milosti Pána tento artikul v této knihy vepsán jest v pondělí den svatého Jeronýma (30. října) léta Páně 1601.*“³⁵ Po této úvodní větě následuje dvojí varování. První varování pod pokutou pěti grošů, které se týkalo neschváleného setí hlavatice na rynku. Druhé varování, též pod pokutou stejné či jiné peněžní částky (již nezmíněno), pro změnu zakazovalo, aby na rynku ryly prasnice.

Artikul devátý. Druhý a poslední dodatek ze dne 27. května 1606 (pravděpodobný odhad překladatele) byl sepsán ve společnosti purkmistra, konšelů a obyvatel obce. Pojednává o majetkové újmě, kterou poškozený utrpěl příčinou kosení trávy či obilí na jeho louce,

³³ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

popřípadě palouku. Vzniklou škodu musí škůdce poškozenému vrátit v rozsahu čtyřnásobné peněžní hodnoty. Pro výstrahu budoucím škůdcům je také dotyčný vystaven veřejnému posměchu, což dokazuje konečná pasáž v artikulu: „(...) a potom ráno když slunce vycházet bude s tím vším do trdlíce vsazen a preclík na ruce daný býti má a tak se vším přes všechny služebnosti církevní tak zůstával.“³⁶

2.4.2.2 DRUHÁ LISTINA

Václav Čejka z Olbramovic napsal též druhou listinu, nepříliš obsáhlou. Psána byla na žádost obyvatel městečka Zdislavice. Listina se týkala řádného přístupu k řeznickému řemeslu a prodeji soli. V textu se Václav Čejka z Olbramovic obrací na zbožnost a dobrý řád, kterým by se měl lid řídit. V opačném případě kdokoliv, kdo by se provinil vůči tomuto nařízení, byl by potrestán, jako tomu bylo v předešlých artikulech. Není opomenuto ani nařízení správného chodu masných (řeznických) krámů. „Kdož by koliv krámu svému řeznického nemajíc k prodeji bil a toho se mimo řezníky prodavače dopustil, tehdy takovému každému aby to všechno maso pobráno do školy a chudým rozdáno bylo.“³⁷ Řeznické umění by také nemělo být zneužíváno. Výjimku tvoří porážka zvířat pro vlastní, tedy domácí, potřebu.

2.4.3 KAREL STARŠÍ ČEJKA Z OLBRAMOVIC

O nástupci Václava Čejky z Olbramovic, Karlu starším Čejkovi z Olbramovic, není známo ve spojitosti s osudem Zdislavic mnoho zpráv. Nejspíše jedinou dochovanou informací je jeho aktivita spojená se vzdorem vůči tehdejší vládě Habsburků a následná konfiskace jeho majetku po prohře v bitvě na Bílé hoře, která se Zdislavic značně týkala.

Zápis o pobělohorské konfiskaci v souvislosti s Čejkovým majetkem zaznamenal například historik Antonín Norbert Vlasák v roce 1874, kdy ve své knize píše: „Karel starší Čejka z Olbramovic a na Kácově, nástupce po Václavovi Čejkovi, účastnil se stavovského povstání roku 1618–20, za pokutu toho bylo mu jeho panství Kácovské v plen vzato.“³⁸ Jak již bylo zmíněno u Jana Čejky z Olbramovic (viz kapitola 2.4.1), k rodu Čejků bylo kácovské panství přiděleno roku 1555. O této skutečnosti napsal profesor a historik Tomáš Václav Bílek: „Karel starší Čejka ryt. z Olbramovic při kommissi confiscationis vedle král. výpovědi

³⁶ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 60.

dne 20. ledna 1623 odsouzen polovice jmění, kteréž však z té příčiny všecko od král. komory bylo ujato, totiž: statek Kácov (v deskách zemských později německy též Katzenhofen řečený, kr. Čáslav. okr. Uhlíř. Janovice), k němuž náležela tvrz a městečko Kácov s dvorem poplužním a pivovárem (...); též městečko Zdislavice s podacím kostelním a dvorem poplužním.³⁹ Karel starší Čejka z Olbramovic svým odhodláním a hlasitým nesouhlasem vůči panování rodu Habsburků zapříčinil, že se dějiny Zdislavic přestaly o rod Čejků z Olbramovic zajímat po dobu 73 let od jejich držení. Pobělohorská konfiskace dala roku 1623 Zdislavícím nového držitele – Jana Verdu z Verdenberka.

2.4.4 ERB ČEJKŮ Z OLBRAMOVIC A ZROZENÍ ZNAKU OBCE ZDISLAVICE

Původní podobu erbu a zároveň znak Zdislavic lze spatřit na stropě kostela sv. Petra a Pavla (viz obr. č. 4). „Čejka z Olbramovic, starodávny a vzácný rod šlechtický někdy v Čechách i na Moravě usedlý, byl stejného původu s pány z Janovic, Žďárskými ze Žďaru a Dvořeckými z Olbramovic a užíval téhož erbu – totiž v poli modrém orlice, bílou a červenou barvou zděli rozdělené – a psal se od tvrže z Olbramovic v Berounsku.“⁴⁰

Detailněji zanalyzováno: štít se vyznačuje modrou barvou, v jeho dolní polovině je hradba a cimbuří se třemi stínkami stříbrné barvy, které dominuje hlava orlice na půl stříbrné a červené barvy se zlatým zobáčkem. Podoba orlice je stejného vzezření jako orlice na erbu Čejků z Olbramovic, právě z tohoto důvodu se původ zrození znaku připisuje samotným Čejkům (Kot, 1606/1779 a Příbyl, 1976). Nad štítem lze vidět také helmu, točenici, křídla a příkrývalo, též vše červené a stříbrné barvy. Pod štítem se nachází ve švabachu psaný nápis *Sigillum Ciuitatis Zdislawicensis*.

Obr. č. 4: Znak Zdislavic.

³⁹ BÍLEK, Tomáš Václav. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618* [online]. Praha: Museum království českého, 1882, s. 61 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:0393f7c4-c31d-4bba-8a56-655059721538>.

⁴⁰ RIEGER, František Ladislav a Jakub MALÝ. *Slovník naučný: Díl 2.: C – Ezzelino* [online]. I.L. Kober, 1862, s. 488 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3ed819f8-5a2e-4589-94c8-771345792a47>.

2.5 ZDISLAVICE ZA DOBY JANA VERDY Z VERDENBERKA (1623–1626)

V Českých zemích se po roce 1622 kladla důležitost především na národní a politickou scénu, kdy se z cizinců stávali čeští velkostatkáři. „*V tom všem stal se ztrestáním statkářů českých a pobráním statků obrat neutěšený, poněvadž ohromná síla statků dostala se do rukou cizinců.*“⁴¹ Kácovské panství, tedy statek Kácov, nejspíše společně se Zdislavici „*od král. komory za 116.046 kop míš. odhadnutý koupil l. 1623 cizozemec Jan Křt. Werde sv. pán z Werdenbergu za 116.000 zl. rýn., na kterouž summu jemu poraženo bylo 30.000 zl. vedle cís. resol. 14. října 1622 jemu z milosti darovaných*“.⁴²

Od roku 1622 se také na národní, politické i kulturní scéně začínal projevovat útlak, který se postupně vyvíjel v násilnou rekatolizaci. Rekatolizace probíhala mezi léty 1622 až 1624. Do exilu byli vypovězeni všichni protestanští duchovní a učitelé. Tento osud neminul ani městečko Zdislavice a místního kněze. Jak zaznamenal regionální historik A. N. Vlasák: „*Již roku 1624 opustil poslední kališnický farář následkem cís. mandátu kostel, osadu i faru Zdislavickou.*“⁴³

Jan Verda z Verdenberka (též Werde z Werdenbergu), šlechtic s původem z Itálie, Zdislavice držel ve své moci pouhé tři roky. V roce 1626 je prodal i se statkem Kácov a vesnicemi Rataje, Ovesní, Chlum, Javorník, Sedmipány a Řimovice Janovi Oktaviánovi Vchynskému z Vchynic (Bílek, 1882, s. 62).

2.6 ZDISLAVICE ZA DOBY JANA OKTAVIÁNA VCHYNSKÉHO Z VCHYNIC (1626–1627)

Doba, kdy byly Zdislavice drženy Janem Oktaviánem Vchynským z Vchynic, se pro historiky nejspíše nestala natolik poutavou, jelikož v porovnání s ostatními se vyznačuje poněkud skromnou rešerší. O Janu Oktaviánovi, též Octavianovi, Vchynském, se zmiňují v souvislosti se Zdislavici historikové Antonín Norbert Vlasák či Tomáš Václav Bílek. Avšak udávají pouze data získání a odprodání Zdislavic, tj. rok 1626 a rok 1627. O něco podrobnější výklad nabízí T. V. Bílek (1882, s. 62), který zmiňuje prodejní cenu – 135.000 zl. rýn. Dle

⁴¹ KOŘÁN, Josef a kol. *Česko-moravská kronika: sv. Kniha pátá* [online]. Praha: I.L. Kober, 1891, s. 407–408. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:bc715b5e-289b-491c-9a8e-5edb0070da6f>.

⁴² BÍLEK, Tomáš Václav. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618* [online]. Praha: Museum království českého, 1882, s. 61–62 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:0393f7c4-c31d-4bba-8a56-655059721538>.

⁴³ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 60.

A. N. Vlasáka (1874, s. 60) roku 1627 přesně v sobotu po sv. Markétě prodal Jan Oktavián Vchynský z Vchynic část statku kácovského, tedy Zdislavice a ostatních pět vsí, Bedřichovi (Fridrichovi) z Talmberka na Vlašimi. Oba historici se shodují na stejné ceně odprodeje – 22.500 kop míš., tedy míšenských grošů. „*Od té doby zůstaly Zdislavice s panstvím Vlašimským spojeny.*“⁴⁴

2.7 ZDISLAVICE ZA DOBY DRUHÉ SPRÁVY VLAŠIMSKÉ VRCHNOSTI (1627–1787)

Vlašimské panství spravovali toho času páni z Talmberka (1622–1665). „*Obvod panství Vlašimského rozšířil Talmberk (1627) přikoupenými statky Zdislavickým a Tehovským.*“⁴⁵ Nicméně, během tohoto neklidného období přebýval Bedřich, řečený Fridrich, z Talmberka v Praze. Ve Vlašimi do pozice inspektora vlašimského panství posadil rytíře Oldřicha Skuhrovského ze Skuhrova na Louňovicích. Stejný rok počátku správy vlašimské vrchnosti nad Zdislavicemi uvádí také F. A. Borovský (1892, s. 96), kdy „*dostaly se roku 1627 koupi opět k Vlašimi*“.⁴⁶ Odlišně se na toto téma v rámci roku uvedení pánů z Talmberka a připojení vlašimského panství, včetně Zdislavic, k jejich dominiu vyjadřuje Alois Příbyl. Městečko Zdislavice bylo dle jeho slov „*připojeno (1628) novým majitelem Bedřichem z Talmberka k panství Vlašim*“.⁴⁷ Z převažujících tvrzení lze tedy usoudit, že Zdislavice pod správou vlašimské vrchnosti mohly být již od roku 1627.

Rok 1627 byl pro obyvatele Zdislavic také znamením velkého zásahu do jejich osobního života. S vydáním Obnoveného zřízení zemského se lidé museli rozloučit se svobodou svého vyznání, tedy museli přistoupit na jedinou povolenou víru – víru katolickou. V opačném případě byli nuceni opustit své domovy a rodnou zemi. Tuto skutečnost, která v dřívějších dobách obyvatele sužovala, vyličil autenticky A. N. Vlasák slovy: „*I nastaly ten čas mnohé úzkosti, tak že mnozí hospodáři své grunty opouštěli a z vlasti se vystěhovali.*“⁴⁸ Poslední kališnický farář byl nahrazen katolickým knězem pod záštitou správy vlašimských farářů.

⁴⁴ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 60.

⁴⁵ Tamtéž, s. 19.

⁴⁶ BOROVSÝ, F. A. a kol. *Čechy: Díl VIII. Tábořsko* [online]. Praha: J. Otto, 1892, s. 96 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:bef549d0-9445-11e7-ac0d-5ef3fc9ae867>.

⁴⁷ PŘIBYL, Alois a Karel LIŠKA. *Znaky a pečete středočeských měst* [online]. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1976, s. 159 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b99eaf20-5561-11e3-ae93-001018b5eb5c>.

⁴⁸ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 60.

O další pokračování v psaní osudu městečka Zdislavice se v období panování pánů z Talmberka zmiňovaní historici již nejspíše nepokoušejí. Ze zápisů z Pamětní knihy 1606/1779, respektive jejího překladu od Františka Kota, se lze dopátrat svazků berní ruly s poznámkou „mezi lety 1652–1654“ charakterizující pravděpodobně připravující se událost soupisu daňových povinností v Království českém.

V prosinci roku 1665 se novou majitelkou vlašimského panství stala kněžna Božena Dobrotivá z Porcie, rozená Kavková z Říčan, které Jan František Krištof z Talmberka prodal část svého dědictví za 180.000 zl. ren. (Slavík, 1889, s. 196). „*Od té doby nebylo panství Vlašimské prodáno, nýbrž přecházelo dědictvím na nástupce.*“⁴⁹ Zdislavice byly pravděpodobně stále součástí vlašimského panství, nejdříve během správy potomků z Weizenwolfu (1681–1715), poté, jak uvádí také S. F. Slavík (1889, s. 207–208) potomků z Trautsonu (1715–1744) a od roku 1744 knížat z Auerspergu.

Během správy Weizenwolfů, konkrétně v roce 1684, spadaly Zdislavice pod správu kondrackých farářů. V překladu Pamětní knihy 1606/1779 zaznamenává František Kot tuto událost slovy: „*Roku 1684 byla osada Zdisl. dána pod správu farářů Kondrackých, jimž i pozemky farní k užívání odevzdány! Tak trvalo to opět po celé století.*“⁵⁰

Asi od 40. let 18. století bylo o dějinách Zdislavic v Pamětní knize 1606/1779 poznamenáno mnoho informací o událostech, které jsou níže uvedeny chronologicky dle roku řazené:

- **1736** obnova budovy radnice;
- **1738** obnova obecní studny;
- **1744** první znamení na obloze;
- **1748-58** soupis majetku Zdislavických obyvatel – Tereziánský katastr;
- **1749** Zdislavice v požáru;
- **1750** renovace „ouřadu“, obnovena privilegia pánem hrabětem z Auerspergu;
- **1754** povolena stavba kříže za rybníkem podle Řimovské cesty, posvěcení farářem;
- **1755** povolena stavba rathausu (dom radní);
- **1757** Zdislavice podruhé v požáru, oprava kostela;
- **1758** stavba kovářského domu;
- **1763** šarvátka mezi muži – pravděpodobně spor mezi členy cechu řeznického ve Zdislavicích (patřícího pod cech města Trhového Štěpánova);

⁴⁹ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 24.

⁵⁰ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

- **1767** začátek stavebních prací na rathausu;
- **1768** druhé znamení na obloze;
- **1772** mor;
- **1778** třetí znamení na obloze;
- **1778** velká vojna;
- **1779** dokončena stavba rathausu;
- **1779** čtvrté znamení na obloze;
- **1787/8** stavba nové fary.

Psal se rok 1772, morová epidemie po sobě zanechávala ničivé dopady a velké ztráty na životech, jak zaznamenalo se i do Pamětní knihy 1606/1779, kdy „*tak velké nemoci byly, že funusů za den 5 i 6 bylo,*“⁵¹ a dodána je i poznámka o založení nového hřbitova za městečkem, „*(...) že při chrámu Páně Zdislavickém přes 150 osob pochováno bylo, též při jiných kostelech. Neměli místa k uložení. Museli za městem posvětit místa a tam se kladly zemřelí.*“⁵² Podle slov historika Petra Petráně a jeho autorského kolektivu (1985, s. 134) obyvatele Podblanicka v letech 1771 až 1772 zachvátil hladomor, který ono šíření epidemických nemocí zapříčinil. Důvodem k vypuknutí hladomoru byla několik let trvající neúroda.

Podrobněji a srozumitelně bylo uvedeno pár slov také k události velké vojny. „*Léta Páně 1788 Velká vojna se začala s velkým braním a regrutováním. Kdy a kterak se to skončí to Pán bůh ví? Dej jim Pán Bůh pomoc svatou v roce 1791 se skončila se z velkým lidskou ztrátou prohrou vybojovanej za času Navrátil za panování J. M. cis. Leopolda.*“⁵³ Jednalo se nejspíše o rakousko-tureckou válku, která probíhala v těchto letech mezi Habsburskou monarchií a Osmanskou říší.

Vybrané zmiňované události v rámci světských a sakrálních staveb ve Zdislavicích se v detailnějším provedení nacházejí ve čtvrté a páté kapitole této práce. Pamětní kniha 1606/1779 v sobě ukrývá také další historické záznamy. Tyto záznamy však nejsou na bázi klíčových událostí, které by výrazně ovlivnily dějiny Zdislavic a nejsou ani nikterak pro vnímání současného jedince srozumitelně popsány. Z tohoto důvodu v této práci nejsou uvedeny.

⁵¹ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

Listopad roku 1781 přinesl podstatnou změnu v podobě vydání patentu o zrušení nevolnictví římským císařem a českým králem Josefem II. I přesto, že situace ohledně vykořisťování a útlaku nebyla v kronice ani Pamětní knize Zdislavic doslovně zaznamenána, historik Josef Petráň se svým autorským kolektivem popisuje tuto událost alespoň v rámci oblasti Podblanicka. „*Výhod tolerančního patentu využila v celém Podblanicku jen poměrně malá část obyvatel, která si přes celou dobu protireformace udržela povědomí o náboženském smýšlení předků a nyní se mohla přihlásit k jedné z tolerovaných konfesí.*“⁵⁴ Lidé na venkově tak dále vykonávali své robotní povinnosti vázané na pravomoci vlašimské vrchnosti.

Pan Jiří Šrankota na období končícího 18. století vzpomíná slovy starých pamětníků a svých zápisů z bádání na „*chudou, kamenitou a neúrodnou půdu, která sotva stačila k obživě chudého obyvatelstva*“. Pokud však byla neúroda způsobena například mokřým létem, pan Šrankota uvádí, že se „*lidi stěhovali do polabí a jiných úrodnějších oblastí Čech*“. Nejsou opomenuta ani slova humornějšího rázu, která se objevovala v řeči muzikantů ve znění: „*Odkud vidíš Blaník, tam nechod' hrát, tam ti nezaplatí. A to nemluvím o daních pro vrchnost.*“

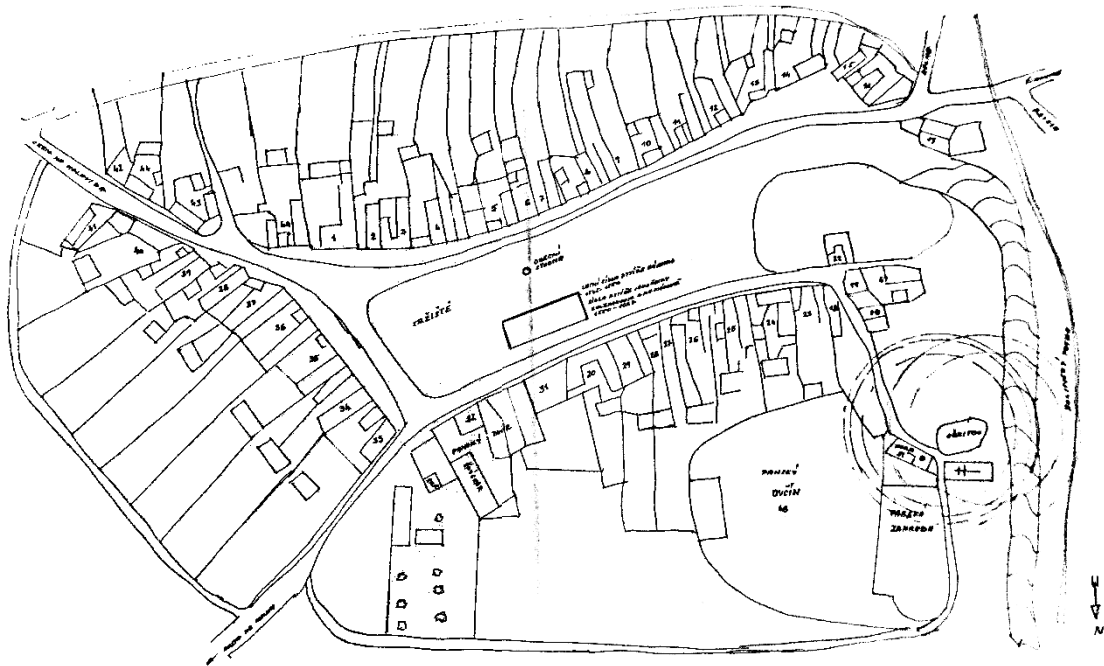
Kapitola popisující dějiny Zdislavic od roku 1355 je zakončena významným mezníkem, rokem 1787, kdy od tohoto roku „*(...) odděleny byly od Kondrace Zdislavice a Veliš, kdež zřízeny lokalie*“.⁵⁵ Městečko Zdislavice tak mělo opět vlastního kněze, kterému byla vyplácena tzv. kongrua, tedy plat za odvedenou duchovní práci (Vlasák, 1874, s. 60).

⁵⁴ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 138-139.

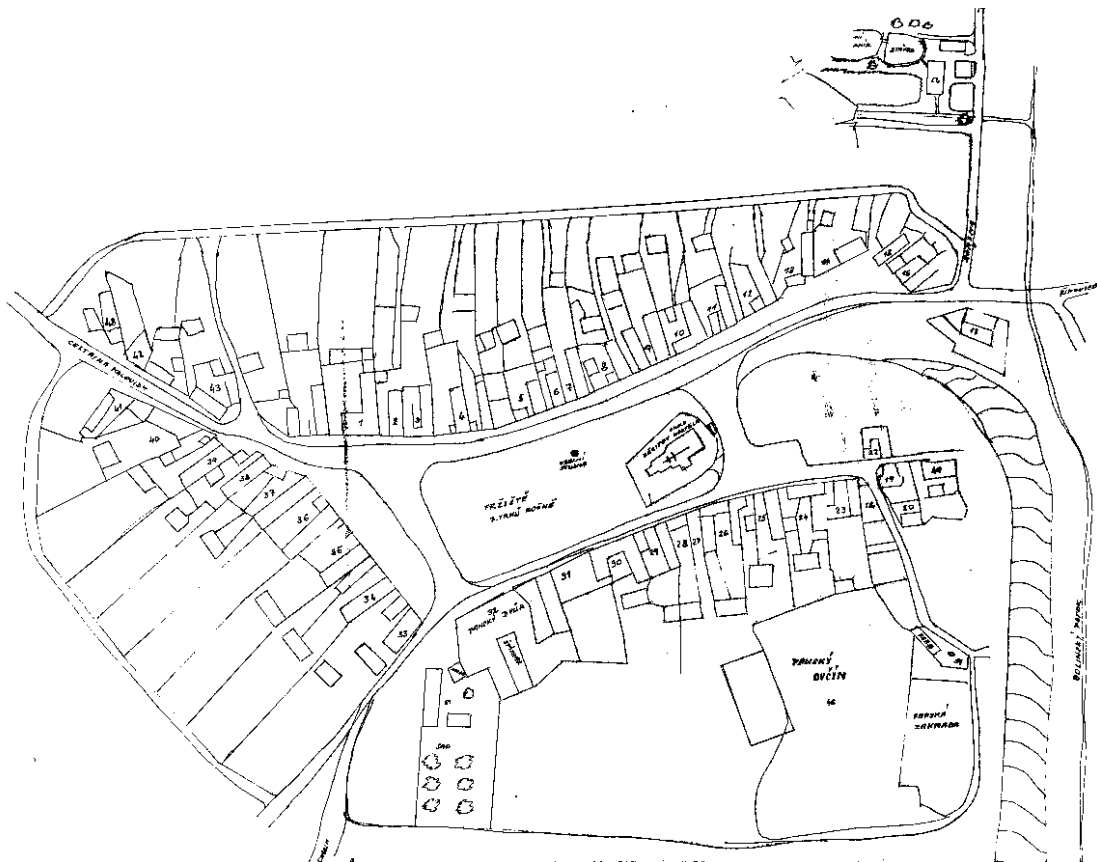
⁵⁵ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: Řada první: Arcidieceze Pražská; sv. 3* [online]. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1909, s. 142 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ab089960-d363-11e7-91a0-005056822549>.

Nákresy Zdislavic mezi lety 1355–1787:

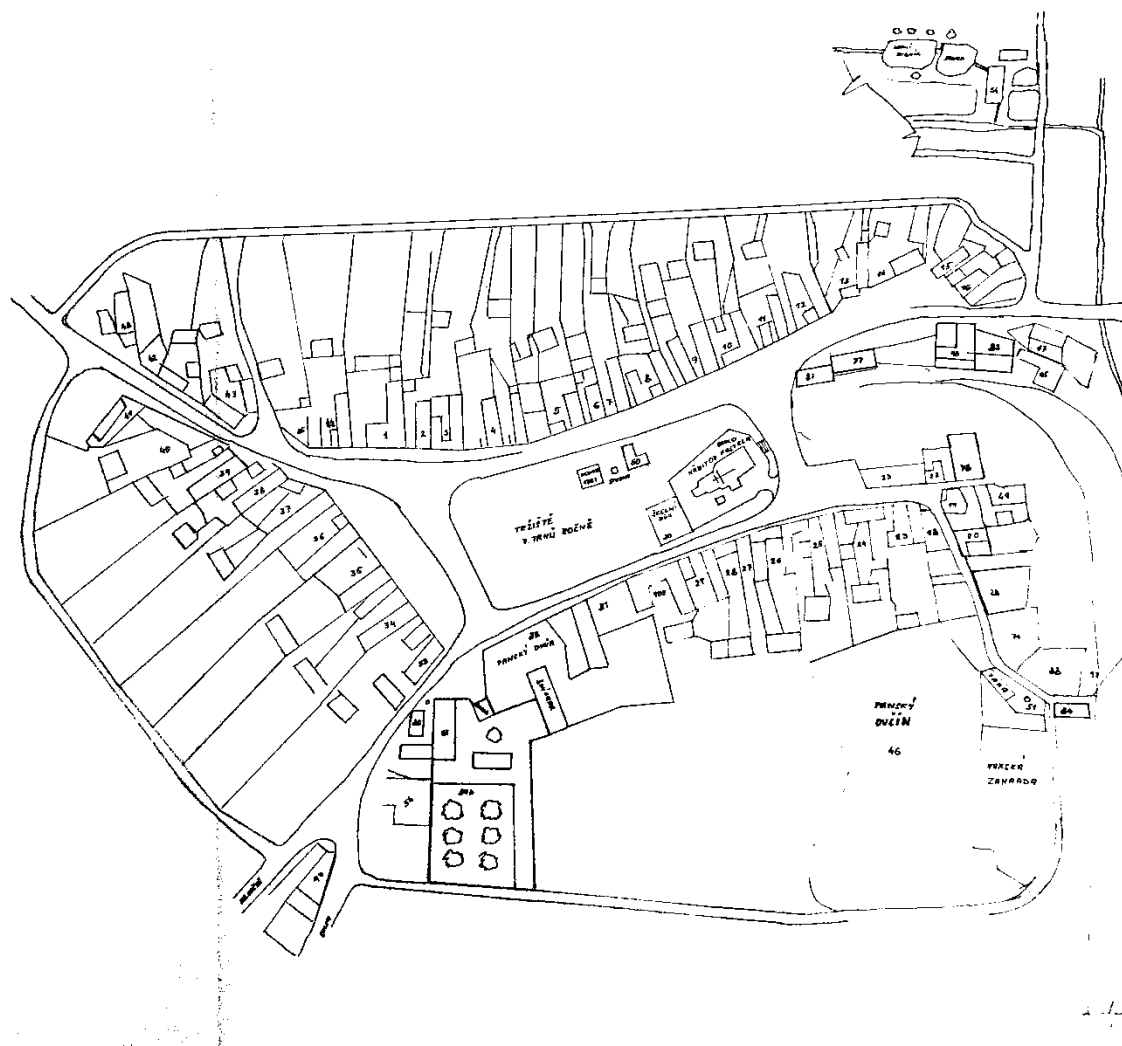
(dle pana Jiřího Šrankoty)

Obr. č. 5: Nákres Zdislavic 1355–1610.

Obr. č. 6: Nákres Zdislavic 1627–1752.

Obr. č. 7: Nákres Zdislavic 1745–1758.

3. ZDISLAVICE MEZI LETY 1787–1918

3.1 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1787

Druhou pomyslnou etapu připomíná období od roku 1787, kdy se Zdislavice stávají hlavní farskou osadou a lokálií pro přilehlé vsi. Regionální historik Antonín Norbert Vlasák svůj výklad o Zdislavících zakončuje zápisem z roku 1795, kdy „rozprodán byl zdejší panský dvůr mezi osadníky“.⁵⁶ Na základě tohoto pramenu je také uvedeno, že k farní zdislavické osadě poté náležely vsi Bolina, Malovidy, Rataje Ovesné a Řimovice, a to s celkovým počtem 1 783 obyvatel katolického vyznání a 53 obyvatel vyznání židovského.

Rokem 1787 byla ve Zdislavících započata stavba fary vedle nového kostela sv. Petra a Pavla, „skromné stavení přízemní, kryté šindelovou střechou“⁵⁷. V Pamětní knize 1606/1779 se dle jednoho ze zápisů po dobu asi osmi let obyvatelé Zdislavic těší z lepších výdělků. Obšťastňují se vždy jedním sudem piva, houskou či chlebem a kořalkou. Přelom 18. a 19. století znamenal pro „Zdislaváky“ zásah v boji proti další nemoci. „Úbytek obyvatel se sotva stačil vyrovnat, když v letech 1796 až 1803 zasáhla naši krajinu vleklá epidemie neštovic, která způsobila další mortalitní krizi.“⁵⁸

S počátkem nového století se ve Zdislavících zřídila obecná škola. Vystavěna byla roku 1832. Tuto skutečnost na paměť dalším obyvatelům zapsal roku 1921 do kroniky Zdislavic Josef Borek. V roce 1850 je v rámci zápisu z katastru na dům čp. 1 uvedeno úmrtí jednoho z majitelů: „A ten ř na cholery 1850.“⁵⁹ Lze se tudíž domnívat, že po vlně morové epidemie a neštovic zasáhla do života obyvatel Zdislavic další vlna epidemie – epidemie cholery.

Zdravotnictví v této době se s ohledem na nečekaný vzrůst nemocných pacientů nedokázalo vymanit z decentralizace. Zdislavičtí obyvatelé se měli možnost obrátit na zdravotníky z malé nemocnice v Prčici, založené v letech 1834 až 1845, která však byla od Zdislavic vzdálená 45 km. Založení nemocnice v Benešově se sice od poloviny 70. let 19. století projednávalo, ale její stavba byla započata až v roce 1898. Situace tak do té doby představovala jen nezvladatelnou hospodářskou a sociální zaostalost (Petráň a kol., 1985, s. 170).

⁵⁶ VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 60.

⁵⁷ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Fara, spis Josefa Borka (1921), s. 9.*

⁵⁸ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 134.

⁵⁹ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

Od jara roku 1848 procházela celou Evropou tzv. revoluční vlna, která měla odnést poslední zbytky feudálního partikularismu. Na českém venkově se pořádala řada petičních akcí, které měly přispět ke zrušení nevolnictví. V dostupných pramenech však záznam z tohoto revolučního roku o Zdislavicích a případné vzdorové aktivitě jejich obyvatel dohledán nebyl.

V souvislosti s hospodářskou situací je nutné zmínit daňovou krizi, která zasáhla Podblanicko v 60. letech 19. století. „Výnosy zemědělské výroby byly vinou neúrody malé. Obyvatelstvo na venkově houfně neplatilo daně. Jejich vymáhání bylo stále obtížnější, rostlo zadlužování, množilo se exekuční zabavování majetku na úhradu dluhů.“⁶⁰ Se vznikem občanské záložny ve Vlašimi roku 1858 mělo městečko Zdislavice možnost podniknout první úvěrové projekty.

Obr. č. 8: Nákres Zdislavic 1821–1846.

⁶⁰ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 164.

3.2 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1888

Od roku 1888 byla sepisována druhá *Pamětní kniha* Zdislavic. Na rozdíl od její předchůdkyně, se tato může pyšnit podrobnější a zejména přehlednější, chronologickou kompozicí. Od nového století se pro lepší přehled zdislavických občanů pořizovaly *Zápisy ze schůzí* (od roku 1903) a *Příruční kniha pro poznámky různého druhu* (od roku 1910).

Mezi nejčastější zápisy patřily události voleb, které se stávaly častým námětem pro zachycení aktuálního dění nejen ve Zdislavicích. Jednalo se o volby do okresního vlašimského zastupitelstva, volby do okresní hospodářské záložny, volby do říšské rady obcí venkovských, dále volby do obecního zastupitelstva (voleno do třech sborů výboru; volen I., II., III. Radní a jejich náhradníci), po šestileté době úřadování také volba nového starosty, volby do místní školní rady zdislavické, volba obecního hlídače a volba sirotčí rady. Neopomínalo se ani na předložení seznamu k daným volbám, který musel být občany schválen.

Kromě volebního programu se pravidelně debatovalo nad otázkami obecního účtu a ústavu chudých (účet chudé kasy). Úkolem zdejšího obecního výboru bylo mimo jiné řešit otázky přijmutí občanů do svazku obce či schvalovat a udělovat podpory. Zpravidla se na schůzích projednávalo schválení účtů za daný rok a sdělení rozpočtu na rok následující. Obecní výbor ve Zdislavicích ustanovoval výběrčího daní a výši školního platu.

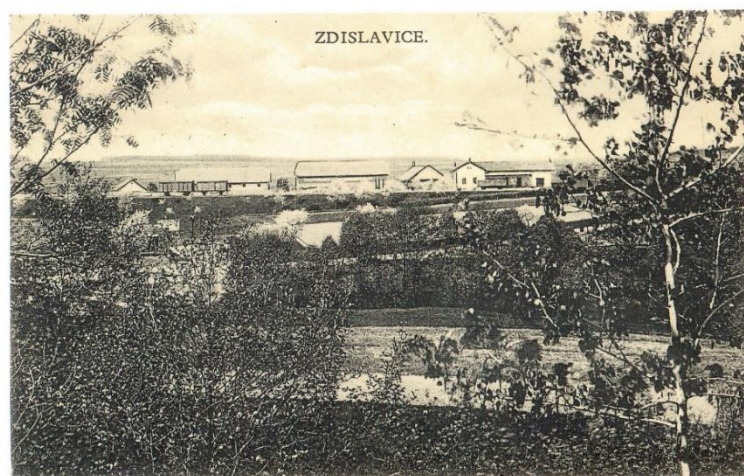
Významné roky v řešení důležitých projektů či událostí představovaly například stavbu radnice a její následné svěcení (1889); zhotovení rybníku v „sejruku“ a cesty po jeho hrázi, včetně dohody o třicetiletém užívání rybníku pro jeho stavitele a jejich potomstvo (1891); dále postavení hodin na radnici (1892); přístavování a zvětšování školy (1898); stavba dráhy u zdejší obce a dokončení stavebních prací na planýrce (1901). Zachyceny jsou i veškeré roky, kdy ve Zdislavicích vypukl v daných domcích požár (1893, 1902, 1905, 1907 a 1909).

Vybrané programy řešené během schůzí obecního výboru do r. 1910:

- **25. 1. 1903** stavba umrlčí komory;
- **9. 8. 1903** odprodání obecních pozemků pro akciovou společnost místní dráhy Vlašim – Dolní Kralovice;
- **27. 9. 1903** osvětlování náměstí ve Zdislavicích;
- **4. 6. 1903** prohloubení studny u kostela;
- **27. 10. 1904** schválení osnovy Nadační listiny p. Čenka Macháčka pro chudé osady;

- **24. 4. 1905** oprava obecní radnice;
- **7. 5. 1905** správa obecních cest (dle návrhu starosty, dorovnání silnice doplněním, popřípadě zaplněním kamene);
- **8. 10. 1905** ustanovení odměny dělníkům a hasičům – oheň 19/9 05;
- **29. 10. 1905** dodávání dříví pro školu;
- **15. 7. 1906** oprava chudobince;
- **9. 12. 1906** prohlášení Prokopa Kropáčka v příčině zavedení knihovního pořádku s Vojtěchem Charvátlem;
- **22. 11. 1908** jednání o zřízení vodovodu ve Zdislavicích;
- **17. 10. 1909** stavba lávky přes potok k nádraží.

K zásadnějším programům patřilo roku 1903 odprodání obecních pozemků pro stavbu železniční tratě. Dle slov historika Petráň a kol. (1985, s. 167) byla Podblanickem v roce 1871 vedena železniční trať vedoucí z Prahy do Českých Budějovic, čímž započala nová éra v dopravním podnikání. „V devadesátých letech na ni navázaly místní dráhy: v roce 1895 železnice Benešov – Vlašim, prodloužená v roce 1902 do Dolních Kralovic...“⁶¹ Železniční spojení tak od Vlašimi pokračovalo přes Zdislavice, Trhový Štěpánov, Keblov až do konečné stanice Dolní Kralovice. V kronice psané Josefem Borkem je uvedeno vzhledem ke stavbě místní dráhy budování zdislavického nádraží, které bylo vystavěno mezi lety 1901 a 1902.

Obr. č. 9: Dobová pohlednice zobrazující zátiší zdislavického nádraží.

⁶¹ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 167.

Rok 1903 byl pro zdislavické občany důležitý také v souvislosti s veřejným osvětlováním obce. Obecní výbor Zdislavic se ohledně osvětlování náměstí usnesl, že „(...) *by se osvětlování lamp v obci dne 4. října 1903 ve veřejné dražbě pronajalo.*“⁶² Nájemník byl povinen se o osvětlení starat dle domluvené smlouvy, která obnášela povinnost rozsvěcování šesti petrolejových lamp. „*Kromě světla od měsíčku vždy do II hodin v noci a v čase Vánočních svátků a při odbývání hudeb neb v pádu ohně když měsíc nesvítl celou noc.*“⁶³ Pokud tuto práci nájemník nevykonával dle domluvené smlouvy, měla obec právo učinit srážku z jeho vydělané částky.

Hasiči ve Zdislavicích zastávali velkou funkci, byli to hrdinové, kteří si zasluhovali patřičnou odměnu. Obecní výbor ve Zdislavicích proto do svého programu zahrnoval často jednání o udělování prémie „*dělníkům hasičům*“. „*Dělníkům hasičům oheň vyplatiti po 70 hal. a zaplatit za ně 3 K 24 hal hostinskému Míkovi, pak zaplatit 3 soudky piva pro cizí sbory hasičské.*“⁶⁴ Peníze pocházely, jak se lze dočíst ze zápisu schůze, z obecní pokladny. Sbor dobrovolných hasičů vznikl dle brožury vydané k příležitosti 650. výročí vzniku obce Zdislavice 7. února 1886. Předsedou a spoluzakladatelem sboru se stal O. Ohrenstein, c. k. pošt mistr. Hlavním velitelem a zakladatelem sboru byl Josef Krejza. Podvelitelem byl ustanoven Karel Žák. Avšak v zápisech z Příruční knihy pro poznámky různého druhu ve Zdislavicích je uvedeno založení hasičského sboru až o rok později. „*Spolek hasič. založen byl obec. výborem r. 1887 a jeho svěřitelem zvolen byl p. Josef Krejna(?) zdejší učitel, který byl pak prvním velitelem.*“⁶⁵ Jako symbolický rok by mohl být řečen rok 1888, kdy zdislavičtí hasiči vyjeli poprvé k požáru do obce Karhule nedaleko Pravonína. O rok později proběhlo svěcení hasičského praporu, který spolku daroval místní rodák, pan Albert Dub.

Obecní dům pro chudé, tzv. chudobinec, byl zřízen pro chudé obyvatele místní obce. Přesné datum vzniku nebylo možné dohledat. Nicméně, kronikář Josef Borek zaznamenává alespoň místo, kde byl chudobinec zřízen. „*Pro místní chudé vyhrazena byla jedna místnost ve staré radnici.*“⁶⁶ Poté, co byla budova staré radnice zbourána, „*zakoupen byl pro ubytování chudých příslušníků domek čp. 58 v ‚Ovčíně‘ od obč. Sandra*“.⁶⁷ Jak bylo výše zmiňováno, na schůzích obecního výboru se určovala volba sirotčí rady. Dohlíželo se také na účet chudé kasy a určovalo se, kdo získá podporu v nezaměstnanosti.

⁶² *Státní okresní archiv Benešov*. AO Zdislavice. Kniha č. 1. Zápisy ze schůzí r. 1903-1921.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ *Státní okresní archiv Benešov*. AO Zdislavice. Kniha č. 1. Zápisy ze schůzí r. 1903-1921.

⁶⁵ *Státní okresní archiv Benešov*. AO Zdislavice. Kniha č. 14, inv. č. 20. Příruční kniha pro poznámky různého druhu ve Zdislavicích. 1910-1925(?), s. 18.

⁶⁶ *Obecní knihovna Zdislavice*, Kronika obce Zdislavice, Obecní dům pro chudé, spis Josefa Borka (1921), s. 10.

⁶⁷ Tamtéž, s. 10.

Význačně se změnil život obyvatel Zdislavic po zavedení vodovodu, o kterém obecní výbor ve Zdislavicích jednal roku 1908, a to na žádost několika občanů, kteří chtěli změnit své dosavadní hygienické návyky a přispět k modernizaci obce.

Pamětní kniha 1888/1914 odkrývá také záznamy o existenci divadelního kroužku, místního odboru Národní jednoty pošumavské (NJP). Dle Ottova slovníku naučného (Otto, 1909, sv. 28, s. 985) byla NJP založena již roku 1884; jejím úkolem bylo pečovat o osvětové a hospodářské zvelebnění jižní poloviny Království českého. Z dochovaných plakátů, které sloužily jako pozvánky k divadelním představením, lze soudit, že činnost divadelního kroužku NJP ve Zdislavicích probíhala již roku 1906 (viz příloha č. 9). Předsedou divadelního kroužku NJP a hlavním koordinátorem jednotlivých divadelních her byl do své smrti roku 1912 zdislavický učitel Josef Vondrák. Divadelní představení se hrála v prostorách „U Nováků“, tj. v hostinci pana Josefa Nováka na nynějším čp. 27.

Pamětní kniha Zdislavic psaná od roku 1888 je rozdělena do dvou navzájem se lišících částí, které rozděluje 50. strana s mezníkovým rokem 1910. Odlišným faktorem je změna ve funkci pisatele kroniky a jeho koncepce způsobu psaní, kterému dominuje spisovatelská expresivita a perfekcionismus. Úvod do Pamětní knihy 1888/1914 je tak budoucím čtenářům dopřán až v polovině knihy v působivém znění: *„Známo je, že lidé dobří, vděční, lidé dobrého srdce váží si velice osob zasloužilých, řádných a svědomitých. Takovými zasloužilými muži jsou kněží, učitelé a jiné osoby o povznesení obci zasloužili.“*⁶⁸

Začátek roku 1910 se nesl ve znamení smutečných zápisků, které připomínaly život všemi oblíbeného varhaníka a zpěváka, dlouholetého člena obecního výboru, předsedy hasičského sboru, předsedy místního odboru NJP a řídícího učitele ve Zdislavicích pana Antonína Borka (* 1834, † 1910). Od tohoto roku dostává nově zvolený a první samostatný ředitel kůru, pan Josef Borek, od všech přilehlých obcí jednotný plat 600 korun. Jeho žádosti na zvýšené služby varhanické tak bylo vyhověno. V září roku 1910 se na základě listiny Vojtěcha Charváta z roku 1906 podařilo založit Pamětní knihu.

Ke dni 17. ledna 1911 proběhlo ve Zdislavicích sčítání lidu. Do funkce sčítacího komisaře se navrhl na schůzi obecního zastupitelstva pan Josef Borek. Dle Pamětní knihy 1888/1914 a Příruční knihy pro poznámky různého druhu ve Zdislavicích se výsledný census obyvatel v porovnání s rokem 1901, kdy k 1. lednu bylo ve Zdislavicích 696 obyvatel, zvýšil za 10 let o pouhých 14 osob. Další výjimečné události nastaly až s příchodem roku 1914.

⁶⁸ Státní okresní archiv Benešov, fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv. č. 12, s. 50.

3.3 DĚJINY ZDISLAVIC OD ROKU 1914

V ještě době před vypuknutím první světové války obecní zastupitelstvo ve Zdislavicích řešilo například otázky týkající se zavedení „*nepřímé daně z piva*“⁶⁹ v podobě pivního krejcaru; tento návrh však nebyl projednán. Od dubna roku 1914 byl obecním výborem jednohlasně schválen návrh Josefa Borka na zřízení obecní knihovny. „*Ku blahu obce,*“⁷⁰ jak se dále usneslo obecní zastupitelstvo, schválil se návrh na založení tzv. okrašlovacího spolku. „*Účel spolků okrašlovacích vysvítá jasně z názvu samého, (...) nejvíce se uplatňují tam, kde příroda sama v nejbližším jejich obvodu se s dostatkem nepostarala o výzdobu, (...) jsou místa, kde jen zásluhou místních spolků okrašlovacích na pustých kdysi stráních a ladách vykouzleny sady, kde uprostřed zaprášených ulic a náměstí získáno trochu osvěžujícího stínu zakládáním stromořadí aneb aspoň kusu zeleného pažitů, vroubeného a protkávaného nízkým křovím.*“⁷¹

Nejcitlivější zásah do dějin Zdislavic přišel se zápisem ze dne 28. června 1914, který byl „*na vždy zapsán v dějinách našeho mocnářství písmem krvavým, neboť zabiti byli vražednou rukou v Sarajevě Jeho Císařská Výsost pan arcivévoda František Ferdinand a jeho choť, Její Výsost Žofie vévodkyně z Hohenbergu*“.⁷² Zápis o této zlomové události předcházel jednomu z největších globálních konfliktů – první světové válce. Od tohoto okamžiku se nejen pro městečko Zdislavice začala zcela nová etapa.

Vše započalo nepřistoupením Srbska na podmínky stanovené Rakousko-Uherským ultimátem. V Pamětní knize 1888/1914 je zapsán tento počín slovy: „*Jelikož Srbsko na podmínky nepřistoupilo, vypovězena mu 26. 7. 1914 válka.*“⁷³ Zajímavým postřehem je samotné zmíněné datum, kdy Rakousko-Uhersko vyhlásilo Srbsku válku, jelikož v dějepisných učebnicích se děti setkávají s rozdílnou datací této důležité události, tj. s datem vyhlášení války dne 28. 7. 1914. Nicméně, v tzv. *Přehledu událostí v I. váleč. roce*, který se sepisoval od července do prosince roku 1914, a je též součástí knihy, je uváděno pod datem 28. července 1914 toto: „*Rak. Uhersko vypovědělo Srbsku válku.*“⁷⁴ Je tedy otázkou, zda se v předchozím zápise pouze nespletli, i přesto, že je jejich původní verze na rozdíl od té druhé velmi patřičně zvýrazněna a vlnovkou podtržena. Zmíněný 26. červenec 1914 je dle úsudku

⁶⁹ MALÝ, Jakub. *Stručný všeobecný slovník věcný (malý slovník naučný): Díl VIII.* [online]. Praha: I.L. Kober, 1884, s. 576 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:e6bb7f6c-63fe-49c2-9034-63c3789bd67d>.

⁷⁰ *Státní okresní archiv Benešov*, fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv. č. 12, s. 56.

⁷¹ KREJČÍ, J. a Viktor DYK, ed. *Studentský almanach 1904* [online]. Praha: Pořadatelstvo všestudentské slavnosti, 1904, s. 84 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:f366cb30-47f4-11e4-a450-5ef3fc9bb22f>.

⁷² *Státní okresní archiv Benešov*, fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv. č. 12, s. 57.

⁷³ Tamtéž, s. 57.

⁷⁴ *Státní okresní archiv Benešov*, fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv.č.12, s. 59.

nejspíše jen počáteční datum pro nadcházející válečné období, které souviselo pouze s obyvateli obce Zdislavice.

Jak je dále v rámci původní zprávy uváděno: „*Téhož dne (26. / 7.) nařízena byla částečná mobilisace (8mi armád, sborů; mezi nimi i 8. a 9. (české)). Svolávací vyhláška týkala se vojáků (i domobranců) do 39 let. Dne 26. / 7. byla právě neděle (sv. Anny).*“⁷⁵ Následně jsou připsána jména vojáků, kterých se tato vyhláška týkala. Následující den v pondělí 27. července se dle zápisů část z nich (domobranci s povolávacími listy) vydává hned ranním vlakem do Vlašimi. Ostatní určení jedinci si počkali na další spoj, který jel až v odpoledních hodinách.

Působivě jsou v Pamětní knize 1888/1914 popsány i pocity lidí, které celý tento okamžik ještě více přiblížily. „*Nikdo nezapomene tak smutné loučení, jak bylo toto. Všichni vyšli vyprovodit své drahé a známé. Ráno byla většina vojáků u zповědi a sv. přijímání. Každý odcházel s myšlenkou, vrátí-li se a uzří-li opět své rodné městečko a své drahé.*“⁷⁶ Pro vojiny z ostatních vesnic směrem od Lukavce, kudy nevedla železniční trať, byly nachystány svážecí vozy. Pamětní kniha v sobě ukrývá ještě dodatečný zápis zachycující poslední momenty vojáků: „*Byli již opilí a na nádraží se mezi sebou servali. Jistě nechápali vážnost doby.*“⁷⁷ Touto větou končí i poslední záznam o osudu městečka Zdislavice a jejích obyvatel.

Postupující válka s sebou přinášela válečné půjčky. V zápisech ze schůzí obecního zastupitelstva Zdislavice je zaznamenáno osm úpisů válečných půjček. „*Na osmou válečnou půjčku upisuje obec zdejší 2.000 Kor.*“⁷⁸ Během první světové války se mnoho velkých stavebních prací zamítlo či oddálilo. Příkladem je jednání o přístavbě „*pobočky při škole zdejší*“,⁷⁹ která se musela v důsledku tehdejší doby zavrhnout. K tomuto rozhodnutí přispěl i problém s nedostatkem materiálu a pracovní síly.

Od února roku 1915 byla státem nařízena kontrola veškerých zásob obilí, mlýnských výrobků a mnohých dalších produktů. První světová válka s sebou přinesla novou organizaci s důrazem na zásobování, jelikož velký zřetel se musel začít dbát především na dostatečný přísun zásob pro válkou vyhladovělé vojsko. Často řešené otázky na schůzích obecního zastupitelstva ve Zdislavicích se v této době týkaly například „*zaručení se obce okr. výboru za zaplacení dodaných zásob mlýnských výrobků na chlebové lístky*“.⁸⁰

⁷⁵ Státní okresní archiv Benešov, fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv.č.12, s. 58.

⁷⁶ Tamtéž, s. 58.

⁷⁷ Tamtéž, s. 58.

⁷⁸ Státní okresní archiv Benešov, AO Zdislavice. Kniha č. 1. Zápisy ze schůzí r. 1903-1921.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Státní okresní archiv Benešov, AO Zdislavice. Kniha č. 1. Zápisy ze schůzí r. 1903-1921.

Zásoby musely být takové, aby se spotřeba zakoupených výrobků pro obec nenavýšila a nepřekročila požadovaný limit. „K dosažení těchto účelů mohou být uvedeny buď úřední výkazové listky (chlebové a moučné listky), nebo mohou být učiněna jiná opatření, přizpůsobená místním poměrům.“⁸¹ Striktní opatření omezila svobodu obyvatel natolik, že ti měli pouze poslouchat a konzumovat z daného množství, které jim bylo přiděleno. Z periodika *Zemědělské zprávy* se lidé dozvěděli, že „plný chlebový lístek bude vydán jen na prohlášení, že pro osoby, které jsou stravovány v domácnosti (hospodářství), není více než 2 kg mouky nebo obilí na hlavu“.⁸² Zároveň na osoby, jejichž zásoby obilí či mouky překračovaly od 28. února 1915 množství nad 20 kg, nebyl brán při vydávání plných chlebových lístků zřetel.

II. soupis proveden 25. května 1915.

Soupis zásob obilí a mouky

Pševice	Žito	ječmen	ovsa	Pšeničná mouka
50 kg	9520 kg.	30 kg	3120 kg	781 kg
Žitná mouka	Věčné mouky	Kukuričové boupice	Pšeničné boupice	kroup
6107 kg	609 kg	50 kg	2 kg	106 kg.

Obr. č. 10: Soupis zásob obilí a mouky obce Zdislavice ze dne 25. 5. 1915.

⁸¹ *Zemědělské zprávy: úřední věstník Českého odboru zemědělské rady pro království české* [online]. Ročník 15, sv. 7, s. 183. Praha: Český odbor zemědělské rady pro království české, 01.04.1915 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b2629bb0-60fd-11e9-ace0-005056827e51>.

⁸² *Zemědělské zprávy: úřední věstník Českého odboru zemědělské rady pro království české* [online]. Ročník 15, sv. 7, s. 184. Praha: Český odbor zemědělské rady pro království české, 01.04.1915 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b26c1190-60fd-11e9-ace0-005056827e51>.

Vojenská příprava mládeže

(dle archivních pramenů SOkA Benešov, fond OŠ + MŠ Zdislavice, inv. č. 608)

Od roku 1915 jsou dochovány dopisy o tamní organizaci „Vojenské přípravě mládeže“ adresované všem správám škol od c. k. okresního hejtmantství v Benešově. Správa zdislavické školy měla zajistit, aby se k vojenské přípravě přihlásili všichni mladíci ve věku od 16 do 18 let. Později se uvádí i seznamy mladíků od 16 do 20 let, ve kterých je k vojenské přípravě mládeže ze Zdislavic přihlášeno okolo 25 chlapců. Dle teritoriálního a personálního rozvrhu patřily Zdislavice spolu s dalšími pěti školními obcemi Trhovým Štěpánovem, Střechovem, Tehovem, Zdebuzevsí a Souticemi pod hlavní skupinu nesoucí název „Štěpánov“.

Místodržitelství z června roku 1916 uděloval také povinnost lékařům, kteří museli schvalovat terén, kde se vojenský výcvik prováděl. Školní či jiný lékař měl dále povinnost se vyjádřit k tomu, zda zamýšlené cvičení nezpůsobí školní mládeži újmu na zdraví. Dále měli lékaři na starost zdravotní kontrolu všech chlapců mladších 16 let. Výjimka výběru mladíků mladších 16 let (*pozn.* minimální věková hranice 14 let) se mohla udělit pouze statným a duševně vyzrálým jedincům, kteří obstojně prošli lékařskou prohlídkou.

Hlavní úlohu na vojenské přípravě mládeže sehrávali cvičební vůdcové, jejichž cílem bylo vycvičit mládež dle stanovených pravidel (viz obr. č. 11) a vštěpovat budoucím vojínům pojmy dané branným zákonem. Branný zákon, který zavedl všeobecnou brannou povinnost, byl přijat již roku 1868. *„Od té doby se povinná vojenská služba v českých zemích týkala většiny mužské populace. Délka služby byla stanovena na tři roky, u námořnictva na čtyři. Potom následovalo sedm let zálohy a dva roky v takzvané zeměbraně.“*⁸³ Znění tohoto zákona bylo po 44 letech, tedy v roce 1912, pozměněno a vojenská služba se zkrátila na dva roky. Odvod branců se prováděl dvakrát do roka.

Vojenská příprava mládeže měla dávat důraz především na mravní výchovu, loajální smýšlení a na tělesné otužení mládeže. S postupem času se však zmiňované hodnoty častokrát vytrácely a „vycvičená“ mládež se tak uchýlovala k opačnému chování; v periodiku *Hlidka* se o obratu mládeže vyjadřují takto: *„(...) oni ztrácejí zájem a radost ze školní práce, klesá autorita učitele ve škole a rodičů v rodině. K tomu přistupují zvýšená nebezpečnost ulice a nočního života, znesvěcování neděle a svátků, příležitosti k požitkům alkoholu a nikotinu.“*⁸⁴

⁸³ *Ministerstvo obrany České republiky. Historie základní vojenské služby v českých zemích [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>.*

⁸⁴ *Hlidka: měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii [online]. Ročník 33, sv. 4, s. 293-294. Brno: Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských, 1916 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:609a5360-cf65-11e3-bb44-5ef3fc9bb22f>.*

Číslo: 31. 518.
115

Pravidla k přípravě vojenské výchově mládeže.

Každé příležitosti budiž použito k tomu, aby mládež vychovávána byla ve vlasteneckém smýšlení i citění, jakož i v tužení vojenských ctností, jako pořádku, kázně, poslušnosti, přátelství, nezištnosti, podnikavosti, odvahy, duchapřítomnosti, rozhodnosti, statečnosti, sebezapírání atd. Vypřipravování význačných událostí válečných, týkajících se zejména přítomné války a domácích pluků.

I. Cvičení pořadová.

a) Výchvik „jednotlivce“ a „členů“:

Základní postoj: **Pozor! Pohov!**

Nastoupení členů (Nastoupit — v řad!) úprava vzdálenosti, vyřizení.

(Na pravo (levo) zřídít — řad!) **Rozchod!** rozstupy, srazy.

V pravo (v levo) v bok! V levo (v pravo) čelem!

Na pravo (levo) — v přič! **Zpět čelem!** (v bok!)

Čelem — vzad! V klek! V leh! Vztyk!

Pochod krokem (115 kroků za minutu). Pochodem — pochod! a poklusem (160 kroků za minutu). Poklusem po—klus! **Čelné** a **bočné** pochody členu. Zejména nutno často nacvičovat **čelné pochody** s udáním směru na vzdálené předměty (Směrem na . . . pochodem — pochod!) a s přeměnou vyřizování řadu na středního muže. (Do středu vyřídít! X. Y. středem. Pochodem — pochod!) Rovněž nutno nacvičovat **příčné pochody** na nerovné půdě, jakož i na dlouhé vzdálenosti.

Zastavení (Zastavit — stát!), kleky (V klek!), lehy (V leh!), obraty (Čelem v zad!) v pochodu. Rozstupy a sestupy (srazy) v pochodu.

V pravo (v levo) v bok!

V levo (v pravo) čelem! } V pochodu.

Prav V řad srazit v levo (pravo) čelem.

Na pravo (levo) — v přič! **Přímý směr!** — v pochodu.

Vzpříčení z místa („Čelné (—bočné—) v řad, na levo (—pravo—) v přič! Pochod“!) nebo v pochodu (Čelné (bočné) v řad na levo (pravo) v přič!).

Tvoření i pohyby bitevního řadu (švarmlinie) z místa i v pochodu. Při tom rozstup jednotlivců nejméně na 2 kroky. Při cvičení bitevního řadu (švarmlinie) budiž dbáno toho, aby vždy a stále využity byly vhodným způsobem veškeré úkryty všeho druhu (náspy, hráze, zdi, příkopy, přirozené útvary půdy, vyvýšeniny, prohlubiny atd.). Postup bitevního řadu lezením po zemi.

V bitevní řad (švarmlinii) přichází se vždy poklusem. Veškeré pohyby bitevního řadu provádějí se vždy živým (čilým) tempem.

Seřaďování (shromažďování) bitevního řadu ku předu, jednotlivě a ve skupinách, aniž by při tom zakrývání (maskování) byli v zadu zůstávající jednotlivci aneb části bitevního řadu (švarmlinie).

b) Výchvik čety:

Nastoupení čety (vzdálenost předního členu od zadního 120 cm). (Nastoupit v šik!)

Rozdělení čety v družiny (roje, švarmy).

Nastoupit v řad! — V šik srazit na pravo (levo), druží — v zad! — Rozchod.

Cvičení nástupu do šiku (Nastoupit — v šik!) ve všech postojích, jakož i s využitkováním po ruce jsoucích úkrytů.

Přechody ze šiku do řadu a do rozvinuté řady: na místě, v úkrytech a v pochodu.

V leh! V klek! Vztyk! Čelem vzad! na místě a v pochodu.

V dvojstup (čtyřstup) v pravo

(levo) — v bok!

V levo (pravo) čelem!

V dvojstup — v zad!

V čtyřstup — v před!

V zástup v zad!

V dvojstup (čtyřstup) v před!

} Na místě a
v pochodu.

} Jen
v pochodu.

Čelné i příčné pochody jako u řadu.

Přechody z dvojstupu a čtyřstupu do šiku z místa (Čelné v šik na levo (pravo) v přič.

Pochod!) nebo v pochodu (Čelné v šik na levo (v pravo) v přič!).

Přechod v bitevní řadu (švarmlinie) ze všech útvarů (formací) a všemi směry z místa i v pochodu.

Pohyb bitevního řadu na dlouhé vzdálenosti, také přes nerovnou (neschůdnou) půdu, při čemž nutno udržovati určitý směr (direkci) a předávati vedení směru (direkce) vždy střednímu členu.

Doporučuje se, aby jednotliví cvičenci obeznámeni byli také s ustálenými znamenými (t. j. povely, jež se provádějí ukazováním), jež uvedeny jsou v čl. 23. cvičebního řadu pro pochodu, jakož i, aby řízení jednotlivých oddílů prováděno bylo čas od času jen na tato znamení.

Obr. č. 11 (a): Pravidla k přípravě vojenské výchově mládeže, srpen 1915.

II. Cvičení pochodová a polní.

Jednoduchá cvičení pochodová za účelem zvýšení schopnosti pochodové, a to s břemeny i bez nich. (Břemeno (přítěž) budiž přizpůsobeno tělesné zdatnosti jednotlivcově.)

Řízení pochodového tempa v rozmanitém terénu.

Překonávání překážek v pochodovém útvaru (koloně).

Cvičení pochodová buďtež spojována se cvičeními ve službě výzvědné (pozorování, vyzvídání a hlášení, předávání zpráv, hlášení a krátkých rozkazů). Občas budiž nacvičováno tvoření a postupování bitevního řadu na delší vzdálenosti.

Bezpečnostní služba při odpočinku (polní hlídky a hlavní polní stráž).

Orientační cvičení: orientace za dne (dle výšky slunce) a v noci (dle polární hvězdy). Používání i jiných orientačních pomůcek, na př. kompasu, hodinek, mechu na stromech atd.

Cvičení zraková a sluchová.

Odhadování vzdálenosti až do 800 kroků (budiž při tom brán zřetel na různé vlivy světla i po-

hody) na jednotlivých osobách (předmětech) a po dosažení listého výcviku též na skupinách.

Veškerá cvičení mohou býti lehce prováděna jako cvičení oboustranná (proti sobě).

III. Tělocvik.

Tělocvik jakéhokoliv druhu, pokud možno venku.

Cvičení prostná.

Překonávání překážek jakéhokoliv druhu.

Cvičení v běhu.

Hry mládeže, hlavně v přírodě.

IV. Theoretické poučování.

Nejdůležitější zřízení ozbrojené moci. (Různé druhy zbraní a sborů vojenských, výzbroj a výstroj atd.)

O první pomoci při nehodách a zraněních.

Zdravotnické pokyny: Kterak si počínati při velkých mrazech a vedrech. O nebezpečí plynoucím z požívání špatné vody a množství lihovin. O nezbytné péči o tělo, zejména nohy. Hygiena při pochodech.

První světová válka s sebou přinášela oběti jak na scéně společenské, tak na scéně hospodářské. Jakékoliv antimilitaristické projevy byly trestány. „*Stále přísněji byly rovněž trestány jakékoliv protirakouské projevy civilního obyvatelstva, zejména náznaky proruských a prosrbských sympatií nebo podpora ruských zajatců, kteří zde pracovali v zemědělství.*“⁸⁵ Známy případ, který se stal odstrašující ukázkou pro podobně smýšlející a veřejně antimilitaristicky projevující se občany, je poprava Josefa Kudrny v nedalekém Benešově v květnu roku 1915. I přesto, že shoda jmen nasvědčuje myšlence o příbuznosti rodiny Kudrnů ze Zdislavice, popravený pěšák „*Josef Kudrna, narozený roku 1881 v Pozkřížíně, okres slánský, příslušný do Vodolky, okres Karlín,*“⁸⁶ se zmíněným původem z jeho rozsudku neprokazuje jako příslušník obce Zdislavice. Nicméně s historií města Benešova a okolí zůstane spjatý navždy.

S nasazením mužů do války se na venkově objevoval „*nedostatek pracovních sil, který způsoboval, že na nedostatečně obdělané půdě klesaly výnosy*“.⁸⁷ Nejen zdislavičtí obyvatelé se tak museli potýkat s rostoucími zásobovacími potíží související s nízkým přísunem základních potravin. Dle historika Petráň a kol. (1985, s. 178) se na podblanický venkov uchýlovaly zástupy lidí z Prahy a dalších větších měst, kteří se zde snažili nakoupit nezbytné potraviny či za jejich výměnu směňovat jiné zboží. „*V roce 1917 byla již ekonomická situace Rakouska-Uherska katastrofální.*“⁸⁸ Soustavně se snižovaly moučné a chlebové dávky. Množily se tzv. svépomocné akce, kdy se například přepadávaly pekařské vozy s chleby. Ze zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva Zdislavice z let 1917 až 1918 se lze dopátrat dokonce o konání nočních hlídek, které měly sloužit pro případ krádeže brambor či jiných polních plodin, ale také dodat obyvatelům Zdislavice pocit bezpečí. Lidé zoufali a odpor proti válce byl již značný. V celé monarchii se na konci ledna roku 1918 pořádala generální stávka, která razila heslo: „*Mír, svoboda a chléb!*“⁸⁹

Během roku 1918 se občané mohli v novinách dočítat o mnohých událostech podporujících myšlenku samostatného Československa. V polovině dubna se jednalo o zprávy ohledně vykonání Národní přísahy na srazu českých reprezentantů v Obecním domě.

⁸⁵ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 178.

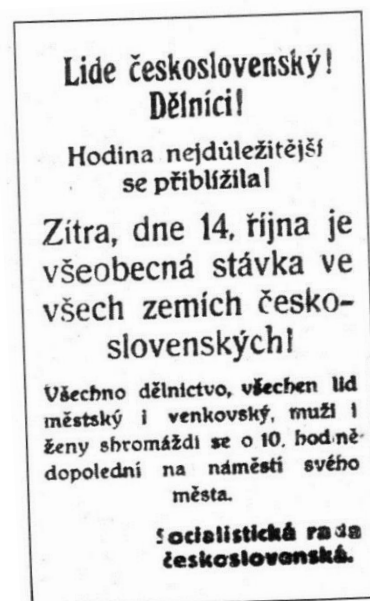
⁸⁶ ZAVŘEL, František. *Poprava pěšáka Kudrny*: Vydáno k 20. výročí smrti vojína Josefa Kudrny, popraveného rakouskou vojenskou justicí dne 7. května 1915 v Motole, v upomínku na něho a všechny ostatní oběti rakouské válečné persekuce. Praha: vl.n., 1935. s. 11. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mlp/uuid:072eaa50-951a-11dd-976d-0030487be43a>.

⁸⁷ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 178.

⁸⁸ Tamtéž, s. 179.

⁸⁹ *Večer: lidový deník* [online]. Ročník 5, č. 17. Praha: Roľn. tiskárna, 21. 1. 1918 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:382af3e0-ae70-11e9-8f08-5ef3fc9ae867>.

Zanedlouho poté došlo k reorganizaci Národního výboru na Národní výbor československý, který měl připravovat půdu na převzetí moci a formovat státní správu. Počátkem září Spojené státy americké uznaly Národní radu československou, čímž pomyslně končí jedna vlna. Občané byli od října roku 1918 seznámeni se vznikem nové Socialistické rady a akčního výboru socialistů, kteří zorganizovali protestní akci (generální stávkou) proti vývozu potravin a uhlí z českých zemí. Stávce byl dán politický rozměr zdůrazňující význam československé samostatnosti. I přesto, že zápisy o Zdislavicích nezaznamenávají událost generální stávky, Socialistická rada československá vyzývala všechny lid, tedy i obyvatele Zdislavic, aby vyjádřili podporu a účast na této akci shromážděním se na náměstí svého města v 10.00 hodin dopoledne (viz obr. č. 12).

Obr. č. 12: Leták vyzývající ke generální stávce.

Proklamace všeho pracujícího lidu v národě československém ze dne 14. října 1918 „byla již čtena ve schůzích obecních zastupitelstev“.⁹⁰ Demontrace měla v původním plánu Socialistické rady vyznít jako manifestace českého republikanismu. Československá republika však ještě nebyla slavnostně provolána, jak si Socialistická rada přála, jelikož by „porušovala intence Národního výboru, který byl vázán na zahraniční odboj“.⁹¹

Proklamování samostatnosti Československa jako státu na republikánských principech bylo zapečetěno Washingtonskou deklarací ze dne 18. října 1918. Nejen pro obyvatele Zdislavic tak započalo mnoho změn. T. G. Masaryk jakožto autor deklarace vyhláší hospodářské a sociální reformy týkající se například vyvlastnění velkostatků či zrušení šlechtických titulů. Řada z nich je poté i součástí samotné Ústavy Československé republiky. Krokem k úplnému vyhlášení samostatnosti a uznání práv Čechoslováků bylo zveřejnění nóty ministra zahraničí Gyula Andrássyho, který „zrušil spojeneckou smlouvu s Německem (z r. 1879) a vypracoval odpověď na Wilsonovu nótu, kterou odeslal večer 27. října do USA.

⁹⁰ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 179-180.

⁹¹ ČAPKA, František. *Dokumenty a materiály ke studiu národních dějin v letech 1848–1918* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2010, s.106 [cit. 2021-03-02]. ISBN 978-80-210-5120-1.

Dostupné z:

<https://www.ped.muni.cz/whis/dokumenty%20a%20materialy%20ke%20studiu%20narodnich%20dejin%201848-1918.pdf>.

*Tato nota byla pochopena jako faktická kapitulace monarchie a stala se signálem k manifestacím za zřízení samostatného státu.*⁹² Zveřejnění Andrásyho nóty se uskutečnilo o den později, tedy 28. října 1918. Úřední zpráva o tom, že je Rakousko ochotné přijmout podmínky příměří, rozpoutala mezi lidmi nezastavitelnou vlnu touhy po osamostatnění a víru v její již reálné naplnění.

Největší a nejhlasitější projevy jsou z tohoto zlomového dne zachyceny v Praze, kdy lidé strhávají rakouské znaky, německy psané nápisy a na Václavském náměstí vyvěšují na sochu sv. Václava československou vlajku. Projevy takové radosti zdislavičtí obyvatelé sice nemohli ihned s ostatními v Praze společně prožívat, avšak radost mohli cítit poté všichni zcela stejnou. *„Toho dne čeští lidé po prvé procítili nádherný pocit příslušenství svobodného národa. Na ulicích pražských a ve všech českých městech a dědinách zavládl v těch dnech zdánlivý zmatek, ale byl to radostný zmatek tvůrčí chvíle, v němž se již ukazovaly první obrysy nového života.*⁹³ Po dvou měsících přijíždí do své vybojované země dne 21. prosince 1918 Tomáš Garrigue Masaryk, jeden z hlavních představitelů myšlenky o společném státě Čechů a Slováků a zároveň první prezident Československé republiky. Lidé mají svého hrdinu, svou vlastní zemi a v očích zdislavických občanů i všech ostatních nekonečný pocit svobody.

⁹² ČAPKA, František. *Dokumenty a materiály ke studiu národních dějin v letech 1848–1918* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2010, s. 111 [cit. 2021-03-02]. ISBN 978-80-210-5120-1. Dostupné z:

<https://www.ped.muni.cz/whis/dokumenty%20a%20materialy%20ke%20studiu%20narodnich%20dejin%201848-1918.pdf>.

⁹³ ŽIPEK, Alois. *Válka národů 1914-1918 a účast českého národa v boji za svobodu: Díl pátý* [online]. Praha: A. Žipek, 1922, s. 234 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid:2949e7f0-5b78-11e4-a6f0-5ef3fc9ae867>.

4. SVĚTSKÉ STAVBY VE ZDISLAVICÍCH

4.1 ŠKOLA

Vzdělávání nebylo vždy prioritou obyvatelstva. Prvopočátky samotného vzdělávání je možné přisuzovat soluňským bratrům Cyrilovi a Metodějovi, o kterých lze říci, že v českých zemích začali psát dějiny školství. S jejich příchodem na Velkou Moravu v roce 863 na žádost knížete Rastislava se obyvatelé tehdejšího území totiž začali seznamovat se slovanskou liturgií, s první slovanskou abecedou (hlaholicí) a zejména s hlubokým entuziasmem. Jak již bylo zmiňováno v první kapitole této práce, není zcela vyloučené, že slovanští věrozvěstové zavítali při své cyrilometodějské misi také do Zdislavic. Pokud by tomu tak bylo, pak by první obyvatelé Zdislavic svou cestu ke vzdělávání mohli započít v původním kostele stojícím v prostoru komplexu zdislavické tvrze. Bohoslužba slavená ve staroslovanštině by byla prvním krůčkem edukačního procesu, který by zažehl onen velký plamen ve vzdělávání obyvatel Zdislavic. První zápisy o vzdělávání občanů městečka Zdislavice jsou známy již z roku 1648, což lze dávat do souvislosti s rolí církve jakožto nositelky vzdělanosti.

Zápis ze soukromého archivu čerpající z vlašimské matriky podává jedinečný záznam o Ludmile, manželce učitele ze Zdislavic. K tomuto zápisu je uváděn rok 1648. V 17. století jsou dle kroniky Josefa Borka z roku 1921 ve vlašimské matrice zdislavičtí učitelé a učitelky vedeni jako kmotři a kmotry. Zápis o zdislavické škole z Pamětní knihy 1606/1779 uvádí tataž jména.

Seznam učitelů ve Zdislavicích mezi lety 1650–1918:

1650 Joanes	1828 Josef Zikmund
1651 Jan Hřebíček Sušitský	1861 Josef Vach
1706 Jan Kučera „smlouvající na svatbě“	- - - Josef Jankovský
1712 Matěj Rzounek „rodič Kondracký“	1861 František Zikmund
1715 Jan Šavrda	1868 Antonín Borek
1740 Matěj Václav Zelenka	1882 Josef Krejza
1757 Antonín Neděla	1892 Antonín Dvořák
1807 Jakub Neděla	1898 František Čechota
1822 Jan Rudolf	1913 František Hásler

Popis edukačního procesu a prostředí na škole ve Zdislavicích

(dle Kroniky obce Zdislavice od Josefa Borka z roku 1921 a Zápisu ze soukromého archivu od knihovnice paní Jindřišky Rybové; bližší specifikace pramenu neuvedena)

Ve Zdislavicích se učilo mezi lety 1648 až 1832 v domě s číslem popisným 30. Tento dům vypadal jako prostá obyčejná chaloupka o dvou místnostech (světnicích). Tyto dvě světnice rozdělovala chodbička, po levé straně se nacházela menší světnice pro učitele a po pravé straně se vstupovalo do větší světnice, která byla určena pro výuku žáků – jednalo se o tzv. jednotřídku. Detailnější popis světnic dochován není. Lze se však domnívat, jak už to v těchto dobách bývalo, že školní lavice zhotovené ze dřeva byly postavené těsně za sebou, a že dominantou třídy mohla být velká tabule, před kterou učitel vedl výuku. Dochované záznamy již utvrzují o existenci tabulek s křídou a visící houbičkou na mazání, kterou žáci měli k dispozici pro psaní.

Velká změna přišla s rokem 1832, kdy byla ve Zdislavicích pro rostoucí počet žáků postavena nová budova školy (nynější, čp. 100). Z původní staré školy se stala po jejím odprodání panu Antonínu Míkovi hospodářská usedlost, ke které byl přistavěn chlév a stodola. V roce 1878 se nová škola o dvou třídách rozšířila o další třídu. Přesně o sedm let později byla pro žáky dokončena přístavba nové v pořadí již čtvrté třídy. Záznam o vybudování páté třídy pochází z roku 1904. O vzhledu jednotlivých tříd dostupné prameny nic neuvádí, nicméně vzhled těchto tříd se od původní jednotřídky nejspíše výrazně nelišil.

Učební klima, respektive vztahy mezi účastníky edukačních procesů, byly vázané na tehdejší politickou situaci a nastavená pravidla. Tereziánské školské reformy z roku 1774 nepřikazovaly zatím povinnou školní docházku, tudíž úlevy ve školní docházce nebyly nikterak kompenzovány. Děti musely svým rodičům pomáhat na poli či s jinou prací, a učitel tudíž neměl dostatečnou možnost s dětmi pracovat na bližším vztahu. Jinak tomu bylo pouze během výuky v zimních měsících. Přívětivější období pro utváření lepších vztahů mezi učitelem a žákem zavedl Hasnerův zákon z roku 1869 a na něj navazující školní řád, který zakázal tělesné tresty a představil základní pravidla pro chování dětí ve školách.

Škola ve Zdislavicích patřila za doby panování Marie Terezie (1740–1780) do sítě tzv. škol triviálních zřizovaných v menších městech a vesnicích při fare. Podle názvu „triviální škola“ se odvozovaly výukové předměty, kterým se říkalo trivia. Jednalo se o tři základní předměty – čtení, psaní a počítání. V roce 1869 se název na „obecnou školu“ přeměnil díky tehdejšímu rakouskému ministru kultury a vyučování Leopoldu Hasnerovi von Arthovi.

Místní (újezdní) školní rada

(dle archivních pramenů SOKA Benešov, fond OŠ + MŠ Zdislavice, inv. č. 573)

Po změnách ve školské správě v roce 1868 se ustanovila zásadní pravidla, která určovala prioritní postavení školy nad dosud nadřízenou mocí církve. O založení místních školních rad bylo rozhodnuto na základě zákona vydaného dne 24. února 1873. „*Místní školní rada, jsouc za příčinou dohledu k národnímu školství zřízena v každé obci školní, má tedy důležité povinnosti k stavení školnímu, a to zejména a zvláště, když buď nová škola se zařizuje, aneb když o to jde, aby stávající již školy uvedeny byly v taký pořádek a stav, jak to zákon velí a jak potřeba časová domáhá se toho, a udržely se v tomto stavu a pořádku pokud možná dlouho.*“⁹⁴ Mezi členy místní školní rady byli stanoveni: předseda, zástupci školy, obce a správci církve. Dle citované příruční knihy měli zvolení členové obstarávat veškeré povinnosti v oblasti oprav a správného fungování školy; tj. zajistit nájem, topení, osvětlování a čištění školních místností, byt pro ředitele školy a učitele, školní zahradu a tělocvičnu, školku pro pokusy hospodářské či školní nářadí.

Ve Zdislavicích je dle výše uvedeného archivního pramenu zaznamenána působnost školdozorce (školního dohlížitele), který byl každé tři roky volen místní školní radou, a to od roku 1896. List o ustanovení místního školdozorce byl posílán vždy okresní školní radě sídlící v Benešově. Na základě protokolu ze schůze místní školní rady ze dne 9. listopadu 1879 lze dohledat zajímavá fakta o tehdejších cenách za služby a školní pomůcky. Například za křížky do školních světnic se utratily 2 zl. (zlatky) a 40 h. (haléřů). Potřebné houby do školnic stály 3 zl. Kominíkovi za jeho celoroční službu byly proplaceny celkem 3 zl. Zajímavým údajem je například cena za kamna do první třídy i s přívodem, která se vyšplhala až na 18 zl. a 24 h.

Kulturní akce na škole

(dle archivních pramenů SOKA Benešov, fond OŠ + MŠ Zdislavice, inv. č. 577)

Pod záštitou školy měla zdislavická mládež možnosti hrát různá divadelní představení či pořádat zábavně naučné procházky k oslavě zakončení školního roku. Pokud bylo potřeba, sepisovala se žádost na propůjčení jeviště od zdejších divadelních ochotníků místního odboru Národní jednoty pošumavské. Divadelní představení se hrála v hostinci pana Josefa Tichého,

⁹⁴ KOLÁŘ, Josef. *Místní školní rada, jak má ku škole své přihlížeti: příruční kniha ku prospěchu starostů a členů místních rad školních, jakož i učitelů a čekatelů školních* [online]. Praha: nákladem vlastním, 1874, s. 9-10. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:73dc8f90-9c63-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f>.

dle Matriky příslušníků (SOkA Benešov, fond AO Zdislavice, kn. č. 8, inv. č. 14) se jednalo o dům s číslem popisným 1. Později probíhala divadelní představení, jak bylo zmiňováno v kapitole 3.2, také v hostinci U Nováků. Žádosti byly posílány okresní školní radě do Benešova, která měla konání divadelního představení či zábavně naučné procházky schválit.

List ze dne 19. února 1907 představuje zcela odlišnou kulturní akci, která byla do dějin školy ve Zdislavicích zapsána s jistým nadšením a láskou, a to akci slavnostního otevření „blahodárného polévkového ústavu“ při zdejší škole. Za primárním účelem otevření tohoto ústavu stála ochota zdejších lidí, aby alespoň třikrát do týdne dostalo devadesát chudých a přespolních dětí chutnou a výživnou stravu ve formě polévky.

Sociální péče o mládež

(dle archivních pramenů SOkA Benešov, fond OŠ + MŠ Zdislavice, inv. č. 613)

Hlavní představitelkou péče o české děti tělesně nebo mravně defektních, opuštěných, osiřelých, zanedbaných či z jiných příčin veřejné ochrany potřebných byla Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež v Království českém, která měla své sídlo v Praze. Nejčastější zprávou adresovanou učitelskému sboru ve Zdislavicích bylo poděkování za poslaný dar jako výtěžku dětského dne. Jednalo se o částky přibližně od 13 K do 32 K (korun). Ve Zdislavicích byl pro chudé občany zřízen také tzv. chudobinec, o kterém je v této práci psáno v kapitole 3.2.

Mezi pokládanými otázkami k projednání se objevovaly otázky ve věci pěstounství po zemřelých rodičích, dále vyplácení příspěvku, podpora ze zemského sirotčího fondu či výchovaci příspěvek, který byl vyplácen pouze po předložení pěstounské knížky a řádné stvrzenky. Pokud již došlo k otázce poručenství, případný soud se konal vždy na c. k. okresním soudu ve Vlašimi. Z roku 1906 je zachován opis od nejvyššího maršála zemského, kdy se na základě jeho prosby začala podávat pravidelná půlletní zpráva o výchově ze zemského fondu sirotčího podporovaných dítek.

Historické zvláštnosti

(dle Pamětní knihy 1606/1779 a Kroniky obce Zdislavice od Josefa Borka z roku 1921)

Neobvyklý obraz rodiny Nedělových přináší zápis z Pamětní knihy z roku 1789 a 1802. Antonín Neděle přišel do Zdislavic z nedalekého města Trhový Štěpánov v roce 1752. O pět let později nastoupil jako výpomocný učitel na školu ve Zdislavicích. Po 36 letech své

pedagogické praxe zesnul k věčnému spánku a na jeho místo učitele a faráře byl na základě jmenovacího dekretu z 24. května 1789 ustanoven jeho syn Jakub Neděle. Jmenovací dekret však po několika letech není v souladu se zápisem, který se v Pamětní knize objevil roku 1802. V tomto zápisu je učitel Jakub Neděle vylíčen jako nejhoupější občan městyse Zdislavice. Zda byl jmenovací dekret pouhý podvod a snaha o zviditelnění se či došlo jen k pouhému nedorozumění mezi tehdejšími občany se dnes stěží odhaduje.

Druhá historická zvláštnost vypovídá o nápadné shodě jmen zdislavického učitele Matěje Václava Zelenky s osobností hudebního skladatele Jana Dismase Zelenky, přezdívaného jako „český Bach“. J. D. Zelenka pocházel z Louňovic pod Blaníkem, které se nachází od Zdislavice necelých 14 km. Jelikož se jméno M. V. Zelenky nenachází ani v jedné z matrik obce Zdislavice, není tedy možné spojovat osudy těchto mužů a polemizovat nad jejich příbuzenskými vztahy.

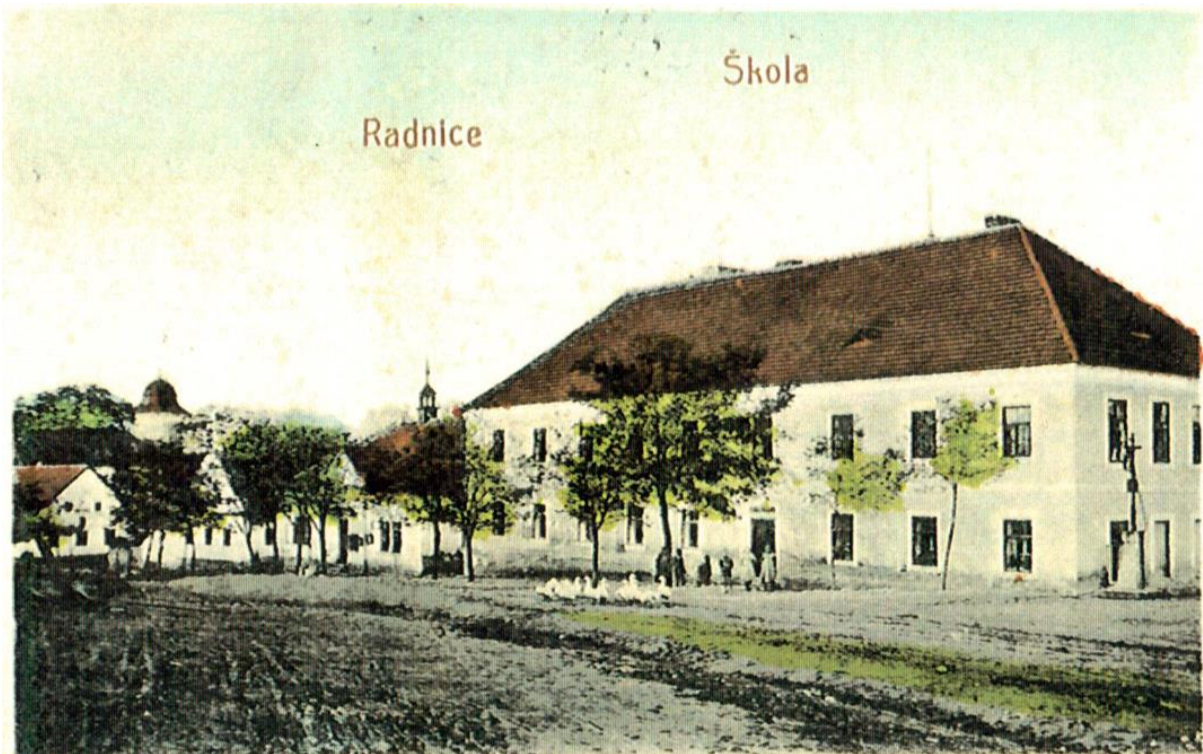
Záznamy o sčítání žáků

(dle knihy Dějiny školy v Kondraci pod Blaníkem od Antonína Dvořáka z roku 1911, s. 14 a Zápisu ze soukromého archivu od knihovnice paní Jindřišky Rybové; bližší specifikace pramenu neuvedena)

Ve školním roce 1788/1789 bylo při sčítání žáků celkem 124 dětí školou povinných. Během letní školy se k výuce zapsali v létě roku 1788 dva žáci. O rok později se počet žáků letní školy navýšil na 25.

Další zaznamenané sčítání žáků, již o něco podrobnější, probíhalo ve školním roce 1900/1901, kdy na začátku roku přišlo do školních lavic 333 žáků, z toho 174 chlapců a 159 dívek. Během tohoto školního roku opustilo školu ve Zdislavicích 40 žáků (z toho 19 chlapců a 21 dívek), avšak do konce školního roku se zapsalo nově 7 chlapců a 11 dívek, tedy přišlo nových 18 žáků. Na konci školního roku 1900/1901 se výsledný počet žáků rovnal 297, z toho 148 chlapců a 21 dívek. Tento školní rok se zaznamenává informace o vyznání žáků. Z posledního sčítání se z celkového počtu 297 žáků hlásilo ke katolickému vyznání převážná většina, tedy 291 žáků. Jako druhé uvedené vyznání bylo mojžíšovské, ke kterému se přihlásilo zbylých 6 žáků.

Znamé výsledky sčítání žáků ze školy ve Zdislavicích pocházejí ještě ze školního roku 1906/1907, kdy je stručně zaznamenáno, že se na škole vzdělávalo celkem 358 žáků.

Obr. č. 13: Malovaná pohlednice zobrazující novou budovu školy a původní budovu radnice, rok neurčen.

Obr. č. 14: Dobová dopisnice z roku 1657 zobrazující novou budovu školy a původní budovu radnice.

4.2 RADNICE

Původní radnice se ve Zdislavicích nacházela po levé straně nově zbudované školy, jak je patrné z obrázků č. 13 a č. 14. Postavena byla však již o 65 let dříve. „*Léta páně 1767 vystavěný byl nový rathaus za panování dobré paměti primasa Františka Šavrdy a konšelů městyse Zdislavic Matěje Slaniny, Jiřího Kondrádky(?), Jana Kalouse, Václ. Šavrdy.*“⁹⁵ Stará radnice z 18. století stávala o několik desítek metrů dál od silnice, zhruba na místě dnešního školního dvorku.

Dominantou původní radnice se staly hodiny, které byly zakoupeny též v roce 1767. Do Zdislavic je přivezl pan Jiří Vosedla v den na sv. Jiří, tedy 24. dubna. V Pamětní knize 1606/1779 jsou k této radostné příležitosti vzpomínána následující slova: „*Velká sláva byla v celé naší počestné obci po hotovosti rathausu a hodin. Že hodiny houkly, bylo veselo ve dne i v noci.*“⁹⁶ O správné fungování hodin se staral servus obecní Jiří Vocílka. Když se však blížil večer a hodiny měly na radnici odbít svou první zvonkohru, neměl primas Zdislavic strpení a musel mít vždy pod svými okny někoho, kdo by tlukot hodin přehlučel svým zpěvem. Část verše písně, která byla pod okny prozpěvována, zapsal do svých zápisů z roku 1921 kronikář Josef Borek: „*Desátá hodina odbila, chval každý duch Hospodina...*“⁹⁷

Ze dne 20. dubna 1889 je dochován zápis z Příruční knihy pro poznámky různého druhu ve Zdislavicích o položení základního kamene stavby nové radnice. Přízemní budova byla postavena již blíže k silnici, rovnoměrně s čelní stěnou budovy školy. Stavba nové radnice trvala necelých šest měsíců. Za její dokončení bylo z obecní pokladny odebráno celkem 2 908 zl. a 19 h. Jak uvádí Josef Borek v kronice obce Zdislavice z roku 1921, hodiny se staly okrasou i nové radnice, ale již se zdobeným velkým barokním štítem.

Stavební úpravy a údržby na nové radnici probíhaly dle zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva ve Zdislavicích v roce 1905 a mezi lety 1913 a 1914. Tyto úpravy se týkaly převážně nahazování nové omítky či bílení zdí.

Prostory radnice byly využívány především k uspořádání schůzí obecního zastupitelstva. Řešily se zde důležité úřední otázky ve věci sociální péče o mládež či otázky organizační složky obce. Budova radnice byla dříve též využívána k soudnímu jednání, během kterého se však projednávaly pouze jednoduché spory mezi občany. Nejbližší soud sídlil v nedaleké Vlašimi.

⁹⁵ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ *Obecní knihovna Zdislavice*, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 9.

4.3 KUDRNŮV PARNÍ MLÝN

Osud mlýna ležícího v údolí Bolinského potoku (též Štěpánovského potoku) začíná se zápisem z léta roku 1685. Komplex stavení mají ve svém vlastnictví Jan Suchota, jeho syn Václav, dále Řehoř Zadák a Jan Rychelský. Pamětní kniha 1606/1779 odkrývá tento zápis: „V létě 1685 též Suchovský krunt obrácen od Milostivé Vrchnosti k dvoru Zdislavickému. Týž krunt Zadákovský obrácen jest k ruce Milostivé Vrchnosti k užívání 1685. S těchto vepsaných živností které Jan Suchota a Řehoř Zadák a mlejn Valentovský, který Jan Rychelský držel byl udělán dvůr panský v létu 1685. V roce 1796 tento výš jmenovaný dvůr byl rozdělen na Familie a mezi také sousedy k svému užívání vzali (111 let trvání).“⁹⁸ Zápis dále pokračuje o mlýně Valentovském, na jehož místě je později zbudován Šavrdův a poté již Kudrnův mlýn: „Jan Rychelský v držení má Jan Vavřinec Sedumpanský podle šacunku ujal. Obrácen k dvoru Zdislavickému grunt a stavení od vody rozbořen později mlejn Šavrdovský téhož zřízení.“⁹⁹

Zmiňované „Familie“ byly rozděleny v roce 1796 na příkaz vlašimské vrchnosti, knížetem z Auerspergu. Název je odvozen od lidí, kteří zde pobývali. V Pamětní knize 1606/1779 jsou doslovně tito lidé označováni jako „nevzdělaní téhož dvora familianti“.¹⁰⁰

Významný mezník přináší rok 1741, kdy je v této knize zmiňován hospodář Matěj, vlastní syn po nebožtíkovi Jiříkovi Šavrdovi mlynáři pod Bolinou. Matěj však v roce 1800 polovinu svého stavení (grunt č. 2) přenechává svému bratru „Jakubovi Šavrdovi který městský právo zaplatil“.¹⁰¹ Druhou polovinu stavení (grunt č. 72) dal svému zeťovi „Václavu Míkovi který městský právo v roce 1808 zapravil“.¹⁰²

Zápis ze dne 23. listopadu 1828 udává zprávu o zvolení nového staršího obecního, kterým se stal František (Franc) Kudrna. Zápis také odhaluje jedinečný záznam o postavení tzv. Kudrnovy vily. Podle autora tohoto zápisu byla Kudrnova vila postavena vojáky, se kterými měl František Kudrna dobré vztahy. Tento zápis navazuje na zápis z kroniky rodu Šavrdova, který udává nacenění mlýna až na 300 000 zl.

Kronika obce Zdislavice z roku 1921 nastiňuje již bližší specifikaci a využití stavení jakožto průmyslového závodu Antonína Kudrny. Poprvé je v historii mlýna zmiňován název parní mlýn. Kudrnův mlýn nabízel truhlářské výrobky, které se vyráběly v budově pily či čerstvě upečený chleba z domácí mlýnské pekárny.

⁹⁸ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

Obr. č. 15: Malovaná pohlednice zobrazující Kudrnuv parní mlýn, rok neurčen.

Obr. č. 16: Dobová dopisnice z roku 1914 zobrazující Kudrnuv parní mlýn.

4.4 MLÝN PEKLOV (PEKLO)

Pamětní kniha 1606/1779 uvádí mlýn Peklov (Peklo) v rámci tereziánského katastru jako dům s číslem 109, zároveň uvádí i původní číslo domu 27 Chlum. První zápis odkrývá rok 1444, kdy je mlýn označen jako „*Peklov*“.¹⁰³ Pozdější zápisy v roce 1542 uvádějí označení „*v Peklově, z Peklova*“.¹⁰⁴

V rámci zápisů z pozemkové knihy je uchována trhov a postupní smlouva na tzv. Hanikův mlýn ze dne 21. června 1879. V Pamětní knize 1606/1779 je Hanikova rodina vzpomínána již o tři roky dříve, zároveň se jedná o poslední záznam o mlýnu Peklov (Peklo): „*1876 František Hanyka mlynář z Peklova 27 (Chlum!) syn Jana Hanyky mlynáře z Votročic 27? a Terezie Soklové z Proseče 25*“.¹⁰⁵

Kronika obce Zdislavice psaná Josefem Borkem sčítá k živnostem mlynářů ještě mlýn Františka Půlpytla, který označuje jako „*dolní Peklo*“. Dle výjimečného ztvárnění Zdislavic od Bedřicha Švejdy (nevydané dílo, 2007) se je možné dočíst o mlýnských kolech, které byly nalezeny na pozemku bývalého Půlpytlova mlýna s číslem 105.

Z příložených pramenů lze tudíž usoudit, že ve Zdislavicích byla do roku 1918 celkem tři mlýnská stavení. Pamětní kniha z let 1606/1779 dokládá nakonec skutečnost o tehdejších mlýnech, které byly dříve využívány jako svobodnické dvory.

Obr. č. 17: Mlýn Peklo, rok neurčen.

¹⁰³ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

Další světská stavení ve Zdislavicích*(dle Pamětní knihy 1606/1779)*

Městečko Zdislavice se od roku 1869 mohlo pyšnit panskou hájovnou (dle tereziánského katastru dům číslo 110), kterou si dle kupní smlouvy ze dne 24. května přivlastnil kníže Karel z Auerspergu. Na konci 19. století dostala hájovna obytný ráz. Rod Auerspergů panskou hájovnu držel ve svém vlastnictví až do materiální kontinuity, kdy se vlastníkem stává Československý stát.

Obyvatelé Zdislavic měli možnost nakupovat koloniální zboží v domě u Dubů, později u Krebsů (dle tereziánského katastru dům číslo 62). Stravování probíhalo také v hostincích, z kterých se postupně stávaly kulturní domy. Hrály se zde různá divadelní představení a na jejich konci se častokrát ráz kulturní akce měnil na taneční zábavu. Prvním zaznamenaným hostincem ve Zdislavicích dle Matriky příslušníků (SOkA Benešov, fond AO Zdislavice, kn. č. 8, inv. č. 14) byl dům pana Josefa Tichého s číslem popisným 1. Později se otevřel nový hostinec v domě pana Josefa Nováka, který se nacházel naproti kostelu (viz obr. č. 18).

Obr. č. 18: Dobová fotografie hostince U Nováků, rok neurčen.

5. SAKRÁLNÍ STAVBY VE ZDISLAVICÍCH

5.1 KOSTEL

Obyvatelé měli od pradávna možnost navštěvovat kostelík, který byl součástí komplexu zdislavické tvrze. Stával na pozemku s nynějším číslem popisným 64 a jeho konstrukce představovala pravděpodobně dřevostavbu z vrstvených dřevěných ráků. Ze zápisů o zdislavickém kostele se připomíná farní kostel již v roce 1352 (viz kapitola 1).

„V době zavládnuvšího v Čechách husitismu i obyvatelstvo Zdislavic a okolí k němu se přiklonilo; odtud pak dosazování ke kostelu zdejšímu faráři utrakvističtí.“¹⁰⁶ Z této doby duchovní správy je uváděn pouze pan farář Václav Rosa (1537–1538), který si však i za tuto krátkou dobu zdislavické obyvatele velice oblíbil. Dochován je o tom zápis ve znění: „Zprávnějších lidí, což sem já kněz Václav (Rosa) měl far v městečkách i ve všech, v desátcích i ku poctivosti a opatření v tom neměl sem žádných jiných krom Zdislavických osadních upřímných.“¹⁰⁷ Poté, co došlo k obnovení katolického náboženství v Českých zemích, bylo městečko dáno v roce 1627 pod správu vlašimských kněží. O 57 let později, „r. 1684 Zdislavice připojeny byly k nově tehdejší zřízené faře Kondracké“.¹⁰⁸

Zprávu přinášející přesné datové určení vystavění nového kostela dostupné historické prameny nenabízí. Jak zapsal do kroniky z roku 1921 Josef Borek: „Roku 1699 dne 7. května městečko zachváčeno bylo požárem; také kostel úplně vyhořel, při čemž všechno zařízení vzalo za své; dva veliké a tři menší zvony se rozlily. Také literátům všechno shořelo.“¹⁰⁹ Jediné dochované záznamy o stavbě nového kostela mohly být ukryté v kronice, která s největší pravděpodobností shořela spolu s dalšími cennostmi. Jak již bylo v práci uvedeno, o přepis kroniky se nikdo nepokusil, tudíž veškeré záznamy o původní podobě nového kostela se stávají pouhým odhadem jejich badatelů. Z dochovaných záznamů lze však alespoň spekulovat, že nový kostel mohl být postaven okolo poloviny 16. století. Známý, avšak bez vážných následků, je požár z roku 1757, který zachvátil Zdislavice společně s kostelem. Zásahu na opravě kostela měl učitel Antonín Neděle.

¹⁰⁶ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 193 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b11d7410-d363-11e7-91a0-005056822549>.

¹⁰⁷ SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny města Vlašimě a jeho statku* [online]. Tábor: Čtenář. spolek ve Vlašimě, 1889, s. 127 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5210cce0-68a7-11e8-943b-5ef3fc9ae867>.

¹⁰⁸ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 194 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b1378bc0-d363-11e7-91a0-005056822549>.

¹⁰⁹ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 4.*

Podoba kostela sv. Petra a Pavla po roce 1701

Další zápis z roku 1701 připomíná přestavbu farního kostela ve Zdislavicích. Rekonstrukce kostela probíhala od úplného počátku, jelikož požárem bylo zničeno nejenom pět původních zvonů, ale také veškeré prostory kostela.

Kostelní zvony

V periodiku *Památky archaeologické a místopisné* z roku 1855 je zmíněn článek o nových zvonech i s citací vyrytých nápisů, které byly v rámci rekonstrukce kostela obnoveny. Na místo pěti původních zvonů byly do hranolové věže kostela dosazeny zcela nové tři zvony.

Velký zvon vážící 10 centů 48 liber (tj. asi 639 kg) s nápisem: „*L. P. 1701 dne 20. juli tento zvon ke cti Bohu a s. s. Petru a Pawlu chrámu Pánie městys Zdislawic po shorženj nákladem wysoce urozeného pána p. Frantisska Antonjna swaté ržjmské ržjše hrabiete a pána z Weisenwolfu wrchnosti panstwj Wlassimského gest přelity. Goss mich Christian Joachim Meister von Iglau in Wlaschim 1701.*“¹¹⁰

Menší zvon vážící 5 centů a 29 liber (tj. asi 322 kg) s nápisem: „*L. P. 1701 dne 20. juli tento zvon ke cti Bohu a sw. Martinu po shorženj chrámu Panie tohoto Zdislawického z nákladu a pomocj osadjnků gest přelity. Goss mich Christian Joachim Meister von Iglau in Wlaschim 1701.*“¹¹¹

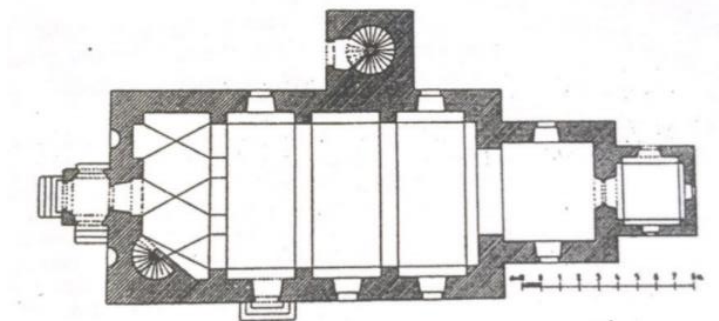
Nejmenší zvon vážící 3 centy a 74 liber (tj. asi 219 kg) bez udání bližší specifikace. I přesto, že u posledního ze zvonů není uveden jako u dvou předešlých jejich zhotovitel, je velice pravděpodobné, že i poslední zvon byl zhotoven v roce 1701 rukama umělce Christiana Joachima Meistera von Iglau z Vlašimi.

Dle slov kronikáře Josefa Borka z roku 1921 byly zvony čtyři – zvony výše zmíněné a k nim ještě malý kostelní zvon, který sloužil k oznámení úmrtí místních občanů. „*Zvony počtu čtyři, (2 větší a 2 menší) byly ve válce sňaty a odvozeny, pouze ‚umíráček‘ ponechán.*“¹¹² První světová válka tak zdislavickým obyvatelům vzala z již tak poničených životů i jednu z mála cenností, na kterou byli jistě po právu hrdí.

¹¹⁰ Museum Království českého (Praha, Česko) a Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. *Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze* [online]. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913, **1854**(4), s. 179 [cit. 2021-03-05]. ISSN 1801-5786. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3f28a490-d87c-11e4-b880-005056825209>.

¹¹¹ Tamtéž, s. 179.

¹¹² *Obecní knihovna Zdislavice*, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 4.

Stavební vývoj**Obr. č. 19:** Půdorys kostela.

Podoba kostela po rekonstrukci představovala dle slov historiků Antonína Norberta Vlasáka a Antonína Podlahy „zcela prosté neslohové stavení“.¹¹³ Tato slova předchází výrok historika Podlahy „rovněž tak prostý jest i vnitřek“.¹¹⁴ Dominantou stavení je při čelním „zadním“ vstupu do kostela prostorná obdélníková loď, která volně přechází v presbytář (kněžiště) čtvercového půdorysu. Za hlavním oltářem je zakryt vstup do sakristie. Po pravé straně hlavního vstupu se nachází točité schodiště, které vede na kruchtu (kůru) určenou pro hudební složku kostela. Na straně severního boku lodi kostela vyniká věž hranolového tvaru pro uchování zvonů, s vlastním vstupem do věže a též s točitým schodištěm. Z půdorysu kostela (viz obr. č. 19) lze vidět druhý vstup do prostoru kostela, který je umístěn na jižním boku lodi. Strop kostela byl nízký a po rekonstrukci byl zhotoven ze dřeva. Pro celou plochu střešní krytiny kostela byly využity pravděpodobně tašky, jelikož „věž je hranolová s lomenou taškovou střechou,“¹¹⁵ jak do kroniky obce zapsal v roce 1921 Josef Borek.

Velký otřes napříč kostelem přineslo spadnutí dřevěného stropu. „Roku 1833 dne 3. listopadu v neděli po bohoslužbách sřítíl se strop kostela, při čemž na štěstí nepřišel nikdo k úrazu; r. 1839 byl celý kostel nově klenut.“¹¹⁶ Jak uvádí historici A. N. Vlasák a A. Podlaha, lodi kostela dominuje od roku 1839 nová valená klenba o třech polích dělených pásy. Presbytář vyniká plackovou klenbou. Nové klenutí dalo kostelu viditelný dojem vyššího stropu.

¹¹³ VLASÁK, Antonín Norbert a Antonín PODLAHA. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do konce XIX. století: díl XXXV: Politický okres Benešovský* [online]. Praha: Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1911, s. 192 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a16bd1d0-1e9f-11e6-9f8b-005056825209>.

¹¹⁴ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 195 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b1568570-d363-11e7-91a0-005056822549>.

¹¹⁵ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 4.*

¹¹⁶ Tamtéž, s. 4.

Vybavení prostoru kostela

Obr. č. 20: Vnitřek farního kostela ve Zdislavicích.

Srdcem kostela sv. Petra a Pavla se stal prostor v půdorysu čtvercového presbytáře, na kterém se vyjímal pseudorenesanční oltář z roku 1845, jež byl později „v roce 1913(?) nahrazen nynějším oltářem“.¹¹⁷ Na tomto hlavním oltáři měl své místo obraz zobrazující patrony zdejšího kostela, apoštoly sv. Petra a Pavla. Obraz byl „posledním to dílem malíře Ant. Machka“.¹¹⁸ Po obou stranách hlavního oltáře se nacházely branky vedoucího do sakristie. Na brankách byly postaveny „barokní obhroublé sochy sv. Václava a sv. Lidmily“.¹¹⁹ Po levé straně v prostoru presbytáře měla své výsostní postavení kazatelna.

V rozích přední lodi kostela vyčnívaly z vítězného oblouku boční oltáře pseudorománského stylu z roku 1868. Obraz v levém bočním oltáři ztvárňoval neposkvrněné početí Panny Marie, druhý obraz v pravém bočním oltáři věnoval malíř sv. Janu Nepomuckému. Z obrázku (č. 20) je patrné, že místo po levé straně lodě kostela zaujímal architektonicky zajímavý zpořádky. Prostor lodě kostela osvětlovaly dva impozantní svíčkové lustry. Další umělecké dílo malované na plátně viselo na boční stěně strany

¹¹⁷ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 4.*

¹¹⁸ *Museum Království českého (Praha, Česko) a Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze [online]. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913, 1854(4), s. 179 [cit. 2021-03-05]. ISSN 1801-5786. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3f28a490-d87c-11e4-b880-005056825209>.*

¹¹⁹ *PODLAHA, Antonín. Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 195 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b1568570-d363-11e7-91a0-005056822549>.*

evangelijní. Zpodobňovalo ukřižování Ježíše Krista. Obraz nesl název „Kristus na kříži“. Jak však uvádí v kronice obce Zdislavice Josef Borek (1921, s. 4), jednalo se o dobrou, ale sešlou práci z 18. století.

Svou nezastupitelnou roli sehrávaly v kostele varhany umístěné na kruchtě (kúru). Varhaníci jsou v některých zápiscích uváděni zároveň jako učitelé ve zdislavické škole. Pamětní kniha z let 1606 až 1779 zmiňuje například varhanáře a kantora Františka Horáka Kutnohorského. Za svojí varhanářskou službu si tehdy vydělal 18 kop (kop grošů). Pamětní kniha však rok jeho působení zde neuvádí. Velice ceněný a oblíbený byl řídící učitel, varhaník a zpěvák Antonín Borek, kterého zaznamenává Pamětní kniha z let 1888 až 1914. Přímý internetový zdroj městyse Zdislavice uvádí jedinečný záznam o koupi nových varhan, které byly zprovozněny roku 1914. *„Dle povolení ministerstva kultury a vyučování ze dne 20. dubna 1911 č. 14875 byly objednány u firmy Skopek v Táboře nové varhany v částce 3.346 K. Staré varhany byly firmě prodány za 70 K. Tím cena klesla na 3.276 K. Tato částka se platila ve 3 splátkách, a to v roce 1911 - 1000 K, r. 1912 -1638 K a r. 1913 zbytek 638 K. V následujícím roce 1914 měl zdislavický kostel nové varhany.“*¹²⁰

Pořadí farářů ve Zdislavicích mezi lety 1355–1918:

(dle vzpomínkových zápisů od knihovnice paní Jindřišky Rybové a knihy Posvátná místa Království českého od historika Antonína Podlahy, 1909)

od r. 1355	Vlček
1355–1363	Rupert
1363–1367	Vilém z Kaliště
1406–1418	Martin
od r. 1418	Adam z Řečice
1537–1538	Václav Rosa
od r. 1616	Jiřík Cendelina (Kendelina) Třebechovský
1787–1813	Antonín Bonaventura Boenisch (Bönisch)
1813–1818	Blažej Demuth
1818–1844	Jan Stašek
1844–1845	Vincenc Brabec
1845–1862	Jan Jirkovský

¹²⁰ *Oficiální stránky Městyse Zdislavice. Historie [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.zdislavice.cz/mestys/historie/>.*

1862–1866	Vojtěch Schiman
1867–1880	Václav Bernardin
1880–1902	Vincenc Macháček
1902–1904	Vojtěch Kočka
od r. 1905	František Svoboda

Obr. č. 21: Malovaná pohlednice zobrazující kostel sv. Petra a Pavla ve Zdislavicích, rok neurčen.

5.2 ZDISLAVICKÁ KOSTNICE

Kostnice ve Zdislavicích je připomínána v souvislosti s ničivým dopadem morové epidemie z roku 1772 na životy obyvatel obce. Epidemie po sobě zanechávala poloprázdné vesnice. „*Nejhůře na tom byla v blízkosti Zdislavic Bolina, kde zemřely dvě třetiny tehdejšího obyvatelstva.*“¹²¹ V citovaném pramenu autoři vzpomínají na mlynáře, který z obavy mezi Bolinou a Zdislavicemi přehradil cestu. K přepravě mrtvých těl se proto musela využívat jiná cesta, kterou od té doby nazývali Umrlčí cesta.

Hřbitov, který se původně nacházel v prostoru okolo kostela, již neměl dostatek míst na ukládání mrtvých a morem nakažených těl. Bylo nutné co nejdříve nalézt místo, kde by se mrtvá těla pohřbívala. O vážnosti situace svědčí dochované vyprávění, „*že u vchodu do kostelní věže byly dva hroby, které se při vstupu do věže musely přeskakovat*“¹²². V Pamětní knize z let 1606 až 1779 je připomínán následující zápis: „*V roce 1772 tak velké nemoci byly že funusů za den 5 i 6 bylo. Tak že při chrámu Páně Zdislavickém přes 150 osob pochováno bylo. Též při jiných kostelech. Neměli místa k uložení. Museli za městem posvětit místa a tam se klady zemřeli.*“¹²³ Na novém hřbitově za obcí byla téhož roku vystavěna také márnice.

Kronika z roku 1921, psaná Josefem Borkem, popisuje vystavění kostnice takto: „*V rohu bývalého hřbitova byla v r. 1772 vystavěna kostnice. Tehdejší farář kondracký Ant. Radiměřský sestavil v ní z lebek a kostí lidských celou vnitřní výzdobu i oltář.*“¹²⁴ Dle historika Antonína Podlahy (1909, s. 195–196) vnitřní úprava této malé kaple připomíná unikátní a kulturní památku kostnice pod kostelem Všech svatých na hřbitově v Sedlci u Kutné Hory. Zdislavická kostnice čtvercového půdorysu má v čele proti vchodu pouze jedno malé okno. Kolem stěn jsou umístěny přihrádky vytvořené ze zbytků kostí a lebek. Kondracký kněz Antonín Radiměřský sestavil v místě pod oknem také oltář z kostí, na jehož stranách jsou postaveny „*(...) z hnátů sestavené a lebkou zakončené*“¹²⁵ pyramidy.

S příchodem kněze Antonína Bonaventury Boenische (Bönische) do Zdislavic roku 1787 se vzhled prostoru okolo kostela výrazně změnil. Hroby okolo kostela byly postupně odstraňovány, vykopané kosti se třídily. Nevhodné kosti se zabalovaly do bílého plátna. Kněz

¹²¹ KADLEC, Ladislav, Jindřiška RYBOVÁ, Dana VOLFOVÁ a Pavel BOUČEK. *Zdislavice 1352 - 2002*. Zdislavice: Tiskárna Martin Šanda, 2002, s. 9.

¹²² Tamtéž, s. 10.

¹²³ KOT, František. Překlad a přepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.

¹²⁴ *Obecní knihovna Zdislavice*, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 4.

¹²⁵ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 196 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b170c430-d363-11e7-91a0-005056822549>.

Boenisch zabalené kosti poté přenášel na nový hřbitov za obcí. Vhodné kosti se po vyčištění ukládaly do kostnice.

S historií zdislavické kostnice je spojována také místní pověst, která se předávala mezi zdislavickými obyvateli z generace na generaci. „Na nejvyšším místě v orámování kolem okna nad oltářem spatřuje se lebka zazelenalá. Pověst vypravuje, že při rovnání tato lebka, kamkoli byla dána, vždy zase spadla, až teprve když ji dali tam, kde nyní jest, zůstala na místě tom.“¹²⁶

Obr. č. 22: Dobová kreslená pohlednice zachycující pohled vstupu do kostnice.

¹²⁶ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 196 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b170c430-d363-11e7-91a0-005056822549>.

5.3 FARA

Původní fara stála v těsné blízkosti zdislavické tvrze. V kronice obce Zdislavice je uveden zápis o „domku č. p. 51, jenž býval kdysi farou“.¹²⁷ Tato fara „zašla asi po r. 1624, kdy odešel z obce zdejší poslední nekatolický kněz“.¹²⁸ Pamětní kniha Zdislavice z let 1606 až 1779 uchovává v sobě záznam, kdy byly Zdislavice po třicetileté válce 108 let pod Kondrackou farou. Nová budova fary byla zřízena na nynějším pozemku s číslem popisným 53 v roce 1787. Kronikář Josef Borek dodává, že se jednalo o „skromné stavení přízemní, kryté šindelovou střechou“.¹²⁹ O 80 let později, v roce 1867, došlo nákladem náboženského fondu k úplné přestavbě této fary, která se vnějším vzhledem podobá nynější (Vlasák, 1874. s. 61).

5.4 KAPLIČKA „BOŽÍ MUKA“

Postavení kapličky, která má své místo na rozcestí mezi obcí Rataje a Řimovice, se datuje asi do poloviny 19. století. Kaplička sloužila pouze jako místo, u kterého se modlilo, popřípadě se shromažďoval lid. Nejednalo se o víceúčelovou kapličku s vnitřním prostorem modlitebny. Kaplička se řadí dle svého vzhledu do tzv. výklenkových kaplí. O kapličce je známo díky autorské spolupráci místních obyvatel a kronikáře Ladislava Kadlece tento zápis: „V místech, kde dnes stojí, se místní občané začali shromažďovat, aby demonstrovali odpor proti robotě. V obci byl poplužní dvůr, na kterém museli konat ponižující práci. Za neodpracované dny museli platit vysoké pokuty a těm, kteří neměli peníze, byl zabavován dobytek, obilí na seti i peřiny. Lidé se proti této zlovůli vzbouřili. Vůdce vzpoury pan Adamovský z č. p. 27 byl vrchností zatčen a odveden do vězení, kde za několik dní zemřel.“¹³⁰ Není zcela zřejmé, zda byl název kapličky „Boží muka“ odvozen právě z této smutné události, nicméně již od nepaměti je toto označení kapličky mezi zdislavickými obyvateli nadále užíváno.

5.5 SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Socha sv. Jana Nepomuckého stála dříve vedle nové budovy školy. Osobnost Jana Nepomuckého byla se Zdislavicemi spojována také díky obrazu jemu zasvěcenému, jenž měl své místo v kostele. Dle kronikáře Ladislava Kadlece a kol. (2002, s. 12) byla socha

¹²⁷ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Historické zvláštnosti, spis Josefa Borka (1921), s. 3.*

¹²⁸ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 9.*

¹²⁹ *Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, Veřejné budovy, spis Josefa Borka (1921), s. 9.*

¹³⁰ KADLEC, Ladislav, Jindřiška RYBOVÁ, Dana VOLFOVÁ a Pavel BOUČEK. *Zdislavice 1352 - 2002*. Zdislavice: Tiskárna Martin Šanda, 2002, s. 13.

„zakoupena s finanční pomocí Česko-náboženské Matice a s přispěním našich občanů“.¹³¹

Autoři dále dodávají, že socha sv. Jana Nepomuckého byla vysvěcena farářem Antonínem Bonaventurou Bönischem v květnu roku 1789. V roce 1898 byla socha přenesena na náměstí obce naproti domu s číslem popisným 34.

Socha sv. Jana Nepomuckého stojí na kamenném podstavci. Je vysoká přibližně 155 cm. Okolo hlavy sochy je nastaven nimbus (svatozář) s pěti hvězdami. Pohled světce směřuje na kříž s ukřížovaným Ježišem Kristem. Oblečen je do tradičního kanovnického oděvu. Zajímavým prvkem je hlava andílka, která je opřena o pravou nohu Jana Nepomuckého.

¹³¹ KADLEC, Ladislav, Jindřiška RYBOVÁ, Dana VOLFOVÁ a Pavel BOUČEK. *Zdislavice 1352 - 2002*. Zdislavice: Tiskárna Martin Šanda, 2002, s. 12.

6. OSOBNOST SPISOVATELE JANA OSTENA

Šestá kapitola této práce přináší jedinečné záznamy o životě a osudu „nejtlustšího českého spisovatele“, který si svůj přídomek získal nejen díky svému korpulentnímu tvaru těla, ale zejména díky své lásce k pivu a jídlu. Primárním zdrojem podávaných informací je autorčina středoškolská odborná práce (obor SOČ – č. 15 Teorie kultury, umění a umělecké tvorby) z roku 2017 nesoucí název *Zdislavický rodák, zapomenutý spisovatel JAN OSTEN*.

Jan Otto Ohrenstein, představující se pod pseudonymem Jan Osten, se ve Zdislavicích narodil 23. března roku 1871. Jeho rodiče, Emanuel a Marie Ohrensteinovi, vychovávali kromě Jana Ostena dalších deset dětí. Domovem se stal pro rodinu Ohrensteinů dům s číslem popisným 23. Emanuel Ohrenstein získal dům do svého vlastnictví dle smlouvy z roku 1864. Později byl tento dům využíván jako zdislavický poštovní úřad. Poštmistrem se po otcovi Emanuelovi stala sestra Jana Ostena Johanna.

Ohrensteinovi byli původem židovského vyznání, jak i jejich německy znějící příjmení samo o sobě napovídalo. Nicméně zápisy uvádějí, že manželé Emanuel a Marie Ohrensteinovi přestoupili ke křesťanství, v jehož duchu se rozhodli vychovávat také své děti.

Jan Osten své mládí strávil ve Zdislavicích, kde mezi lety 1876 a 1881 navštěvoval obecnou školu. Svou studijní cestu započal již ve svých dvanácti letech, kdy odjíždí na studia do Prahy. Na tento moment vzpomíná Jan Osten ve své povídce motivujícími slovy: *„Když chce člověk, aby z něho něco bylo, nemůže zůstat doma u maminky, musí do světa. Vždyť jezdí lidé až do Ameriky.“* Středoškolské studium absolvoval v Praze na Karlínské reálce. Po maturitní zkoušce si vyzkoušel na dva roky profesi učitele. Poté se hlásil na České vysoké učení technické, které však z nedostatku finančních prostředků nedokončil. Jelikož byl rodiči vychováván v domnění, že nejlépe se člověk uplatní buď jako učitel nebo jako poštovní úředník, jeho profesní cesta směřovala dále k práci úředníka na Ředitelství pošt a telegrafů v Praze, později v Českých Budějovicích.

Začátek spisovatelské dráhy Jana Ostena přichází s jeho zálibou v cestování vlaky po jeho oblíbených cestách do Německa, Švýcarska a Itálie, kdy sbírá mnoho nápadů a začíná psát svá první díla. V této době se rodí i jeho pseudonym Jan Osten, o který se zasloužil tehdejší redaktor Národních listů Dr. Servác Heller. Poté, co se do rukou pana Hellera dostaly ukázky některých z povídek podepsané příjmením Ohrenstein, nebylo již cesty zpět a původní jméno muselo být přetvořené na nové lépe zapamatovatelné, a hlavně židovsky neznějící příjmení, díky kterému by bylo možné jeho díla vydávat. Jan Ohrenstein si nové příjmení Osten velice zalíbil. Dokonce si toto autorské jméno nechal přepsat úředně na občanské. Od

této doby si lidé mohli Ostenovu práci přečíst například v besídce Národních listů, v českém deníku Národní politika, v periodiku Zlatá Praha či v periodiku Lumír.

Mezi jeho více známá díla patří sbírky povídek *Lev a myška*, *Kancelářské obrázky*, *Cestou života* či sbírka *Duše i srdce*. Součástí jeho práce byl též sborník prací s názvem *Drobné črty* se třemi podtituly – *Páni a sprostáci*, *Kresby a nálady* a *Má kancelář*. Jan Osten se zasloužil i o překlad řady knih od autorů Maximilliána Schmidta, Knuta Hamsuna, Johna Henryho a Maxe Broda. Neméně známý je také překlad povídek od Franze Stelzhamera.

Celoživotním koníčkem se pro Jana Ostena stala záliba v pití piva. Ze vzpomínek zdislavických obyvatel nenavštěvoval Jan Osten už ani místní hostince, jelikož mu zde pivo nebylo dost dobré a nechutnalo mu. Na dobré pivo jezdíval nejraději do Prahy či do Mnichova, kde se každý rok pořádala soutěž v pití piva. V Mnichově mu bylo uděleno první místo nejen za výhru v soutěži, ale také zlatý pohár za umístění se na žebříčku „největšího tloušťíka“. Spisovatel a blízký přítel Jana Ostena, Jaroslav Hašek, o něm napsal: „*Nejlustší český spisovatel nemusí právě napsat také nejlepší věci. Jisto však je, že hubený literát nemá v Čechách žádné šance.*“¹³²

Své poslední roky života prožil v rodných Zdislavicích. Jelikož mu byla dána pracovní neschopnost v příčině těžké fraktury nohy, nemohl nadále plnohodnotně pracovat a cestovat. Jan Osten zemřel dne 19. dubna 1921 na následky zdravotních problémů spojených s nevléčenou chřipkou.

Součástí středoškolské odborné práce o Janu Ostenovi je též dotazníkové šetření, v němž místní obyvatelé odpovídali například na otázku „*Slyšeli jste někdy o spisovateli Janu Ostenovi?*“. Dotazovaní byli rozděleni do tří skupin dle dosaženého stupně vzdělání. První skupinu představovali respondenti se základním vzděláním, u kterých se odpověď na tuto otázku nasetkala s kladnou odpovědí. Odpověď „ne“ zvolilo z této skupiny respondentů kritických 71,4 %. Druhá skupina respondentů se středoškolským vzděláním a maturitou si vedla již o poznání lépe. O spisovateli Janu Ostenovi slyšelo 78,6 % z nich. Nejlepších výsledků dosahovala třetí skupina respondentů, kteří měli nejvyšší stupeň vzdělání, tedy vysokoškolský. Ve svých odpovědích označilo odpověď „ano“ 87,5 % z dotazovaných.

Na základě zmíněných výsledků dotazníkového šetření z roku 2017 se lze tudíž domnívat, že osobnost spisovatele Jana Ostena zůstává stále v povědomí místních obyvatel.

¹³² HAŠEK, Jaroslav. *Dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona*. Praha: Československý spisovatel, 1982, s. 211.

Obr. č. 23: Kresba podoby domu rodiny Ohrensteinů od Bedřicha Švejdy.

Jan Osten.

Obr. č. 24: Dobová fotografie Jana Ostena s jeho vlastnoručním podpisem.

7. K VYBRANÉ PROBLEMATICE Z DĚJIN ZDISLAVIC

Poslední kapitola této práce je věnována výzkumným sondám, které byly vybírány na základě dostupnosti pramenů a možností určující jasnou specifikaci zkoumaného subjektu.

Cílem výzkumných sond je určit odpovědi na stanovené otázky a přiblížit dějiny Zdislavic z hlediska, které by více zaujímalo pohled na reálné životy obyvatel ve vybraných desetiletích, tj. v rozpětí let 1840 až 1918. Vybraná desetiletí byla stanovena dle pramenů obsahující největší počet zachycených dat, díky kterým mohly být výzkumné sondy provedeny.

Stanovená desetiletí

1. 1840–1849	5. 1880–1889
2. 1850–1859	6. 1890–1899
3. 1860–1869	7. 1900–1909
4. 1870–1879	8. 1910–1918

Stanovené otázky

1. Jaká dívčí a chlapecká jména patřila ve Zdislavicích mezi lety 1840–1918 k nejvíce populárním?
2. V jakých desetiletích (od roku 1840) byla natalita ve Zdislavicích nejvyšší?
3. V jakých měsících se nejčastěji rodilo?
4. Za jakých podmínek a jakým způsobem probíhaly křty?
5. Kolik svateb se v jednotlivých měsících ve stanovených desetiletích ve Zdislavicích uspořádalo?
6. Jaké největší věkové rozdíly snoubenců se za daná desetiletí vyskytovaly?
7. Jaké okolnosti určovaly rostoucí křivku mortality ve Zdislavicích?

Otázka č. 1:

Jaká dívčí a chlapecká jména patřila ve Zdislavicích mezi lety 1840–1918 k nejvíce populárním?

Odpověď na tuto otázku přináší tabulka č. 1. V levé části tabulky jsou přehledně seřazena dle nejvyššího počtu získaných jmen za stanovené letové rozhraní dívčí jména a v pravé části tabulky jména chlapecká. Poslední řádek tabulky nabízí celkový součet jmen.

První místo s počtem 62 za nejvíce oblíbené dívčí jméno, které bylo dívkám mezi lety 1840 a 1918 ve Zdislavicích dáváno, získalo jméno Marie. Tento výsledek není zcela překvapující, jelikož zdislavičtí obyvatelé byli velmi věřící. Narozené dívky tak mohly být touto cestou alespoň duchovně spojeny s hlavní nositelkou tohoto jména – Pannou Marií, patronkou křesťanstva. Na druhém místě se s počtem 29 umístilo jméno Františka. Během let 1840 až 1918 bylo dívkám dáno celkem dvacet šestkrát jméno Anna, které uzavírá tři nejvíce populární dívčí jména ve Zdislavicích. Zbylou šestku nejvýše umístěných dívčích jmen uzavírají jména Antonie, Růžena a Anežka.

Jméno Lidmila se během těchto let objevilo pouze devětkrát, i přestože se osobnost sv. Ludmily (dobově Lidmila) spojuje s dějinami Zdislavic již od odedávna, kdy jí bylo zasvěceno v kostele ve Zdislavicích jedno ze sousoší umístěných nad brankami vedle hlavního oltáře.

První místo za nejvíce rozšířené chlapecké jméno dostalo jméno Josef, které se na vrchol tabulky umístilo s celkovým počtem 58. V souvislosti s nejvíce populárním dívčím jménem Marie, objevuje se zde určitá kontinuita vedoucí ke stejnému odůvodnění výběru jmen, a to v rámci duchovní sféry, která ukazuje na osobnost sv. Josefa spojeného s Pannou Marií v jednu svatou rodinu. Druhé místo s počtem 48 získaných pojmenování obsadilo jméno František. Opět i zde lze vidět propojení, kdy druhé místo v rámci dívčích jmen vyhrává jméno, které je ženským protějškem jména František. Třetí nejvíce oblíbené jméno ve Zdislavicích, které rodiče narozeným chlapcům dávali, je jméno Antonín. Šestku nejvíce populárních chlapeckých jmen uzavírá trojice v pořadí Karel, Václav a Jan.

Zajímavým aspektem je fakt, že do nejvíce populárních chlapeckých jmen nespadají ta, která jsou se Zdislavicemi historickým způsobem propojena. Například jméno Petr se v tabulce objevilo pouze jedenkrát. Jméno Pavel nebylo v matrice příslušníků či matrice přijatých Zdislavic zapsáno za tyto roky ani jednou, a to navzdory tomu, že je zdislavický kostel zasvěcen právě sv. Petru a Pavlu. Zdislav, bájný zakladatel Zdislavic, se o čest nošení

svého jména zasloužil pouze jednou, a to v roce 1912, kdy se do učitelské rodiny rodí nový člen Zdislav Neděle.

Tab. č. 1

<i>Dívčí jména</i>	<i>Počet</i>	<i>Chlapecká jména</i>	<i>Počet</i>
Marie	62	Josef	58
Františka	29	František	48
Anna	26	Antonín	38
Antonie	18	Karel	24
Růžena	13	Václav	22
Anežka	11	Jan	19
Lidmila	9	Bohumil	6
Josefa	8	Hynek	6
Božena	7	Jaroslav	6
Emílie	7	Rudolf	5
Johanna	5	Emanuel	4
Terezie	5	Stanislav	4
Cecílie	3	Bedřich	3
Kateřina	3	Jiří	3
Barbora	2	Otto	3
Kristýna	2	Vincent	3
Matylda	2	Blažej	2
Vilemína	2	Celestýn	2
Annastázie	1	Vojtěch	2
Blanka	1	Adolf	1
Elsa	1	Filip	1
Hermína	1	Gustav	1
Julie	1	Jakub	1
Moisie	1	Ladislav	1
Rozálie	1	Leopold	1
		Matěj	1
		Miroslav	1
		Petr	1
		Prokop	1
		Šimon	1
		Vilém	1
		Vladimír	1
		Zdeněk	1
		Zdislav	1
Součet	221		273

Vypracováno dle dat ze *Státního okresního archivu Benešov* – fond AO Zdislavice, Matrika příslušníků (kn. č. 8, inv. č. 14) a Matrika přijatých 1900–1910 (kn. č. 9).

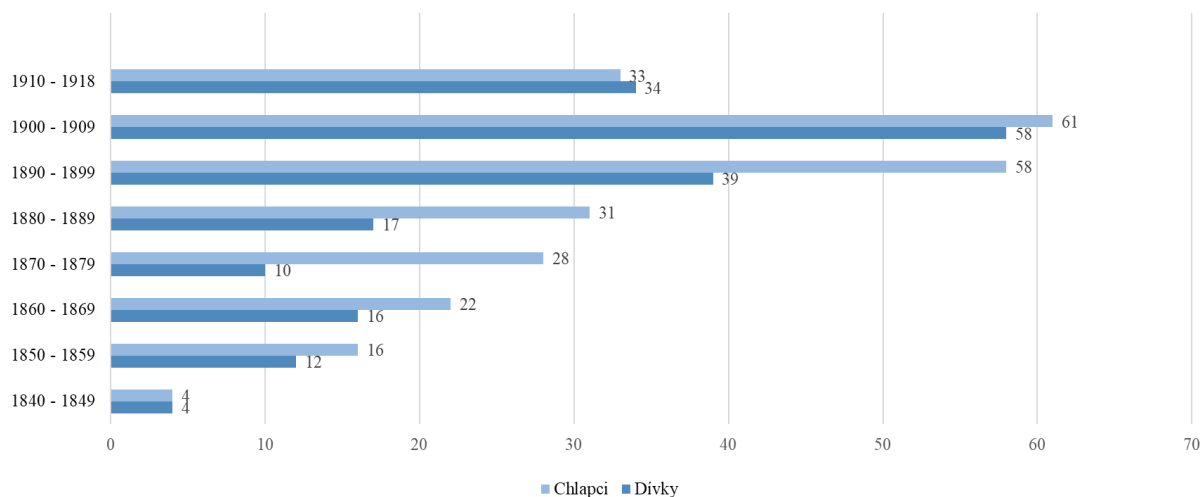
Otázka č. 2:

V jakých desetiletích (od roku 1840) byla natalita ve Zdislavicích nejvyšší?

Od roku 1840 se porodnost postupně zvyšovala, jak je patrné i z grafu č. 1. Graf znázorňuje natalitu mužského (■) a ženského (■) pohlaví, včetně počtu narozených dětí. Z celkového počtu 190 narozených dívek činil průměrný nárůst dívčí porodnosti 23,75 %. Naopak u opačného pohlaví, z celkového počtu 253 narozených chlapců, dosahuje průměrný nárůst porodnosti na 31,63 %, což je o 7,88 % více než u dívek.

Desetiletí, kde se porodnost vyšplhala u obou pohlaví přirozeně stejně, spadají mezi roky 1890–1899 s celkovým počtem 97 narozených dětí, roky 1900–1909 s celkovým počtem 119 dětí a poté roky 1910–1918 s celkovým počtem 67 narozených dětí. Z uvedených čísel a také dle grafu č. 1 lze vidět, že nejvyšší míru porodnosti ve Zdislavicích pro obě pohlaví představuje desetiletí od roku 1900 do roku 1909. Mezi těmito roky je v souvislosti s dějinami obce Zdislavice zaznamenáno nejméně populačních problémů.

Graf. č. 1

Vypracováno dle dat ze *Státního okresního archivu Benešov – fond AO Zdislavice, Matrika příslušníků* (kn. č. 8, inv. č. 14) a *Matrika přijatých 1900–1910* (kn. č. 9).

Otázka č. 3:

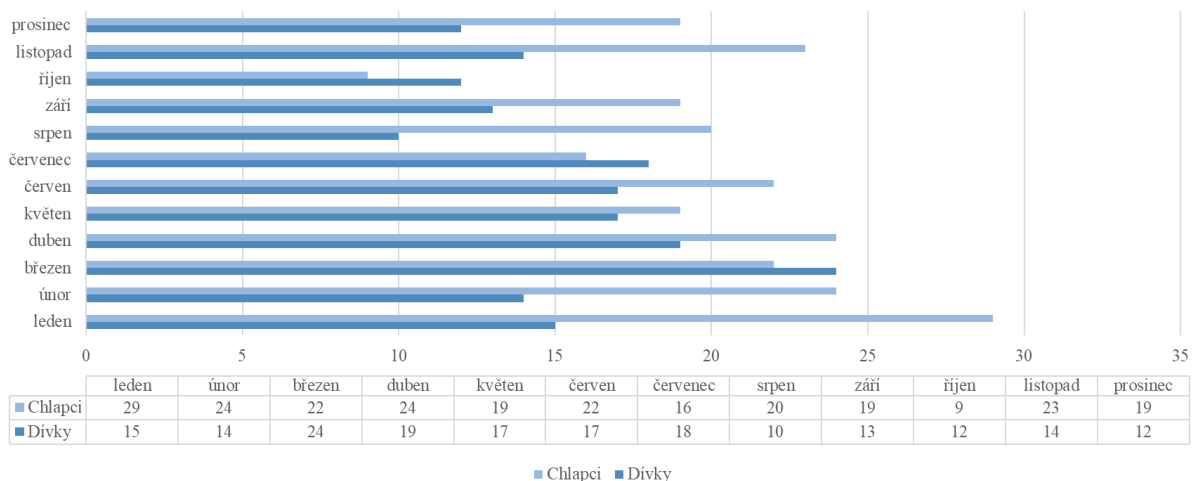
V jakých měsících se nejčastěji mezi lety 1840–1918 rodilo?

Tato otázka je zaměřena na obecný přehled porodnosti ve Zdislavicích v jednotlivých měsících, avšak ne za stanovená desetiletí, nýbrž za celé stanovené období. K této otázce náleží graf č. 2, který zobrazuje natalitu mužského (■) a ženského (■) pohlaví ve všech dvanácti měsících. V legendě grafu je uveden za každý měsíc počet narozených dětí.

Pokud by se míra porodnosti za jednotlivé měsíce u obou pohlaví sečetla, pak nejvíce porodů připadá na měsíc březen s celkovým počtem 46 novorozenců. Druhé místo s nárůstem 44 novorozenců zaujímá měsíc leden. Hned za ním, s celkovým počtem 43 narozených dětí, následuje s třetí nejvyšší porodností měsíc duben. Z grafu č. 2 je zcela zřejmé, že křivka porodnosti je vychýlena nejvíce v jarních měsících (leden až duben).

Nejčastější početí potomka je dle této statistiky přikládáno měsíci červnu. Otěhotnění v letních měsících bylo zjevně pro zdislavické ženy přívětivější a pohodlnější. V 19. století většina lidí žila v tzv. trojdílném typu domu (světnice, komora, síň) se stodolou. Na tak malém prostoru se tedy logickým úsudkem pod zraky všech členů domácnosti neplánované početí potomka jistě neodehrávalo. Teplé letní dny byly tak nejspíše jednou z příjemnějších a pravděpodobnějších možností.

Graf. č. 2

Vypracováno dle dat ze *Státního okresního archivu Benešov* – fond AO Zdislavice, Matrika příslušníků (kn. č. 8, inv. č. 14) a Matrika přijatých 1900–1910 (kn. č. 9).

Otázka č. 4:

Za jakých podmínek a jakým způsobem probíhaly křty?

Bližší zápisy o křtu dětí ve Zdislavicích nebyly nalezeny, respektive lokalita „Zdislavice“ nebyla v této problematice přístupná či dohledatelná. V roce 1651 bylo vydáním patentu nařízeno veškeré vrchnosti vypracování soupisu všech obyvatel, včetně jejich vyznání, nicméně v každém kraji byla situace jiná. „*Velmi pravděpodobné však je, že úplný soupis Kouřimska zřejmě nebyl nikdy vyhotoven.*“¹³³ Skutečnost, že Zdislavice spadaly do kraje Kouřimského pod vlašimské panství udává Berní rula z roku 1654 (Haasová, 1952, s. 568–569).

Křest je prvním krokem do křesťanského života a pomyslnou branou do obce Boží. Při křtu se dítěti smazává dědičný hřích, jenž zapříčinila rozvernost Adama a Evy. Podoba křestního obřadu je zrcadlem příběhu Jana Křtitele a jeho následovníků, kteří na březích řeky Jordánu prosí za odpuštění svých hříchů a očišťují se vodou od zlých činů. V tomto příběhu Jan Křtitel pokřtil i samotného Ježíše, který je vůdcem a nejčistším příkladem Boží poslušnosti.

Důležitost křestních obřadů představuje úzkou spojitost s událostí svateb (viz otázka č. 5). Svatba dvou křesťanů tvoří základ pro křesťanskou rodinu, která již při svém obřadním slibu činí povinnost vychovávat narozené potomky ve víře v Boha. Dle dat z Matriky oddaných farnosti Zdislavické (SOA Praha, 1835–1869, sv. 3) a dat z Knihy oddaných řím. kat. farního úřadu Zdislavice (SOA Praha, 1870–1925, sign. č. IV), byli všichni snoubenci, oddaní mezi lety 1840 až 1918 ve Zdislavicích, katolického vyznání. Lze tudíž odhadovat, že narozené děti těchto již manželských párů přináší do křesťanského života a obce Boží další malé ratolesti. Nicméně, počet vykonaných křestních obřadů novorozenců ve Zdislavicích není znám.

Podoba křestního obřadu se sjednotila až s uznáním tzv. Tridentského koncilu a vydáním Dekretu o svátostech dne 3. března 1547. Potvrzena byla až roku 1605 na zasedání Pražské synody. Dle slov historika Josefa Grulichy (2008, s. 180–182) se křesní obřad uskutečňoval do devíti dnů od narození dítěte, a to pouze v kostele za přítomnosti kněze, rodičů novorozence a kmotra. Svěcená voda, s níž byl novorozenec pokřtěn, se uchovávala

¹³³ *Státní okresní archiv Benešov* (SOkA Benešov), Berní rula. 19, Díl II. / Kraj Kouřimský. zpracovala Marie Haasová-Jelínková. 1. vyd.. V Praze : Státní pedagogické nakladatelství, 1952 ; (ST 01). s. 489-877 : faksim. + [2] složené barev. mapy [V tiráži nad názvem: Archiv země České, Praha] ISBN:(Brož.).

v cínové nebo v kamenné křtitelnici. Nejzásadnějším okamžikem křtu a zároveň momentem přivítání nového člena do katolické církve bylo pronesení jednotné křestní formule: „*Já tě křtím ve jménu Otce, Syna a Ducha Svatého, amen.*“¹³⁴ Součástí křestního obřadu byla též povinnost kněze seznámit rodiče dítěte a jeho kmotra se všemi náležitými ponaučeními.

Poté, co byl obřad ukončen, bylo zvykem uspořádat na počest novokřtěnce velikou slavností hostinu, která většinou probíhala v domě, kde pobývali rodiče dítěte. Historik Zikmund Winter tato slova doplňuje úsměvným nepsaným pravidlem, kdy „*na venkově chodívali z kostela přímo do hospody, a pomlouvači vypravují že veselá společnost někdy i dítě ztratila cestou*“.¹³⁵ Tvrzení, že „*křestní obřady představovaly významné události církevního, rodinného i společenského charakteru*“¹³⁶ je tedy relevantně opodstatněné.

¹³⁴ GRULICH, Josef. *Populační vývoj a životní cyklus venkovského obyvatelstva na jihu Čech v 16. až 18. století* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s. 181 [cit. 2021-03-10]. ISBN 978-80-7394-091-1. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a9c00f60-4a46-11e4-9383-005056825209>.

¹³⁵ WINTER, Zikmund. *Z rodiny a domácnosti staročeské: ze života XVI. století*, Řada 1. Praha: J. Otto, 1911. sv. Řada 1 s. 237. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:e752d12c-478b-419d-a60b-35836ef4e908>.

¹³⁶ GRULICH, Josef. *Populační vývoj a životní cyklus venkovského obyvatelstva na jihu Čech v 16. až 18. století* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s. 181 [cit. 2021-03-10]. ISBN 978-80-7394-091-1. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a9c00f60-4a46-11e4-9383-005056825209>.

Otázka č. 5:

Kolik svateb se v jednotlivých měsících ve stanovených desetiletích ve Zdislavicích uspořádalo?

Odpovědi na pátou otázku nabízí přehledně tabulka č. 2. Ke každému stanovenému desetiletí je ve výzkumné sondě zakomponováno také všech dvanáct měsíců a získaný počet svateb, který udává číselnou hodnotu za dané měsíce v určených letech. Ve spodní části tabulky a po její pravé straně je uveden součet svateb za jednotlivé desetiletí a za daný měsíc s procentuálním zastoupením. Je nutné podotknout, že výzkum byl prováděn na základě celkového počtu oddaných ve farnosti Zdislavice, ke které přísluší kromě Zdislavice obce Bolina, Malovidy, Miřetice, Rataje, Řimovice a od roku 1870 také Nové Peklo.

Jak je z tabulky č. 2 patrné, nejvyšší procentuální zastoupení a zároveň nejvyšší počet svateb se v kostele sv. Petra a Pavla ve Zdislavicích konal mezi lety 1870 až 1879. Naopak nejméně svateb s pouhými šesti procenty zastoupení se uskutečnilo v předchozím desetiletí, tedy od roku 1860 do roku 1869. V rámci analýzy oblíbených měsíců pro svatby se za stanovená desetiletí na prvních místech umístily měsíce únor a listopad. Měsíc únor si dle získaných dat z tabulky vybrala pro datum své svatby celá jedna čtvrtina členů zdislavické farnosti. V opačném případě, nejméně oblíbený a nejvíce nevhodný měsíc pro plánovanou svatbu připadl na měsíc prosinec, ve kterém si své „ano“ řekly pouhé dva páry snoubenců.

Tab. č. 2

	1840–1849	1850–1859	1860–1869	1870–1879	1880–1889	1890–1899	1900–1909	1910–1918		
leden	10	8	7	23	22	30	14	13	127	16%
únor	15	12	16	61	34	22	27	14	201	25%
březen	2	0	1	0	0	0	1	1	5	0%
duben	0	2	1	5	8	2	1	3	22	3%
květen	5	4	4	12	14	10	3	12	64	8%
červen	2	4	1	5	8	11	12	7	50	6%
červenec	9	3	2	11	7	4	6	5	47	6%
srpen	1	2	0	8	4	7	17	3	42	5%
září	1	0	2	10	7	4	8	6	38	5%
říjen	7	0	3	7	5	7	10	8	47	6%
listopad	19	13	10	30	25	27	23	16	163	20%
prosinec	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0%
celkem:	73	48	47	172	134	124	122	88		
	9%	6%	6%	21%	17%	15%	15%	11%		

Vypracováno dle dat ze *Státního oblastního archivu v Praze* – Matrika oddaných farnosti Zdislavické (1835–1869, sv. 3) a *Knihy oddaných říms. kat. farního úřadu Zdislavice* (1870–1925, sign. č. IV).

Otázka č. 6:

Jaké největší věkové rozdíly snoubenců se za daná desetiletí vyskytovaly?

Data, která již tabulka č. 2 nenabízí, se týkají nejvíce podivuhodných věkových rozdílů ženicha a nevěsty, které byly během jednotlivých desetiletí v Matrice oddaných a Knize oddaných ve zdislavické farnosti zapsány. Získané údaje odpovídající na otázku „*Jaké největší věkové rozdíly snoubenců se za daná desetiletí vyskytovaly?*“ jsou uvedeny v tabulce č. 3. Dle těchto údajů připadají věkové výkyvy snoubenců nejčastěji životní rovnici: mladá nevěsta – starší (zaopatřený) ženich.

Tab. č. 3

<i>Stanovená desetiletí</i>	<i>Věk nevěsty</i>	<i>Věk ženicha</i>	<i>Věkový rozdíl</i>
1840–1849	42	28	24 let
1850–1859	20	37	17 let
1860–1869	90*	35	55 let
1870–1879	22	43	21 let
1880–1889	34	61	27 let
1890–1899	25	48	23 let
1900–1909	23	41	18 let
1910–1918	29	47	18 let

Vypracováno dle dat ze *Státního oblastního archivu v Praze* – Matrika oddaných farnosti Zdislavické (1835–1869, sv. 3) a *Knih oddaných říms. kat. farního úřadu Zdislavice* (1870–1925, sign. č. IV).

*) Vysvětlení k uvedenému věku nevěsty. Vzhledem k neúhlednému stylu písma zapisujícího pana faráře je možné, že se reálný věk nevěsty neshoduje se zapsaným věkem. Po dlouhém zkoumání je však uvedený rok nevěsty spíše pravděpodobný.

Otázka č. 7:

Jaké okolnosti určovaly rostoucí křivku mortality ve Zdislavících?

Ve vybraných letech (1840–1918) představuje největší problém obyvatel venkova 19. století vlna morových epidemií, která v ničivé síle přichází postupně, nejprve ve 30. a poté v 60. létech. Nemałym problémem vedoucím ke smrti mohla být také neúplná vyléčitelnost neštovic, spalniček, záškrtu, v některých případech obrny a u malých dětí i psotníku. V tehdejší době se lidé museli o pomoc obracet pouze na „babky kořenářky“. V 19. století se do českých zemí dostává vlna nové epidemie. „*Následky pruské okupace (trvala do září 1866) – ztráty v zemědělství, vysoké kontribuce – ještě zhoršila katastrofální neúroda a zavlečená epidemie cholery.*“¹³⁷

Dětská úmrtnost se stala pro rodičky největší obavou, jelikož v šestinedělí se i přes podanou záchranou ruku porodních bab, modlitby a včasný křest nepodařilo křivku úmrtnosti novorozenců znatelně snížit. Jak uvádí historik Josef Grulich: „*Včasný křest měl zabránit tomu, aby dítě v době vysoké novorozenecké mortality nezemřelo nepokřtěné.*“¹³⁸ Nejvíce bolestivou možností je úmrtí novorozence během porodu, v nejhorším scénáři úmrtí novorozence i s jeho matkou.

Pokud se v křivce mortality poohlédneme o několik let zpět, v dějinách Zdislavic se připomíná zápis o hladomoru, jenž zapříčinil silnější projev morové epidemie probíhající v 18. století. O následcích ničivé morové epidemie, která zasáhla zdislavické obyvatele roku 1772, si lze přečíst v této práci v kapitole 5.2.

Křivku mortality obyvatel ovlivnily především tehdy nevléčitelné nemoci, zanesené do českých krajů při vlně epidemie moru (rok 1649, 1618, 1680), cholery (30. a 60. léta 19. století) a epidemie neštovic (1796 až 1803). Lví podíl měl na rostoucí křivce mortality bezpochyby hladomor (1771 až 1772, 1756 až 1765), který sužoval obyvatele všech věkových kategorií. Křivka dětské úmrtnosti dosahovala svého maxima především v šestinedělí či v prvních letech života dítěte, pokud smrtelně onemocnělo, popřípadě v konečné porodní fázi.

¹³⁷ PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985, s. 160.

¹³⁸ GRULICH, Josef. *Populační vývoj a životní cyklus venkovského obyvatelstva na jihu Čech v 16. až 18. století* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s. 182 [cit. 2021-03-10]. ISBN 978-80-7394-091-1. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a9d7dd20-4a46-11e4-9383-005056825209>.

ZÁVĚR

S historií obce Zdislavice je spjato mnoho lidských osudů, včetně mého. Vytvořit pro budoucí generace odkaz alespoň o části dějin mého rodného místa bylo vždy mým přáním a osobním cílem. Domnívám se, že se mi to touto bakalářskou prací podařilo splnit.

Hlavním cílem práce je přiblížit nejen osudy obyvatel v tehdejší době, ale také představit komplexní vývoj dějin Zdislavic od jejich prvních písemných zmínek a tradované ústní slovesnosti až do konečného mezníku, kterým byl pro tuto práci stanoven rok 1918.

Dějiny Zdislavic jsou v této práci rozděleny do třech kapitol, jmenovitě se jedná o kapitoly Založení Zdislavic, Zdislavice mezi lety 1358–1787 a Zdislavice mezi lety 1787–1918. I přesto, že konstantní zápisy o událostech ve Zdislavicích byly do Pamětní knihy zaznamenány naposledy v roce 1914, se nakonec přece jen podařilo na základě dalších archivních pramenů a odborné literatury sestavit přinejmenším obdobnou strukturu, která dle zpráv z okolí Louňovic a Vlašimi napovídala o poslední etapě dějin obce Zdislavice mezi lety 1914 až 1918.

Z hlediska významných staveb je v práci zachováno tradiční rozdělení na světské a sakrální stavby. Mezi světské stavby ve Zdislavicích patří škola, radnice, Kudrnův parní mlýn a mlýn Peklov (Peklo). Do sakrálních staveb spadá kostel, kostnice, fara, kaplička „Boží Muka“ a socha sv. Jana Nepomuckého.

Nedílnou součástí práce je přiblížení života místního rodáka a spisovatele Jana Ostena. Autorka práce zde navázala na svou činnost z dob působení na střední škole, kde s prací zaměřenou na osobnost Jana Ostena úspěšně reprezentovala na krajském kole SOČ (Středoškolská odborná činnost).

Za velice prohlubující lze považovat sedmou kapitolu, která přibližuje životy obyvatel Zdislavic. Stanovené otázky byly zodpovězeny na základě vytvoření statistických dat čerpaných z patričních matrik. Problémové byly především otázky, které se zaměřovaly na téma křtu a mortality. Největší problém zde představovala datová propast. Nenalezená data byla z tohoto důvodu čerpána z odborné literatury, jež se danou problematikou zabírala obecně.

K sepsání bakalářské práce bylo využíváno především archivních pramenů z Obecní knihovny Zdislavice, pramenů ze soukromých archivů (J. Rybové a B. Švejdy) a dále ze Státního okresního archivu Benešov. Archiválie ze Státního oblastního archivu v Praze byly získány přes eBadatelnu. Další používaná odborná literatura či jiné periodické publikace byly zpřístupněny po přihlášení do Digitální knihovny NK ČR (Národní knihovna České

republiky). Ryzí podíl na utvoření reálné podoby zdislavické tvrze a zachycení prvních nejdůležitějších let zasluhuje s mojí ohromnou vděčností pan Jiří Šrankota, se kterým jsem se spojila v lednu roku 2021.

Tato bakalářská práce by mohla nalézt uplatnění zejména jako přehled a strukturovaný souhrn informací o dějinách Zdislavic, a to nejen ty, kteří se zajímají o historii Zdislavic do roku 1918, ale též pro další badatele jako inspirace a zdroj jejich historických prací či prací obdobného zaměření.

RESUMÉ

Cíl bakalářské práce na téma *Dějiny Zdislavic do roku 1918* se až na mírná zakolísání v souvislosti se zmiňovanou datovou propastí lze pokládat za splněný. Datovou propastí jsou myšleny chybějící či nedohledatelné archivní prameny pojednávající o křtech a mortalitě ve Zdislavicích. Přehled o sakrálních a světských stavbách též splnil podstatu tématu této práce. Kapitola věnována místnímu rodákovi a spisovateli, Janu Ostenovi, je odkazem již dříve napsané autorčiny tvorby. Mezi nejpoutavější obsah práce patří kapitola sedmá, která se zaměřuje na život obyvatel podrobněji. Tato bakalářská práce může posloužit nejen laikům, kteří pátrají o historii Zdislavic, ale může se stát i opěrným bodem pro další badatele.

SUMMARY

Many human destinies, including mine, are connected with the history of the village Zdislavice. Creating a legacy of at least part of the history of my hometown for future generations has always been my wish and personal goal. I believe that I managed to fulfill it.

The main aim of the bachelor thesis is to approach not only the fate of the inhabitants at that time but also to present the complex development of the history of Zdislavice from its first written references and traditional oral literature to the final milestone a year 1918.

The concept of the history of Zdislavice includes three chapters, namely the chapters about the Establishment of Zdislavice, Zdislavice between 1358–1787, and Zdislavice between 1787–1918. Despite the fact that constant records of events in Zdislavice were last recorded in the Commemorative Book in 1914, in the end, based on other archival sources and academic literature, it was possible to compile at least a similar structure, which, according to reports from Louňovice and Vlašim town, suggested the final stage of the history of the village Zdislavice between 1914 and 1918.

In terms of significant buildings, there is the traditional division into secular and sacral buildings. The chapter about the secular buildings in Zdislavice includes a school, town hall, Kudrna's steam mill, and Peklov mill (Peklo). The chapter about the sacral buildings contains a church, an ossuary, a rectory, the chapel of the Holy Passion, and the statue of St. Jan Nepomucký.

An integral part of the bachelor thesis is an approach to the life of a local native and writer Jan Osten. The author of the bachelor thesis follows up on her monography from that time of attending grammar school, where she successfully represented in the regional round of SOČ (Students' Professional Activities).

The seventh chapter, which describes the lives of the inhabitants of Zdislavice, can be considered very deepening. The set questions have been answered based on statistical data created from the appropriate matrices. The main problem was the questions that focused on the topic of baptism and mortality. The biggest problem here was the data gap. For this reason, the data not found were drawn from the academic literature, which dealt with the issue in general.

It has been using mainly archival sources from the Zdislavice Municipal Library, sources from private archives (J. Rybová and B. Švejda), farther sources from the State District Archive of Benešov. The archives from the State Regional Archive in Prague have been obtaining through eBadatelna. Other used academic literature or other periodicals were made available after logging in to the Digital Library NK ČR (National Library of the Czech Republic). Mr. Jiří Šrankota, with whom I joined in January 2021, deserves my great thanks for making the authentic form of the Zdislavice fortress and the capture of the first most important years.

This bachelor's thesis could be used mainly as an overview and structured summary of information about the history of Zdislavice not only for those interested in the history of Zdislavice until 1918 but also for other researchers as inspiration and source of their historical or similar works.

RÉSUMÉ

The aim of the bachelor thesis about the *History of Zdislavice until 1918* is considered fulfilling, except for slight fluctuations in connection with the mentioned data gap. The data gap means missing or untraceable archival sources dealing with baptisms and mortality in Zdislavice. The overview of sacral and secular buildings also fulfilled one of the essences of this bachelor thesis. The chapter that dedicates to a local native and writer, Jan Osten, refers to the author's previous work. One of the most engaging contents of the bachelor thesis is the seventh chapter focuses on the inhabitant's lives in more detail. This bachelor thesis can not only serve the laymen who research the history of Zdislavice, but it can also become a fulcrum for other researchers.

SEZNAM LITERATURY**Archivní prameny**

Obecní knihovna Zdislavice, Kronika obce Zdislavice, spis Josefa Borcka (1921).

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1606/1779, inv. č. 11.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Pamětní kniha, 1888/1914, inv. č. 12.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Příruční kniha pro záznamy různého druhu, 1910/1925, inv. č. 20.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Organizace školy, inv. č. 553.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Místní-újezdní školní rada, inv. č. 573.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Kulturní akce na škole, inv. č. 577.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Vojenská příprava mládeže, inv. č. 608.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Sociální péče o mládež, inv. č. 613.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), Berní rula. 19, Díl II. / Kraj Kouřimský. zpracovala Marie Haasová-Jelínková. 1. vyd.. V Praze : Státní pedagogické nakladatelství, 1952 ; (ST 01). s. 489-877 : faksim. + [2] složené barev. mapy [V tiráži nad názvem: Archiv země České, Praha] ISBN:(Brož.).

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), Soupis poddaných podle víry z roku 1651. KOUŘIMSKO / zpracovala Helena Klímová. 1. vyd.. Praha : Státní ústřední archiv, 1997. 218 s., 1 mp. [Rozmn.] ISBN:80-85475-41-3.

Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), Tereziánský katastr český. Svazek 2, Rustikál (kraje K-Ž) / k vydání připravili Aleš Chalupa, Marie Lišková, Josef Nuhlíček, František Rajtoral. Vydání první. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra ČR, 1966. 524 stran ; 30 cm (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských ; Sv. 3).

- Státní okresní archiv Benešov* (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Matrika příslušníků, kn. č. 8, inv. č. 14.
- Státní okresní archiv Benešov* (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Matrika přijatých, 1900–1910, kn. č. 9
- Státní okresní archiv Benešov* (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Matrika cizích, kn. č. 10.
- Státní oblastní archiv v Praze* (SOA Praha), Matrika oddaných farnosti Zdislavické od 24. listopadu 1835 do 15. listopadu 1869, sv. 3. Dostupný z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9122/1>
- Státní oblastní archiv v Praze* (SOA Praha), Kniha oddaných, Matriční obvod Vlašim, řím. kat. farní úřad Zdislavice, 1870 až 1925, sign. č. IV. Dostupný z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9131/1>.

Odborná literatura

- BÍLEK, Tomáš Václav. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618* [online]. Praha: Museum království českého, 1882. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:4e3176e3-8543-487e-ae45-2ed3be2a5695>.
- BOROVSKÝ, F. A. a kol. *Čechy: Díl VIII. Tábořsko* [online]. Praha: J. Otto, 1892. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a5c98070-9445-11e7-ac0d-5ef3fc9ae867>.
- ČAPKA, František. *Dokumenty a materiály ke studiu národních dějin v letech 1848–1918* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-210-5120-1. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/whis/dokumenty%20a%20materialy%20ke%20studiu%20narodnich%20dejin%201848-1918.pdf>.
- DVOŘÁKOVÁ, Pavlína. *Zdislavický rodák, zapomenutý spisovatel JAN OSTEN*. Zdislavice, 2017. Středoškolská odborná činnost. Gymnázium, Vlašim, Tylova 271. Vedoucí práce PhDr. Ivana Preislerová.
- GRULICH, Josef. *Populační vývoj a životní cyklus venkovského obyvatelstva na jihu Čech v 16. až 18. století* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7394-091-1. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9599ac80-4a46-11e4-9383-005056825209>.
- HAŠEK, Jaroslav. *Dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona*. Praha: Československý spisovatel, 1982.

- KADLEC, Ladislav, Jindřiška RYBOVÁ, Dana VOLFOVÁ a Pavel BOUČEK. *Zdislavice 1352 - 2002*. Zdislavice: Tiskárna Martin Šanda, 2002.
- KARÁSEK, Václav. Časopis *Pod Blaníkem*: vlastivědný sborník školního okresu benešovského. Výpis z Pamětní knihy městyse Zdislavice, ročník VI, 1926-1927.
- KOLÁŘ, Josef. *Místní školní rada, jak má ku škole své přihlížeti: příruční kniha ku prospěchu starostů a členů místních rad školních, jakož i učitelů a čekatelů školních* [online]. Praha: nákladem vlastním, 1874. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d:7367fbd0-9c63-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f>.
- KOŘÁN, Josef a kol. *Česko-moravská kronika: sv. Kniha pátá* [online]. Praha: I.L. Kober, 1891. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:bc715b5e-289b-491c-9a8e-5edb0070da6f>.
- KOT, František. Překlad a prepis *Pamětní knihy 1606/1779*, inv. č. 11, SOkA Benešov u Prahy. Bolina, 2014–2015.
- KREJČÍ, J. a Viktor DYK, ed. *Studentský almanach 1904* [online]. Praha: Pořadatelstvo všestudentské slavnosti, 1904. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d0a73990-47f4-11e4-a450-5ef3fc9bb22f>.
- MAREK, Vladimír. *Nejtlustší český spisovatel: Jan Osten*. Vlašim: Karel Pazdera, 2014.
- MALÝ, Jakub. *Stručný všeobecný slovník věcný (malý slovník naučný): Díl VIII.* [online]. Praha: I.L. Kober, 1884. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:42b16c8c-0615-43ae-ab94-eaf7497f9773>.
- PETRÁŇ, Josef a kol. *Benešovsko — Podblanicko*. I. vydání. Praha: TEPS místního hospodářství, MTZ Gottwaldov, 1985.
- PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9a556440-d363-11e7-91a0-005056822549>.
- PŘIBYL, Alois a Karel LIŠKA. *Znaky a pečeti středočeských měst* [online]. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1976. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ac7b3070-5561-11e3-ae93-001018b5eb5c>.
- RIEGER, František Ladislav a Jakub MALÝ. *Slovník naučný: Díl 2.: C – Ezzelino* [online]. I.L. Kober, 1862. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3ed819f8-5a2e-4589-94c8-771345792a47>.
- SEDLÁČEK, August a BUBENÍČEK, Jindřich. *Hrady, zámky a tvrze království Českého, 15: Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko*. Praha: Argo, 1998. sv. 15, s. [195-197]. ISBN 80-7203-115-5. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:061708b0-00f1-11e6-a8c0-5ef3fc9bb22f>.

- SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny města Vlašimě a jeho statku* [online]. Tábor: Čtenář. spolku ve Vlašimě, 1889. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3d69ef60-68a7-11e8-943b-5ef3fc9ae867>.
- VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský: Nástin historicko-archeologický*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874.
- PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do konce XIX. století: díl XXXV: Politický okres Benešovský* [online]. Praha: Archeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1911. Dostupný z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8af27e40-1e9f-11e6-9f8b-005056825209>.
- WINTER, Zikmund. *Z rodiny a domácnosti staročeské: ze života XVI. století, Řada 1*. Praha: J. Otto, 1911. sv. Řada 1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:f7b68dd1-321e-417e-8127-88ae43861ec0>.
- ZAVŘEL, František. *Poprava pěšáka Kudrny*: Vydáno k 20. výročí smrti vojína Josefa Kudrny, popraveného rakouskou vojenskou justicí dne 7. května 1915 v Motole, v upomínku na něho a všechny ostatní oběti rakouské válečné persekuce. Praha: vl.n., 1935. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mlp/uuid/uuid:0705eca0-951a-11dd-a958-0030487be43a>.
- ZLÁMAL, Bohumil. *Svatí Cyril a Metoděj*. Řím: Křesťanská akademie, 1985.
- ŽIPEK, Alois. *Válka národů 1914-1918 a účast českého národa v boji za svobodu: Díl pátý* [online]. Praha: A. Žipek, 1922. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:138a2060-5b78-11e4-a6f0-5ef3fc9ae867>.

Periodické publikace

- Hlídky: měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii* [online]. Ročník 33, sv. 4. Brno: Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských, 1916. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:52e59130-cf65-11e3-bb44-5ef3fc9bb22f>.
- Museum Království českého (Praha, Česko) a Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. *Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze* [online]. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913, **1854**(4). ISSN 1801-5786. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3d72b730-d87c-11e4-b880-005056825209>.

Večer: lidový deník [online]. Ročník 5, č. 17. Praha: Roln. tiskárna, 21. 1. 1918. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:382af3e0-ae70-11e9-8f08-5ef3fc9ae867>.

Zemědělské zprávy: úřední věstník Českého odboru zemědělské rady pro království české [online]. Ročník 15, sv. 7. Praha: Český odbor zemědělské rady pro království české, 01.04.1915. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b1877df0-60fd-11e9-ace0-005056827e51>.

SVOBODA a M. ŠTĚTINOVÁ. *Zdislavičtí slavíci*. Vlašim: Muzeum Vlašim, 28. 3. 1970. Převzato s povolením ze soukromého archivu Bedřicha Švejdy (Řimovice, 2007).

Internetové zdroje

Ministerstvo obrany České republiky. Historie základní vojenské služby v českých zemích [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>.

Oficiální stránky Městysu Zdislavice. Historie [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.zdislavice.cz/mestys/historie/>.

Ústní prameny

Rozhovor s knihovnicí, paní Jindřiškou Rybovou (červen 2020).

Rozhovor s panem Jiřím Šrankotou (leden 2021).

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1:** Nákres zdislavické tvrze. 11
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 2:** Nákres Zdislavic 900–1352. 11
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 3:** Malba zdislavické tvrze. 13
Převzato s povolením ze soukromého archivu Bedřicha Švejdy (Řimovice, 2019).
- Obr. č. 4:** Znak Zdislavic. 21
Foto autor [foc. 2020-02-07].
- Obr. č. 5:** Nákres Zdislavic 1355–1610. 27
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 6:** Nákres Zdislavic 1627–1752. 27
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 7:** Nákres Zdislavic 1745–1758. 28
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 8:** Nákres Zdislavic 1821–1846. 30
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jiřího Šrankoty (Praha, 2020).
- Obr. č. 9:** Dobová pohlednice zobrazující zátiší zdislavického nádraží. 32
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 10:** Soupis zásob obilí a mouky obce Zdislavice ze dne 25. 5. 1915. 37
Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond AO Zdislavice, Příruční kniha pro záznamy různého druhu, 1910/1925, inv. č. 20.
- Obr. č. 11 (a):** Pravidla k přípravné vojenské výchově mládeže, srpen 1915. 39
Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Vojenská příprava mládeže, inv. č. 608.
- Obr. č. 11 (b):** Pravidla k přípravné vojenské výchově mládeže, srpen 1915. 40
Státní okresní archiv Benešov (SOkA Benešov), fond OŠ + MŠ Zdislavice, Vojenská příprava mládeže, inv. č. 608.
- Obr. č. 12:** Leták vyzývající ke generální stávce. 42
PIGULA, Topi. Výročí: 14. října 1918 došlo ke generální stávce. Následně bylo vyhlášeno samostatné Československo. *Prima ZOOM* [online]. 14.10.2020 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/vyroci/generalni-stavka-1918>.

- Obr. č. 13:** Malovaná pohlednice zobrazující novou budovu školy a původní budovu radnice, rok neurčen. 49
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 14:** Dobová dopisnice z roku 1657 zobrazující novou budovu školy a původní budovu radnice. 49
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 15:** Malovaná pohlednice zobrazující Kudrnův parní mlýn, rok neurčen. 52
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 16:** Dobová dopisnice z roku 1914 zobrazující Kudrnův parní mlýn. 52
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 17:** Mlýn Peklo, rok neurčen. 53
Převzato s povolením ze soukromého archivu Bedřicha Švejdy (Řimovice, 2007).
- Obr. č. 18:** Dobová fotografie hostince U Nováků, rok neurčen. 54
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 19:** Půdorys kostela. 57
VLASÁK, Antonín Norbert a Antonín PODLAHA. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do konce XIX. století: díl XXXV: Politický okres Benešovský* [online]. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1911, s. 293. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a1885a80-1e9f-11e6-9f8b-005056825209>.
- Obr. č. 20:** Vnitřek farního kostela ve Zdislavicích. 58
PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: 3. díl: Vikariáty Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský* [online]. Praha: Dědictví Svatojanské, 1909, s. 195. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b1568570-d363-11e7-91a0-005056822549>.
- Obr. č. 21:** Malovaná pohlednice zobrazující kostel sv. Petra a Pavla ve Zdislavicích, rok neurčen. 60
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 22:** Dobová kreslená pohlednice zachycující pohled vstupu do kostnice. 62
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).
- Obr. č. 23:** Kresba podoby domu rodiny Ohrensteinů od Bedřicha Švejdy. 67
Převzato s povolením ze soukromého archivu Bedřicha Švejdy (Řimovice, 2007).
- Obr. č. 24:** Dobová fotografie Jana Ostena s jeho vlastnoručním podpisem. 67
MAREK, Vladimír. *Nejtlustší český spisovatel: Jan Osten*. Vlašim: Karel Pazdera, 2014, s. 6.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

(Tabulky a grafy byly autorkou vypracovány dle doložených archivních pramenů, které jsou citovány v sedmé kapitole této práce)

Tab. č. 1 k otázce č. 1: <i>Jaká dívčí a chlapecká jména patřila ve Zdislavicích mezi lety 1840–1918 k nejvíce populárním?</i>	70
Tab. č. 2 k otázce č. 5: <i>Kolik svateb se v jednotlivých měsících ve stanovených desetiletích ve Zdislavicích uspořádalo?</i>	75
Tab. č. 3 k otázce č. 5: <i>Jaké největší věkové rozdíly snoubenců se za daná desetiletí vyskytovaly?</i>	76
Graf. č. 1 k otázce č. 2: <i>V jakých desetiletích (od roku 1840) byla natalita ve Zdislavicích nejvyšší?</i>	71
Graf. č. 2 k otázce č. 3: <i>V jakých měsících se nejčastěji mezi lety 1840–1918 rodilo?</i>	72

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dvouramenný kříž na vrcholu střechy věže kostela sv. Petra a Pavla ve Zdislavicích.

Foto autor [foc. 2020-11-14].

Příloha č. 2: Sv. Cyril a Metoděj.

HELLICH, Josef Vojtěch. Sv. Cyril a Metoděj. *Web umenia: on-line katalóg výtvarných diel* [online]. Brno: Moravská galerie, inv. č. MM 1607 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: https://www.webumenia.sk/dielo/CZE:MG.MM_1607.

Příloha č. 3: Kartografické znázornění předpokládaného rozsahu panství Slavníkovců.

Kolektiv autorů. *Historiografické a historické problémy středověku* [online]. Praha: Historický ústav, 2016 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z:

http://peso.fsv.cvut.cz/naki/cha/vystupy/Semotanova_Slavnikovci_text.pdf.

Příloha č. 4: Zobrazení komplexu tvrze na katastrální mapě Zdislavice z detailního pohledu.

Mapy.cz: Mapový portál [online]. Základní: Zdislavice [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.9753067&y=49.6874201&z=17&source=muni&id=3577>

Příloha č. 5: Zobrazení komplexu tvrze na současné mapě Zdislavice s popisnými čísly domů.

Katastralni-mapy.com: Katastrální mapy v ČR [online]. Katastrální území č. 792578 – Zdislavice u Vlašimi-Zdislavice [cit. 2021-03-07]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=792578&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

Příloha č. 6: Zdislavice z let 1877–1880 (vojenské mapování).

Vodnimlyny.cz: Databáze vodních mlýnů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. Mlýn Peklov, Nové (původně Staré) Peklo: III. vojenské mapování, 1877-1880 [cit. 2021-03-07].

Převzato z: ©oldmaps.geolab.cz. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/mlyny/objekty/detail/4729-mlyn-peklov-nove-puvodne-stare-peklo>.

Příloha č. 7: Rozloha Zdislavice v 19. století.

Mapy.cz: Mapový portál [online]. Z 19. století: Zdislavice [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://mapy.cz/19stoleti?x=14.9517891&y=49.6856847&z=13&l=0&source=muni&id=3577>

Příloha č. 8: Mapa zemských stezek v Království českém (J. K. Hraše).

Vernerův mlýn: Expozice solná stezka. Stezky Evropou. [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: http://www.vernermlyn.cz/fotky/expozice_solna_stezka.pdf.

Příloha č. 9: Ukázky pozvánek na divadelní hry pořádané místním odborem NJP ve Zdislavicích.

Databáze českého amatérského divadla: Národní jednota pošumavská [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=26777>.

Příloha č. 10: Dobové pohlednice zobrazující původní podobu Zdislavic z dálky, pohled ze směru od Řimovic.

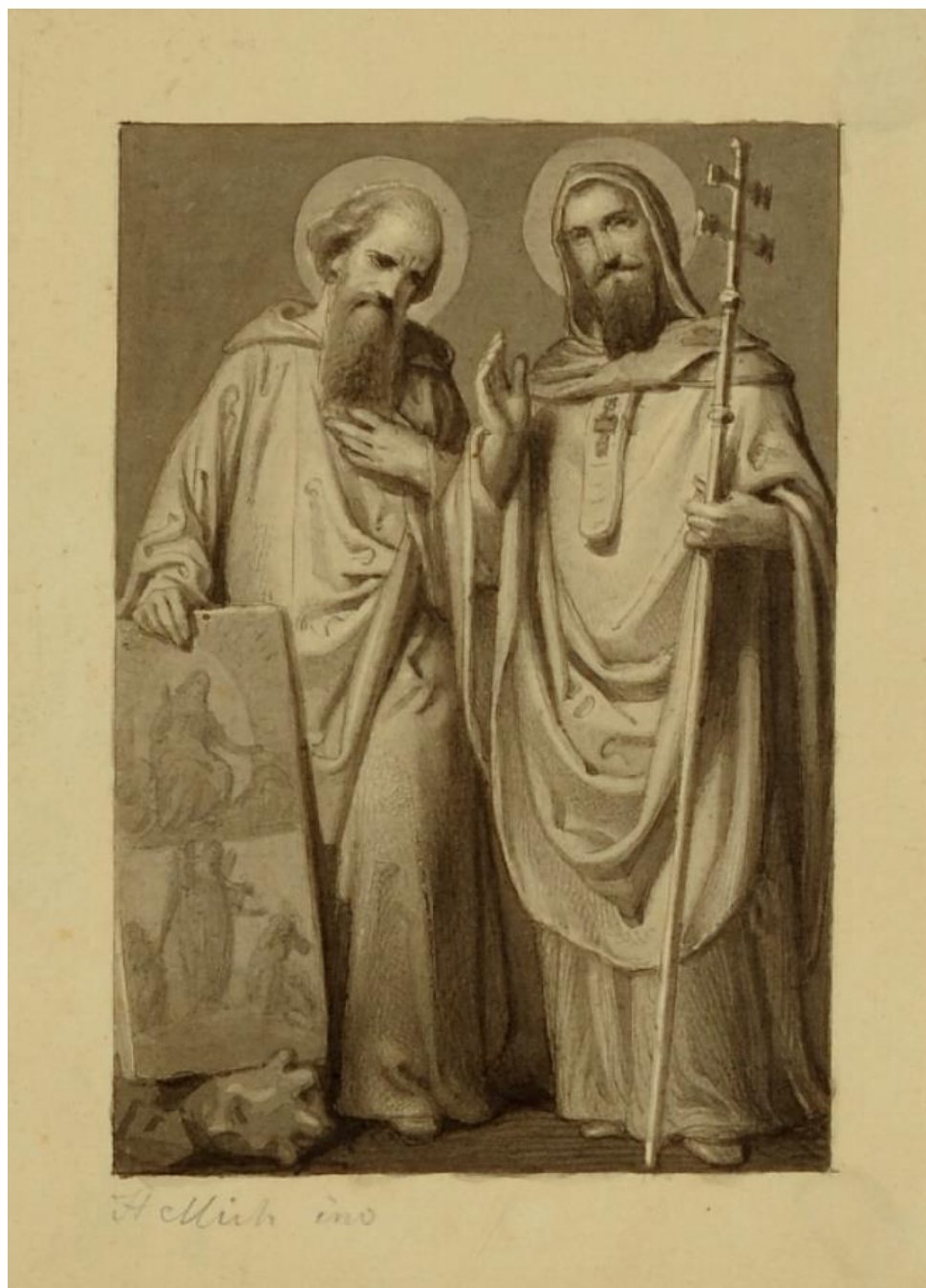
Převzato s povolením ze soukromého archivu Jindřišky Rybové (Zdislavice, 2020).

Příloha č. 1:

*Dvouramenný kříž na vrcholu střechy věže kostela
sv. Petra a Pavla ve Zdislavicích.*

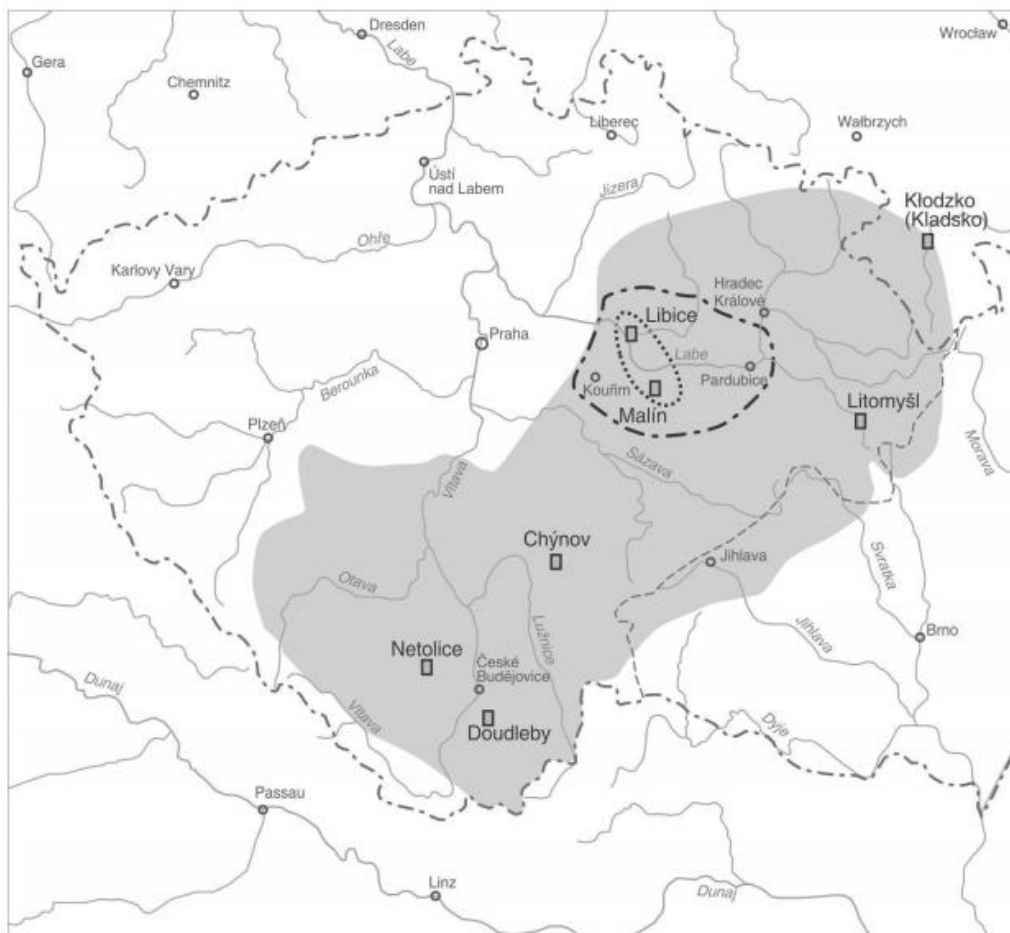

Příloha č. 2:
Sv. Cyril a Metoděj.

Příloha č. 3:

Kartografické znázornění předpokládaného rozsahu panství Slavníkovců.

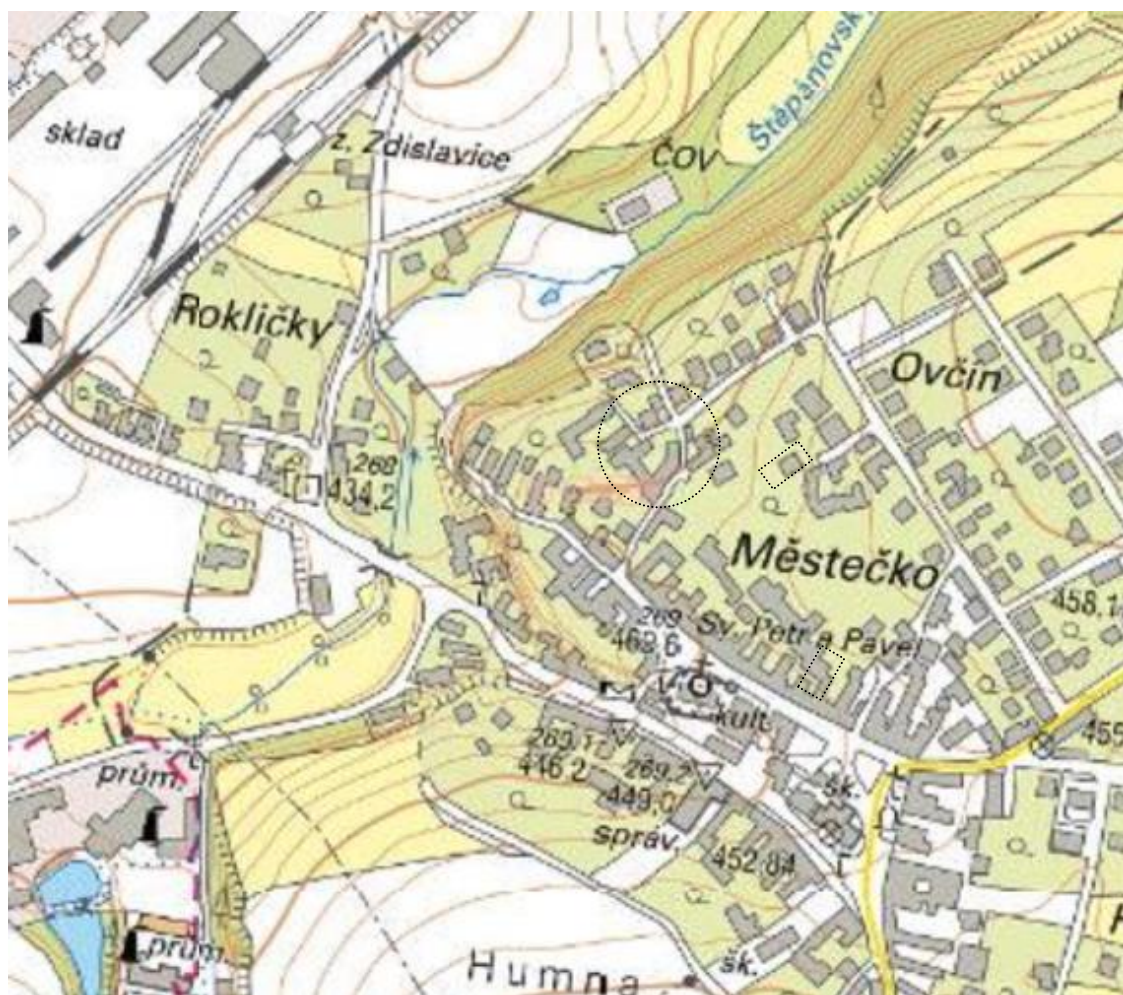

Kartografické znázornění předpokládaného rozsahu panství Slavníkovců

- panství Slavníkovců v rozsahu dle Kosmovy kroniky
- zmenšený rozsah panství Slavníkovců s Kouřimskem
- zmenšený rozsah panství Slavníkovců bez Kouřimska
- domnělé slavníkovské hradiště

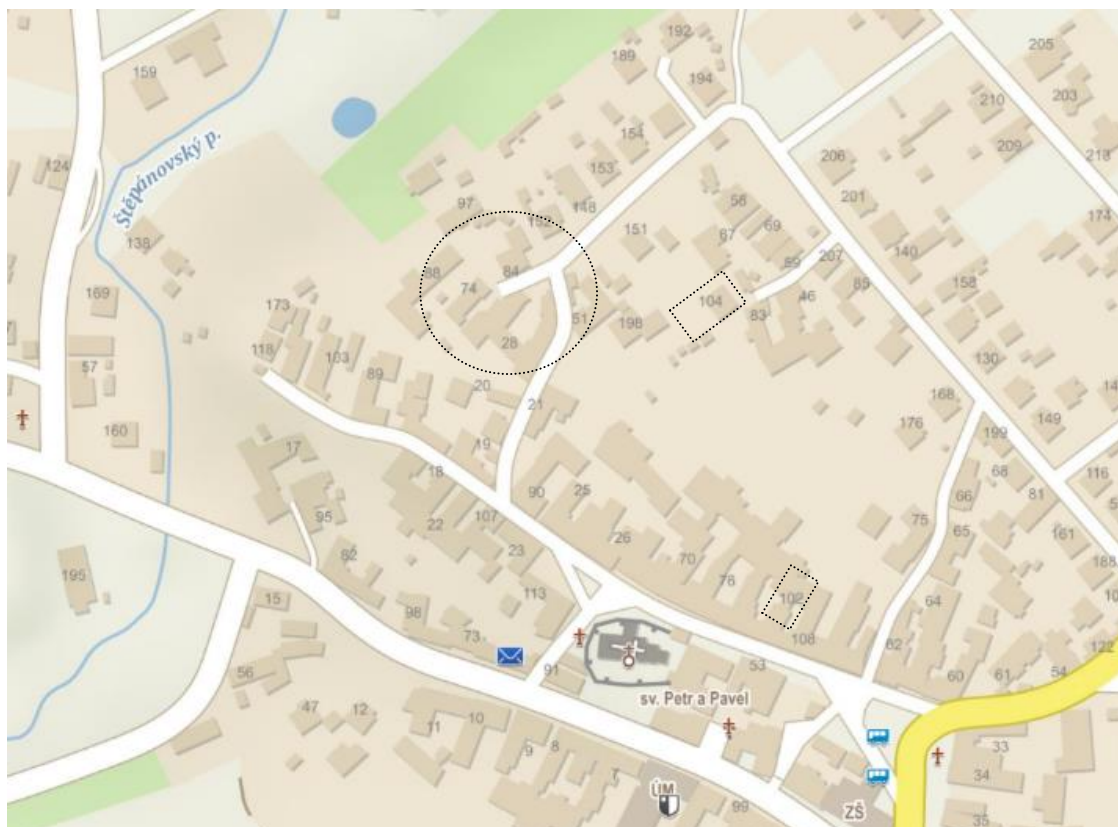
Příloha č. 4:

Zobrazení komplexu tvrze na katastrální mapě Zdislavice z detailního pohledu.

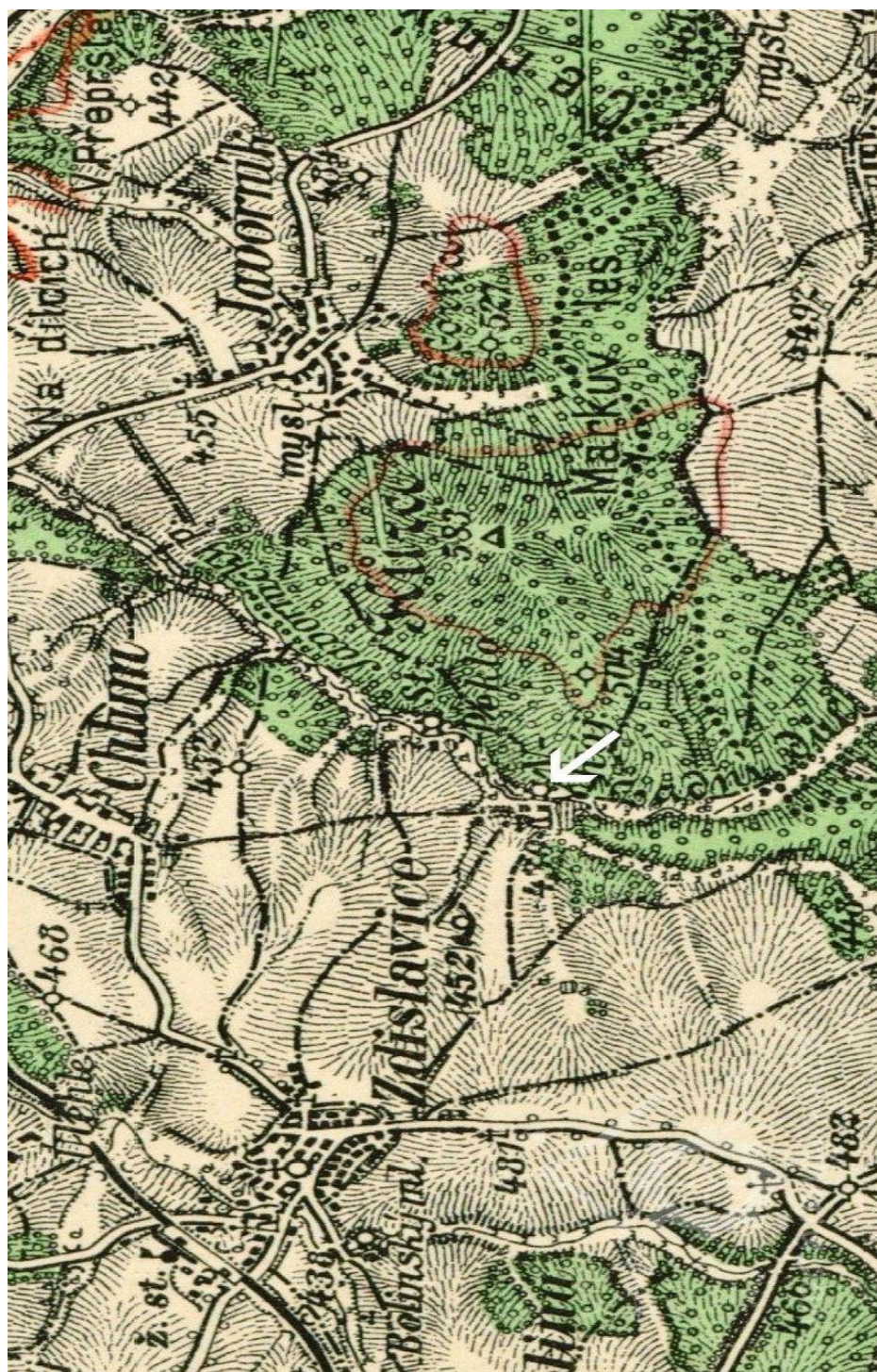
Příloha č. 5:

Zobrazení komplexu tvrze na současné mapě Zdislavic s popisnými čísly domů.

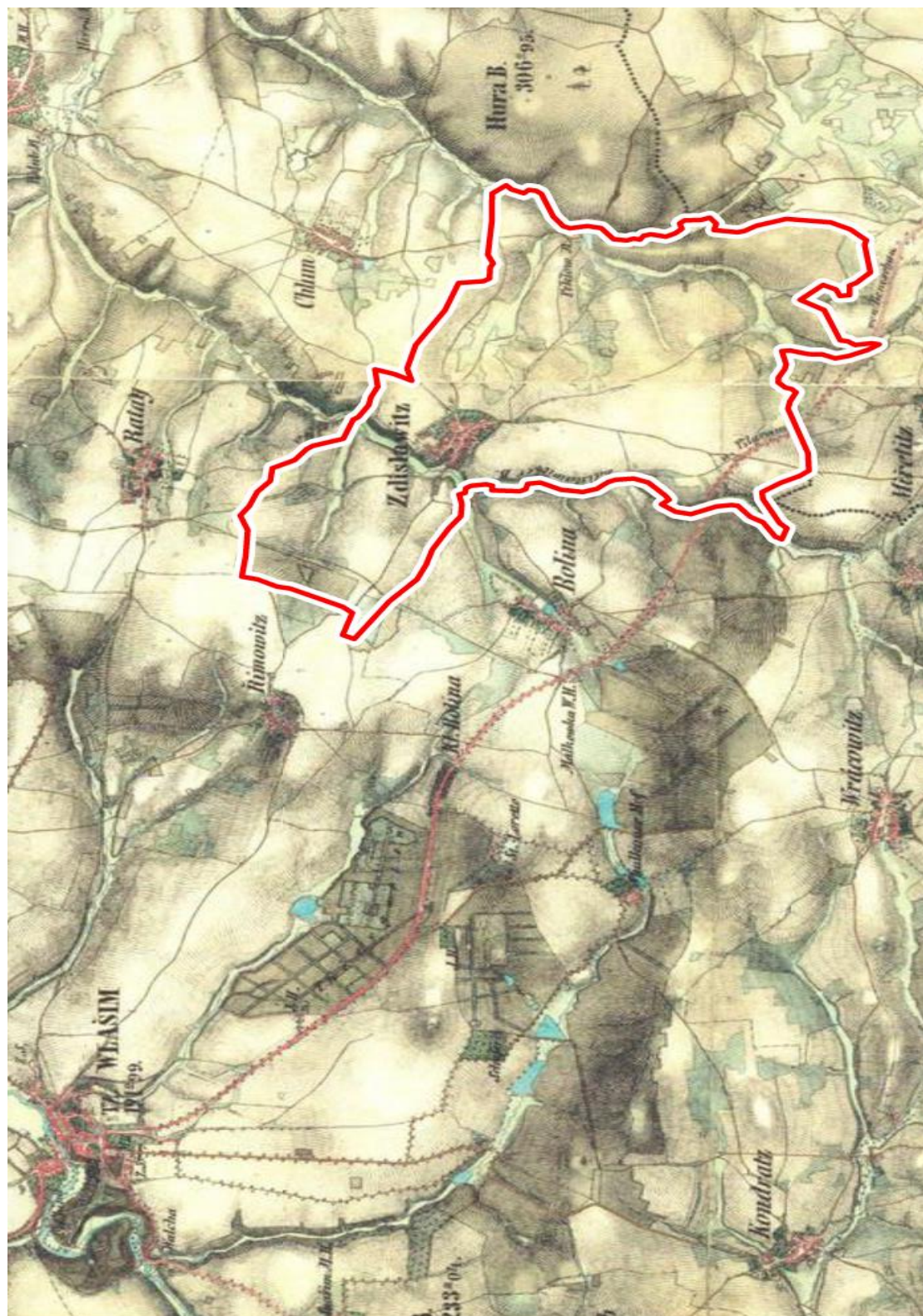

Příloha č. 6:

Zdislavice z let 1877–1880 (vojenské mapování).

Příloha č. 7:
Rozloha Zdislavic v 19. století.

Příloha č. 8:

Mapa zemských stezek v Království českém (J. K. Hraše).

Příloha č. 9:

Ukázky pozvánek na divadelní hry pořádané místním odborem NJP ve Zdislavicích.

Odbor „Národní Jednoty Pošumavské“
ve Zdislavicích

v hostinci pana Josefa Nováka ve Zdislavicích
 sehraje v neděli 18. února 1906
 ve prospěch spolkové pokladny:

Kulatý svět.

Fraška se zpěvy ve 4 odděleních. Napsal F. F. Šamberk.

OSOBY:

Michal Mřínka, bohatý soukromník a majitel domu.	Matoušek, krejčí,	} nájemce u Mřínky.
Emil, jeho dítka	Paní Matoušková,	
Jiří,	Pan Vdoleček,	} u Mřínky.
Pavel Motolský, statkář.	Paní Vdolečková,	
Barnabášek, jeho syn.	Václav Samec, domovník	}
Jaroslav Květ, inženýr.	Háta, hospodyně	
Dr. Semilský, advokát.	Berta, komorná	
Slečna Crescencie Čivárková.	Lidunka, Samecova dcera.	
	Bartoloměj Moták	

Děj v Praze v době nynější.

Ceny míst: I. místo 1 K, II. místo 60 hal., III. místo 40 hal.

Začátek o 7. hod. večerní.

= Po divadle taneční zábava. =

Dítka školní nemají přístupu.

Odbor Nár. Jedn. Pošumavské
v Zdislavicích u Vlašimě

pořádá dne 1. června 1914 v sále „u Nováků“

==== divadelní hru ====

Lešetínský kovář.

Obraz ze života z dob českého probuzení o 3 jednáních.

OSOBY:

Lešetínský kovář	— — —	p. Otto Porges.
Liduška, jeho dcera	— — —	sl. M. Míková
Václav, jeho pomocník	— — —	p. Karel Žák.
Jozá, dělník	— — —	p. Fr. Holada.
Brázda, stálec	— — —	p. Fr. Babka
Prokop, starý dělník	— — —	p. J. Houdek.
Horák	— — —	p. Karel Gregor
Baruška	— — —	sl. Ant. Houdková.
Sorávice tovary	— — —	p. Frant. Kropáček.
I. děvče	— — —	sl. M. Vořípková.
II. děvče	— — —	sl. M. Houdková.
III. děvče	— — —	sl. M. Kakesová.
Důstojník	— — —	p. Frant. Kouřil.

Děvčata a mládenci. Lid obojího pohlaví. Vojsko.
Děj v Lešetíně v době českého probuzení. III. jednání o 4 léta později.

Začátek přesně o 8. hodině večerní.

VSTUPNÉ: I. místo 1 K, II. místo 80 h, k stání 40 h.

Po divadle volná zábava.

Školní děti přístupů nemají.

Čistý výnos na úpravu jeviště.

Příloha č. 10:

*Dobové pohlednice zobrazující původní podobu Zdislavic z dálky,
pohled ze směru od Řimovic.*

